

Všichni jsme si rovni, ale... (2)

Obsah

1	Vzdělávací program a jeho pojetí	3
1.1	Základní údaje	3
1.2	Anotace programu	4
1.3	Cíl programu	4
1.4	Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	5
1.5	Forma	6
1.6	Hodinová dotace	6
1.7	Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny.....	6
1.8	Metody a způsoby realizace	6
1.9	Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	7
1.10	Materiální a technické zabezpečení.....	12
1.11	Místo konání.....	12
1.12	Způsob realizace programu v období po ukončení projektu	12
1.13	Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	12
1.14	Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	13
2	Podrobně rozpracovaný obsah programu.....	14
2.1	Já, člověk – 3 hodiny.....	14
2.2	Rodina – 3 hodiny.....	16
2.3	Stát a občan – 3 hodiny	19
2.4	Hospodaření s penězi – 4 hodiny	22
2.5	Svět – 3 hodiny	26
3	Metodická část	29
3.1	Já, člověk	30
3.2	Rodina.....	44
3.3	Stát a občan.....	58
3.4	Hospodaření s penězi	67
3.5	Svět.....	79
4	Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu.....	87
5	Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	91
6	Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	102
7	Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu	107
8	Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu.....	129
9	Nepovinné přílohy	130

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Pojďme o sobě rozhodovat! CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název programu	Všichni jsme si rovni, ale... (2)
Název vzdělávací instituce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Matky Boží 9, 586 01 Jihlava, www.rrav.cz
Kontaktní osoba	Ing. Zdeňka Škarková
Datum vzniku finální verze programu	31. 8. 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	7
Forma programu	Prezenční
Cílová skupina	Žáci SŠ oborů zakončených závěrečnou zkouškou, SŠ oborů zakončených maturitou
Délka programu	16 hodin
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Tematická oblast: Podpora aktivního zapojení žáků do vlastního vzdělávání formou skupinové práce a diskuse nad společenskovedními tématy. Učení formou rozpoznávání předsudků a stereotypů o rolích jednotlivců a pohlaví ve společnosti nebo o skupinách obyvatel – další práce s nimi, aby od jejich rozpoznávání žáci nastoupili cestu k jejich omezování a odbourávání v praktickém životě. Výsledkem by měl být přístup vidět každé téma nebo řešený problém z více pohledů a na jejich základě si kriticky utvářet vlastní názor na mezilidské vztahy a vazby ve fungování společnosti jako celku.
Tvůrci programu	PhDr. Jaromír Karpíšek, Ph.D.

Odborný garant programu	RNDr. Jan Trávníček, MSc. PaedDr. Marcela Chalupová Mgr. Lukáš Ležák Mgr. Kateřina Hotovcová RNDr. Bc. Šárka Palcrová Bc. Vojtěch Vejsada Mgr. Jan Kabrda, Ph.D.
Odborní posuzovatelé	RNDr. Petra Špačková, Ph.D. Mgr. Martina Bártová
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	Ne

1.2 Anotace programu

Vzdělávací program „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“ je určen žákům středních škol. Zaměřuje se na poznání sebe sama v kontextu své vlastní osobnosti s přednostmi i chybami a odbourání psychických překážek jako brzdy osobního rozvoje; na seznámení se s pohledem na mužství a ženství i stereotypní vnímání z tohoto pohledu vycházející a předcházení patologickým jevům ve vztazích; zabývá se místem jednotlivce ve společnosti a jeho vztahem ke státu, jeho teoretickou ideou a také stereotypy vůči migrantům a odlišným skupinám obyvatel s rozdílnými způsoby myšlení; dotýká se nových způsobů práce, hospodaření, nerovností mezi odměnami mužů a žen za stejnou práci, přístupu k řešení tíživých dluhů nebo vytvoření plánu vlastního byznysu; stereotypů vůči ženám a menšinám v minulosti i současnosti a seznamuje s kroky, které vedly nebo teprve mohou vést k jejich odstranění.

Vzdělávací program má rozsah 16 hodin (1 hodina = 45 minut), dále již neobsahuje vícehodinové aktivity. Žáci mohou pracovat samostatně nebo ve skupinách a velký důraz je kladen na práci s textem, vytváření jednoduchých statistik nebo diskuzní prvek u kontroverzních témat. Žáky má přiblížit k poznání stereotypů a přivést je k dovednosti, jak si na základě dostupných informací vytvořit a případně v diskuzi obhájit vlastní názor. Tento vzdělávací program je možné dle zaměření jednotlivých hodin realizovat v občanské výchově, dějepisu, případně v českém jazyce.

1.3 Cíl programu

Hlavním cílem programu „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“ je zaměření na poznání stereotypů a jejich postupné odbourávání ve vztahu k sobě, rodině, státu, penězům a světu. Po absolvování vzdělávacího programu by žáci měli být schopni uvědomit si sebe sama i to, kam v životě směřují, program by jim měl pomoci prohloubit postoje a hodnoty na jejich vlastní životní cestě. Měli by umět nejen rozpoznat společensky závadné chování, ale též se vymezit vůči jednání, které se projevuje nálepkováním nebo šikanou, případně agresí. Žáci by měli získat hlavně dovednosti, ale částečně i znalosti ohledně

nakládání s penězi – pro budoucí samostatné fungování na trhu práce nebo ve vlastním podnikání. Ruku v ruce s hlavním cílem se program specializuje i na rozvoj samostatnosti a odpovědnosti žáků za svěřené úkoly, rozvoj kompetencí sociálních a občanských. Dílčí cíle jsou naplněny v rámci práce se svěřenými úkoly, v nichž se žáci seznamují s faktickými daty a kde si osvojí občanské postoje v diskuzi a propojování statistických dat se skutečností. Tím získají i schopnost vyvracet četné nepravdy a rozpoznat dezinformace, které obsahují stereotypem formované fráze. Program se zaměřuje na posílení důležitých dovedností pro praktický život, jako je kooperace ve skupině, porozumění a práce s textem nebo kultivované vyjádření postojů a názorů. Cílem programu je také rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Program rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu (hodnoty, postoje, dovednosti i znalosti). Ty jsou zároveň provázány s podporou následujících klíčových kompetencí.

Kompetence k učení se novým věcem a gramotnosti je v učebních textech obsažena jako základ. Většina aktivit je založena na práci s textem, jeho čtení, analytickým získáváním informací a jejich porozumění tvoří u mnoha aktivit získání parametrů a kritérií pro další úkoly. Utváření vlastního názoru na základě zjištěných dat i v práci při zpracovávání informací a jejich propojení do prostorové roviny je využívána stejně jako návaznost využití zpracovaných informací v diskuzi, kde je vlastní názor následně prezentován.

Kompetence komunikace v mateřském jazyce je též programem velmi rozvíjena. Většina aktivit stojí na metodě kooperativního učení a skupinové práci. Jednotlivci i skupiny prezentují i argumentují své názory v diskuzi, nebo prezentují výsledky. Mezi sebou nerozvíjí interakci pouze skupiny ale v základu všichni její členové, kdy je třeba práci většího rozsahu, rozdělit a technicky i časově zdárně dokončit. Organizačně-logistické časové dovednosti jsou nezbytné pro dokončení mnoha aktivit programu. Žáci se také setkají s mnoha neznámými termíny z několika předmětů a budou je muset umět vysvětlit spolužákům nebo mladším sourozencům.

Kompetence k řešení problémů – iniciativa podnikavost si žáci nejvíce osvojí v projektově pojatých hodinách, které jsou nejvíce založeny a kooperační bázi. Role zastávané uvnitř skupin i při komunikaci skupin při skupinové práci v rámci výuky připraví žáky na fungování v pracovním týmu a týmovou práci. Řešení praktických úkolů žákům dodá základní dovednosti při zvládnutí problémů, nakládání s omezeným časem i vyrovnání se s možnými situacemi, které mohou nastat i za pomoci improvizací se získáním návyku dotahovat započatou práci do zdárného konce. Také sami iniciovat nebo se podílet na tvorbě vlastního podnikatelského záměru.

Kompetence sociální a personální je zastoupena činnostmi při práci ve skupinách nebo dvojicích, kde je nutno se soustředit na hledání řešení. Týmová spolupráce je v programu hlavní užitou metodou. Žáci se naučí organizovat činnost skupiny pro efektivní využití omezeného času na získání, zpracování a vyhodnocení informací tak, aby byli schopni s nimi dále pracovat. V diskusích se učí nejen vyjadřovat vlastní názor, případně názor skupiny, ale také naslouchat jiným mnohdy zcela odlišným názorům.

Kompetence občanské program rozvíjí neustále a je zaměřen na angažované občanství a problematiku prvku volby, voleb jako hlavního kamene demokratické společnosti. Jádrem aktivit je postaveno na rozeznávání a práci se stereotypy a jejich konfrontace s realitou, aby se odboural negativní přístup ke skupinám obyvatel, které ať trvale nebo přechodně nezapadají do myšlenkové uniformity většinové společnosti. Nahlížení na problém z více stran podporuje empatii žáků ve vztahu k sobě, rodině i ostatním spoluobčanům.

1.5 Forma

Prezenční forma

1.6 Hodinová dotace

16 hodin

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Cílovou skupinou jsou žáci středních škol studující obory zakončené závěrečnou zkouškou či maturitou. Předpokládaný počet žáků v hodině se pohybuje v rozmezí mezi 10–30, optimální je průměrný počet kolem 20 žáků. U skupinového/kooperativního učení, obzvláště při práci na vícehodinových projektech se doporučená velikost jedné skupiny pohybuje v rozmezí 4–6 žáků ve skupině, optimální počet skupin mezi 3–5 podle početní velikosti konkrétní třídy. Program doporučujeme probírat v hodinách seznamujících se základy společenských věd, dějepisu, případně v českém jazyce.

1.8 Metody a způsoby realizace

Koncepce hodin vykazuje různorodé rozvrstvení, ale společným jmenovatelem je dále rozvíjená kooperativní práce ve skupinách nebo dvojicích. Hodiny jsou realizovány v běžném rozsahu, tedy s klasickou délkou trvání (45 min.). Vyučující má možnost volit z četných variabilních možností a podle konkrétní skupiny žáků nastavit výuku tzv. na míru dané vyučované třídě.

Na začátku hodin žáci ve většině případů obdrží krátký text, který má buď funkci uvedení do tématu, nebo z něj žáci musejí získat konkrétní informace. V následných částech hodin se odehrává skupinová nebo samostatná práce nad plněním tří až čtyř úkolů, které z textu vyplývají. Následuje dílčí nebo finální shrnutí. Někdy je úkolů méně nebo jsou součástí diskuze. Na práci s textem jsou zaměřeny téměř všechny hodiny, pouze u čtyř není tato metoda využita.

Celkem devět aktivit je zaměřeno i na příklady tzv. špatné praxe, u osmi hodin je aktivita žáků na práci s těmito příklady postavena (např. u témat týkajících se domácího násilí, regionálních rozdílů genderové diskriminace absolventek, sociální nerovnosti a práv menšin, rozdílů ve výdělcích žen a mužů, vyhnutí se dluhové pasti nebo u všech tří aktivit týkajících se práv žen ve světě, případně imigrace). V jednom z témat se příklady špatné praxe vyskytují okrajově, celkem sedm hodin tyto příklady neobsahuje vůbec.

Kooperativní učení tvoří základ aktivity u pěti témat, u jednoho se vyskytuje částečně a u tří je uvedeno jako jedna z možných variant (celkem je tedy možné jej realizovat v průběhu devíti hodin programu). V pěti hodinách je jedním z hlavních pilířů diskuze a v dalších šesti je užita částečně, u jednoho tématu tvoří jednu z možností (celkem je tedy možno ji absolvovat u dvanácti hodin programu). Proti tomu výklad jako stěžejní část obsahují pouze dvě hodiny, v šesti hodinách představuje menší část náplně a u jedné je obsažen jako volitelná možnost (celkem se tedy žáci mohou s výkladem potkat v devíti hodinách, což je vzhledem k zaměření na středoškolské studenty navýšením oproti programu pro základní školy „Všichni jsme si rovni, ale... (1)“, na který tento program tematicky navazuje.

Důraz je také kladen na možnosti individuálního pojetí výuky, a to podle velikosti cílové skupiny žáků, materiálního vybavení učeben nebo možností zvolit skupinovou či samostatnou práci v jednotlivých

hodinách. Vyučující tak má při práci s tématy možnost zvolit tu z variant, jež více vyhovuje třídě, ve které bude program realizován.

Materiály jsou pojaty v maximalistické provedení, aby v případě zájmu studentů bylo možné výuku protáhnout do více hodin nebo si z programu do běžné frontální výkladové výuky vybrat jen některé kratší aktivity nebo výklady.

Každá z hodin i hlavních aktivit obsahuje finální shrnutí, aby žáci i vyučující měli možnost vzájemně si poskytnout zpětnou vazbu.

Program způsobem zpracování i metodami navazuje na program pro základní školy „Všichni jsme si rovni, ale... (1)“.

Konkrétní metody jsou postaveny na práci s pracovními listy, tedy texty (vypracování odpovědí na otázky v návaznosti na úvodní text, spojování dvojic, doplnění pojmů atd.); v úvodní části některých hodin bylo využito brainstormingových aktivit. Většina hodin je zaměřena na diskuzi o problémových nebo kontroverzních společenských tématech, při níž žáci zaujímají stanovisko, prosazují nebo hájí svůj názor.

Následkem pandemie nemoci Covid-19 a uzavření škol bylo ověřování některých témat, kde to podmínky umožňovaly, přesunuto do on-line režimu v programu MS Teams. Tyto hodiny byly v metodice následně doplněny variantou pro výuku na dálku jakožto výsledku vzešlého z ověřování.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Já, člověk – 3 hodiny

Blok představuje pohled na sebe sama, kde si žáci uvědomí, kým jsou, co od života očekávají a kam v životě směřují.

Žáci se seznámí se třemi tématy, kde budou poznávat sebe sama a své emoce v rámci zdravého uvědomění si vlastních pocitů; s možnými způsoby hledání cest, jakými lze dosáhnout svých cílů v životě nebo jakými lze odstranit psychické překážky, které jim v dosažení cílů mohou v budoucnu bránit; s náročnými životními situacemi a způsoby využitelnými k osobnostnímu růstu díky procesu jejich zvládnutí.

Po absolvování bloku budou žáci schopni rozpoznávat a pracovat se svými emocemi; porozumět hodnotám v životě a hledat svou vlastní cestu k naplnění a seberealizaci v povolání; nahlížet na životní obtíže a problémy jako na „životní učitele“, díky vyrovnání se s nepřízní osudu se stanou silnějšími a sebevědomějšími jednotlivci.

Kdo jsem a odkud pocházím? Poznej sám sebe – 1 hodina

Cílem hodiny je dovést žáky k tomu, aby po absolvování této hodiny byli schopní definovat rozdíl mezi emocemi a pocity, popsat význam emocí pro člověka a vyjmenovat tři příklady základních strategií práce s emocemi. Dílčím cílem se sebereflexe v oblasti vlastních strategií zvládnutí emocí a možnost jejího zlepšení.

Čím bych chtěl být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání. Životní plány a cíle: po čem
toužím a co pro to udělám – 1 hodina

Hodina vytvoří podmínky, aby žáci po absolvování této hodiny byli schopní definovat cíl ve střednědobém výhledu (cca 10 let) a lépe porozumět významu pojmů hodnoty a poslání. Žáci by měli dokázat také vytvořit SMART cíl a aplikovat ho na konkrétním příkladu.

Obtížné situace a řešení problémů. Náročná životní situace jako příležitost – 1 hodina

Cíl je, aby žáci po absolvování této hodiny byli schopní uvést vlastními slovy pět fází reakce na náročnou životní situaci a také je demonstrovat na příkladech. Smyslem hodiny je také otevřít v myšlení žáků prostoru pro možnost, že náročné situace a krize jsou zároveň i příležitostmi ke změně a k růstu.

Rodina – 3 hodiny

Blok představuje pohled na rodinu a partnerství jako základy všech mezilidských vztahů.

Žáci se seznámí s vnímáním mužství a ženství, stereotypním pohledem na role mužů a žen ve společnosti; s rozdíly mezi představou ideálního partnera a zdravým vztahem dvou jednotlivců s jejich klady, ale hlavně chybami; s druhy a fázemi domácího násilí a hledáním cesty ven z jeho začarovaného kruhu.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět možné stereotypy ohledně rolí mužů a žen, vidět svou životní cestu jiným netradičním způsobem; vidět rozdíl mezi ideálním partnerem a reálným zdravým partnerským vztahem; rozpoznat patologické jednání, domácí násilí a vžít se do role oběti i agresora, aby pak mohli lépe problému předcházet, případně jej řešit.

Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti – 1 hodina

Cíl je, aby žáci po absolvování této hodiny byli schopní uvést vlastními slovy rozdíl mezi pohlavím a genderem, definovat genderovou diskriminaci a vysvětlit, v čem spočívají rovné příležitosti. Smyslem hodiny je také přivést žáky k poznání, že všichni muži a všechny ženy tvoří homogenní kategorie se stejnými zájmy a potřebami.

Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Komunikace a důvěra jako základ partnerství – 1 hodina

Cílem je, aby žáci po absolvování této hodiny byli schopní uvést vlastními slovy, jak se ve vztahu projevuje důvěra a použít v praxi základní formulaci nenásilné komunikace. Smyslem hodiny je také přivést žáky k lepšímu poznání vlastních potřeb v oblasti partnerských vztahů.

Narušené rodinné vztahy. Domácí násilí – 1 hodina

Cílem je, aby se žáci setkali s nepravdami a klišé, které domácí násilí doprovázejí a byli schopni sestavit vyjádření, proč tomu tak není? Důležitá je dovednost práce s kratšími texty, umět si je dát do souvislosti (chronologické pořadí, určení fází domácího násilí). Žáci by měli umět samostatně rozebrat text a identifikovat obsah, který odpovídá kritériím (v tomto případě způsobům jednání).

Dílním cílem je získání dovednosti odhadu vývoje mezilidského chování nejen na základě informací, které text obsahuje, ale i na základě formulace daných textů. Měli by tak získat poznání, že vyhodnocená situace, má pouze jedno řešení v přerušení kontaktu.

Stát a občan – 3 hodiny

Blok představuje pohled na vztah občana a státu, jejich role, které onen vztah zpětně formují a spoluvytvářejí nastavením systému vlády a zákonů.

Žáci se seznámí s přístupy několika historických myslitelů a filozofů k fungování státu a společenského konsenzu, jenž se dotýká jeho existence; s rozdíly mezi možnostmi občanů, kteří žijí na periferii státu, nebo naopak v některém z jeho center, a se stereotypy, jež z této situace pramení; se střetem stereotypního vnímání migrantů a reality vyjádřené ve statistice ohledně počtu příchozích; dále také s realitou sociální nerovnosti plynoucí z rozdílných možností přístupu k bydlení.

Po absolvování bloku budou žáci schopni pracovat se složitějším textem a vyhledávat v něm důležité údaje i informace a s nimi dále umět pracovat; kriticky přemýšlet o regionálních rozdílech a o stereotypy z nich plynoucích; vidět genderovou diskriminaci absolventů/tek; umět rozlišit mezi stereotypem, jenž je podporován strachem, a reálnou statistikou; dále vidět příčiny rozdílných přístupů k zajištění bydlení, seznámit se s nastavením sociálního systému, vnímat hypoteční zadlužení jako problém eroze střední třídy, na které stojí fungování sociálního systému, vnímat rozevírání pomyslných nůžek sociální nerovnosti.

Stát. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou – 1 hodina

Cílem je, aby žáci narazili na složité originální texty a z nich byli schopni získávat informace a ty dále třídit a kategorizovat podle společné charakteristiky. Měli by být schopni k jednotlivým vybraným problémům – charakteristikám dohledat příslušné pasáže, aby mohli doložit přístup příslušného myslitele ke sledovanému tématu. Cílem je, aby si žáci osvojili dovednost práce s originálním textem a z něho uměli získávat pro ně důležité informace a to nepodstatné odsunout stranou. Na konci hodiny by měli umět získávat, třídit a kategorizovat informace z rozsáhlého složitěho textu.

Občanem. Občanem regionu – 1 hodina

Cíl hodiny je přivést žáky k zamyšlení nad regionálními rozdíly na příkladě dvou vysokoškolských studentů, kterými se mnozí ze středoškoláků v brzké budoucnosti mohou sami stát. Měli by být schopni odpovědět sami nebo v kolektivní diskusi na několik na první pohled banálních otázek. Žáci by se měli naučit poznat dílčí rozpor mezi textem a otázkou. Měli by být schopni sestavit klady a zápory z pozice aktéra příběhu a posílit tak svou schopnost empatie. Rovněž by měli být schopni začít reagovat na nadnesený zásadní problém, který otázky zcela záměrně ignorují. Cílem není pasivní zjišťování analyzovaných informací, ale uvědoměle nalézt v textu zásadní problémy k tématu regionálních rozdílů v příležitostech.

Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU – 1 hodina

Žáci by měli být schopni z textu, který je přehrazený dvojími statistickými daty k migraci do EU z Evropy a ze států mimo Evropu, vypsát jednotlivé příchozí národnosti, sestavit jejich pořadí podle množství a určit země s největším výskytem migrantů. V další části úkolů žáci na jednoduchém textu budou hledat příčiny vzniku sociálních rozdílů v ekonomické diskriminaci, tak aby si uvědomili závěr, že negativní diskriminace, pomáhá zvyšovat sociální nerovnost. Oproti tomu bývá pozitivní diskriminace často uplatňována s cílem sociální nerovnosti snížit. Uvědomit a pochopit sociální a bytovou problematiku žákům pomůže herní simulace, jejímž cílem je ukázat nižší střední třídu v poli poražených. Právě eroze střední třídy podřívá sociální systém a je hlavní příčinou nárůstu rozevírání sociálních nůžek a zvětšování sociální nerovnosti.

Hospodaření s penězi – 4 hodiny

Blok představuje pokročilé problémy, se kterými se žáci v kontaktu s penězi mohou v životě setkat.

Žáci se seznámí s možnostmi na trhu práce v rychle se měnícím světě, které přinesla digitální doba; s hledáním rozhodnutí ve střetu s předsudky a stereotypy při výběru kandidáta na pracovní pozici; s dluhy a jaké chování je může přivést do dluhové pasti a kompetencemi pro 21. století, jako progresivní cestě k hospodaření a vize podnikání pro budoucnost.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět celkový obraz účastníků nových forem práce a vztahy mezi nimi a posílit tak své samostatné myšlení; vidět generové a věkové stereotypy jako překážku v rovném oceňování za stejnou práci, kterou si sami vyzkoušejí z role zaměstnavatele, aby získali empatický náhled, jak mohou být v budoucnu na pracovním pohovoru posuzováni; získají na simulaci protichůdných příběhů v různém způsobu myšlení v užívání a zvládání dluhů, a když nebudou vědět, měli by umět vyhledat pomoc a řešení nejen u problému s dluhy; sestavit plán svého vlastního byznysu jako možnost seberealizace.

Uplatnění a trh práce. Možnosti na současném trhu práce – 1 hodina

Cílem hodiny je na základě výuky současných nově se formujících skupin na pracovním trhu vyspělých zemí naučit žáky logicky odvozovat informace. Tato hodina je primárně určena k posilování samostatného myšlení. Jednotlivé ekonomické role na pracovním trhu by měly být odvoditelné. Na konci hodiny by žáci měli být seznámeni s novými trendy a principy, které se na současném pracovním trhu formují vedle těch tradičních, do jejichž rámce se mnohdy komplikovaně musejí vejít, než dojde k jejich postupné stabilizaci v rámci systému.

Dílčím cílem je naučit žáky pracovat s kratším textem a osvojit si dovednost nalézt v něm klíčovou informaci pro splnění úkolu.

Hospodaření a rozpočet. Rozdíly ve výdělcích mužů a žen – 1 hodina

Cílem hodiny je vytvořit situaci, která může v budoucnosti nastat v jejich reálném životě, kde budou moci stát na obou stranách barikády. Žáci by ze zkrácených fiktivních životopisů měli umět vyžít konkrétní informace, které potřebují na vytvoření závěru pro budoucí rozhodnutí. V těchto závěrech i při posunutí se z obecné do konkrétní roviny by měli již automaticky pracovat na základě vlastních stereotypů a ty promítnout do konečného výsledku. Při vyhodnocení úkolů by měli dospět k poznání, že nikdo od nich není zcela oproštěn. Řešení problému, který spočívá na zvykovém základě, by jim mělo umožnit poznání, jak mnoho kroků a rozhodnutí spočívá na bezmyšlenkovitém jednání na základě zvyku. Žáci by se měli naučit přemýšlet o problému a nehledat jednoduchá a rychlá, ale spíše účinná řešení.

Peníze a dluh. Jak se vyhnout a jak ven z dluhové pasti? – 1 hodina

Prvotním cílem hodiny je ukázat, jakým způsobem se úročí nesplácené půjčky a vklady v bankách. Žáci by se měli naučit rozlišovat mezi dobrou půjčkou na důležitou věc a špatnou půjčkou na zbytečnost. Ve vztahu k příběhům by si měli uvědomit nevyzpytatelnost životních situací, které mohou narušit splácení dlouhodobých závazků. V příbězích by žáci měli pochopit, že rozdílná mentalita a přístup mohou být klíčovými faktory k úspěšnému vyřešení problému. V diskusi koncipované otázkami, aby se měli naučit se vžít do dvou odlišných povah, aby se dokázali naučit respektovat názory a argumenty lidí, kteří s nimi zrovna nesouhlasí.

Výsledkem diskuse by mělo být uvědomění, jak přistupovat zodpovědně k půjčkám a životu na dluh.

Podnikání a podnikavost. Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci – 1 hodina

Po absolvování této hodiny by měli žáci být schopní uvést příklady kompetencí, které jsou uváděny jako důležité pro budoucí život jejich generace a přispívají k rozvoji podnikavosti. Dále žáci získají a osvojí si práci se šablonou, ve které lze vymýšlet nové záměry.

Svět – 3 hodiny

Blok představuje celosvětový problém s diskriminací, menšími právy žen, částečně sexuálních menšin.

Žáci se seznámí s předsudky a stereotypy vůči ženám a následně budou konfrontováni s realitou, kdy tyto předsudky byly během trvání 1. světové války vyvráceny; s předsudky a společenskými zvyklostmi v některých zemích světa, a to formou příběhu, v diskusi pak budou hledat cestu k jejich omezení.

Po absolvování bloku budou žáci schopni diskutovat o problematice vývoje práv žen na poli zaměstnanosti a volebního práva; vidět a rozpoznávat jednotlivé předsudky vůči ženám a sexuálním menšinám, které tvoří kulturní jádro některých národů a etnik; diskutovat a hledat názorový konsenzus v rámci kontroverzních témat, hledat cestu omezující bezmyšlenkovité chování a umět si přiznat své vlastní předsudky.

Globální problémy. Válečné konflikty jako příčina společenských jevů – 1 hodina

Po absolvování této hodiny by žáci lépe vnímat předsudky a stereotypy ve vývoji vedoucímu rovnosti mezi pohlavími, které dnes po sto letech vnímáme jako samozřejmou součást naší kultury. Pomocí šokujícího naservírování několika dobových předsudků doby před první světovou válkou v úvodu výkladové části a jejich konfrontací s realitou v průběhu války by žáci měli být přivedeni k větší otevřenosti myšlení k tzv. samozřejmým postojům.

Žáci by měli zvládnout samostatnou práci s kratším textem. Cílem je naučit žáky se samostatně identifikovat bezmyšlenkovitého přijímání vzorců chování, které byly ve vztazích mužů a žen obvyklé v období krátce po první světové válce.

Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě – 1 hodina

Žáci by měli získat uvědomění, že lidská práva pro ně samotné i pro menšiny nejsou samozřejmostí. Hlavním cílem je získat uvědomění, že moje svoboda začíná tak, kde končí svoboda ostatních. Žáci by měli umět přistoupit kriticky a vypíchnout podstatné v diskusi na několik zásadním mnohdy kontroverzně vnímaných témat. Odnést by si rovněž měli i poznání, že snadná a jednoduchá řešení nemusí být v citlivých záležitostech rozhodnutí správná.

Dílčím cílem je zvládnutí pracovat nebo diskutovat nad kratšími texty s objektivními údaji, které slouží k vyvolání emocí, které brání nalézt řešení problému, který v mnoha ohledech snad ani řešení nemá.

Problémy soužití kultur. Migrační vlny. Předsudky a realita – 1 hodina

Hodina by měla sloužit, aby žáci získali představu, jak odolní jsou vůči dezinformacím. Žáci by měli získat zpětnou vazbu na své vlastní názory ke klíčovým dezinformacím. Žáci by se měli naučit konfrontovat svůj názor s ověřitelnou realitou a na základě dat umět svůj dříve chybný úsudek přehodnotit. Cílem je, aby v úvodním rozřazovacím testu udělali chyby, jejichž zviditelnění a odhalení jim přinese uvědomění, že v digitálním světě mají rychlou možnost ověřit si informace pro populistická tvrzení nejen k tématu migrace.

Dílčím cílem je zvládnutí pracovat nebo diskutovat nad kratšími texty s objektivními údaji, které uvádějí zavádějící tvrzení na pravou míru nebo je usvědčují ze lži.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Pro vyučujícího tiskárna a papír

Pro vyučujícího v hodině počítač s kancelářskou sadou, připojením na internet a dataprojektorem

Pracovní listy apod. – viz podrobný popis jednotlivých hodin (kap. 2 a 3)

1.11 Místo konání

Běžná školní učebna

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Program bude zveřejněn na webových stránkách k volnému stažení a informace o jeho existenci bude šířena všemi dostupnými kanály. Program doporučujeme k realizaci v rámci běžné výuky na středních školách a vyšším stupni víceletých gymnázií, a to především v hodinách základů společenských věd nebo výchově k občanství (příp. v odpovídajících předmětech).

Jednotlivé hodiny programu na sebe do určité míry navazují (postupně se rozvíjejí) a s žáky je vždy vhodné probrat uceleně jeden tematický blok; nicméně hodiny jsou zároveň koncipovány tak, aby byly realizovatelné samostatně. Program neobsahuje vícehodinové celky a je tedy rozdělen do 5 bloků s celkovým počtem 16 hodin. Aktivita jsou realizovatelné během jediné vyučovací hodiny, ale vyučující je může pro větší hloubku práce i reflexe rozprostřít do vyučovacích hodin dvou (viz kap. 3). Některé hodiny umožňují realizaci on-line formou nebo mají více možností variant provedení (viz kap. 3).

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů: 1 (program směřuje do oblasti občanské nauky, resp. odpovídajících předmětů)

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory		1 800
z toho	<i>hodinová odměna pro 1 realizátora vč. odvodů</i>	1 300
	<i>ubytování realizátorů</i>	0
	<i>stravování a doprava realizátorů</i>	500
Náklady na zajištění prostor		0
Ubytování, stravování a doprava účastníků		0

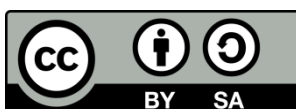

z toho	doprava účastníků	0
	stravování a ubytování účastníků	0
Náklady na učební texty		200
z toho	příprava apod.	0
	rozmnožení textů – počet stran: 50	200
Režijní náklady		0
z toho	stravné a doprava organizátorů	0
	ubytování organizátorů	0
	poštovné, telefony	0
	doprava a pronájem techniky	0
	propagace	0
	ostatní náklady	0
	odměna organizátorům	0
Náklady celkem	náklady na 1 hodinu	2 000
	náklady na celý vzdělávací program (16 hodin)	32 000
Poplatek za 1 účastníka	za celý program při průměrném počtu 20 osob	1 600

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Vzdělávací program je zveřejněn na www.rvp.cz a taktéž na:
<http://www.rozhodujmeosobe.cz/cs/program.aspx?r=3Lin9l>

Program je uživatelům k dispozici pod licencí **Creative Commons 4.0.**
ve variantě **BY-SA (CC BY-SA 4.0.)**.

Pokud není zdroj obrázku, grafu či tabulky uveden, byl pořízen či vytvořen zpracovatelem vzdělávacího programu, tedy Regionální rozvojovou agenturou Vysočina, z. s. p. o. v roce vzniku programu, popř. pochází z databáze, z níž není použitý zdroj nutné citovat.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

Podrobně rozpracovaný obsah programu v podobě samostatného žákovského sešitu je připraven ke stažení <http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hkpybnhzh> (formát DOCX) nebo na <http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=bhzzszplo> (formát PDF) Viz kapitola 9.

2.1 Já, člověk – 3 hodiny

2.1.1 Kdo jsem a odkud pocházím? Poznej sám sebe – 1 hodina

1. hodina – Poznej sám sebe

Forma a bližší popis realizace

Hodina začíná hrou, ve které mají žáci prožitky (emoce, pocity) a k těm se během celé lekce vyučující vrací. Následuje výklad pomáhající rozlišit rozdíl mezi emocemi (žáci na ně nemají vliv) a pocity (žáci na ně mají vliv). Žáci si potom v aktivitě č. 3 uvědomují, jaké strategie zvládání emocí sami používají. Po ní následuje kratší výklad inspirující žáky dalšími možnostmi, jak mohou v praktickém životě v těžších situacích s emocemi pracovat. V hodině jsou v ideálním případě zastoupeny tři dílčí reflexe. Je přidána rozšiřující aktivita na uvědomění si souvislostí mezi myšlenkami, pocity a emocemi.

Metody

Metody slovní (výklad),

metody názorně demonstrační (statická projekce),

aktivizující metody (diskuze, brainstorming, didaktická hra, skupinová metoda)

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.1.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule.

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 1).

2.1.2 Čím bych chtěl být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání. Životní plány a cíle: po čem toužím a co pro to udělám – 1 hodina

1. hodina – Životní plány a cíle: po čem toužím a co pro to udělám

Forma a bližší popis realizace

Hodina začíná evokační otázkou na téma plánování. Následuje výklad, ve kterém jsou postupně představována témata poslání a hodnot. Žáci si vyzkoušejí vybrat jimi preferované hodnoty, dozví se o cílech a osvojí si možnou metodu grafického plánování překážek a jejich překonávání na cestě k cíli. Hodina končí reflexí a opakováním.

Metody

Metody slovní (výklad),
metody názorně demonstrační (statická projekce),
aktivizující metody (skupinová metoda)

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, spravedlnost, čestnost, rovnost
Postoje – respekt, odpovědnost, sebedůvěra
Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, empatie
Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.2.1.1),
počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule
pracovní list s aktivitou B (příloha č. 4.1.2.1.2, formát DOC).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 2).

2.1.3 Obtížné situace a řešení problémů. Náročná životní situace jako příležitost – 1 hodina

1. hodina – Náročná životní situace jako příležitost

Forma a bližší popis realizace

Hodina začíná reakcemi na citát o potenciálním přínosu krize. Dále žáci pracují se zápisky z deníku, které mapují pět fází průchodu náročnou životní situací. Jejich domněnky k tématu zarámuje výklad zaměřený na krize a náročné životní situace. Závěr patří reflexi tématu a opakování.

Metody

Metody slovní (výklad),

metody názorně demonstrační (statická projekce),
aktivizující metody (práce s textem, skupinová metoda)

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost

Postoje – odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.1.3.1),
počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,
pracovní list s aktivitou B (příloha č. 4.1.1.3.2, formát DOC).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 3).

2.2 Rodina – 3 hodiny

2.2.1 Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti – 1 hodina

1. hodina – Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti

Forma a bližší popis realizace

Hodina začíná evokační otázkou na vliv společnosti na náš vývoj. Dále žáci pracují s jednoduchým testem, jenž se týká problematiky rovných příležitostí, a rozebírají jeho mezinárodní výsledky. Jejich domněnky k tématu jim zarámuje výklad zaměřený na téma pohlaví a gender, stereotypy a rovné příležitosti. Závěr patří reflexi tématu a opakování.

Metody

Metody slovní (výklad),
metody názorně demonstrační (statická projekce),
aktivizující metody (brainstorming, skupinová metoda)

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – spravedlnost, čestnost, rovnost

Postoje – respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.2.1.1),
počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule.

2.2.2 Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Komunikace a důvěra jako základ partnerství – 1 hodina

1. hodina – Komunikace a důvěra jako základ partnerství

Forma a bližší popis realizace

Hodina začíná evokační otázkou na téma fungujícího vztahu. Následuje výklad, ve kterém jsou postupně představována témata důvěry, komunikace a porozumění. V tématu komunikace si žáci vyzkoušejí formulovat nehodnotící větu v souladu s nenásilnou formou komunikace a vyzkoušejí si test, který jim pomůže s porozuměním s blízkými osobami.

Metody

Metody slovní (výklad),
metody názorně demonstrační (statická projekce),
aktivizující metody (brainstorming, skupinová metoda)

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – čestnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, odpovědnost

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.2.2.1),
počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,
pracovní list s aktivitou C (příloha č. 4.1.2.2.2, formát DOC).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 5).

2.2.3 *Narušené rodinné vztahy. Domácí násilí* – 1 hodina

1. hodina – Domácí násilí

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny si žáci pročtou dvě verze příběhu, který popisuje tzv. spouštěč domácího násilí. Každá z verzí má tři části podle jednotlivých fází, které s chronologickým průběhem budou žáci sestavovat. Ve druhém úkolu budou žáci přiřazovat způsoby jednání k oběti, nebo agresorovi a následně budou v textu vyhledávat klíčové pasáže, které takovému jednání odpovídají. Ve třetí části budou mít za úkol stručně formulovat výroky, které vyvracejí obecně známá kliše, polopravdy a nepravdy, jaké jsou o domácím násilí běžně rozšířeny.

Metody

Brainstorming, diskuze,

samostatná práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, spravedlnost, rovnost

Postoje – respekt, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (zákony)

Pomůcky

Wi-Fi nebo připojení k internetu,

prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.2.3.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list: NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Domácí násilí 1 (příloha č. 4.2.3.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 6); NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Domácí násilí 1 (příloha č. 5.2.3.1.1, formát DOC); nebo Domácí násilí (příloha č. 4.2.3.1.1, formát PPT).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 6).

2.3 Stát a občan – 3 hodiny

2.3.1 Stát. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou – 1 hodina

1. hodina – Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny žáci spojí jednotlivé teorie s jejich názvy a zamyslí se nad možnými příklady z historie i současnosti. V další části samostatně nebo v různých variantách skupin sestaví přehledovou tabulku přístupu jednotlivých teoretiků a myslitelů k fungování státu a společenské smlouvě týkající se vybraných problémů – barevně označí charakteristiky. K dispozici budou mít několik citací z originálních textů přeložených do češtiny. Nebo může být úkol proveden formou vyučujícím řízené diskuze, která plynule přejde do závěrečného shrnutí s krátkým výkladem. Na konci hodiny mohou žáci krátce diskutovat nad několika otázkami k tématu.

Metody

Brainstorming, diskuze,

samostatná práce a rozbor několika delších textů,

rozčlenění textu na obsahové kategorie

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, právní stát

Postoje – občanská uvědomělost, odpovědnost

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, jazykové a komunikační dovednosti, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (politika, zákony, dějiny)

Pomůcky

Wi-Fi nebo připojení k internetu,

prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.3.1.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list: STÁT. Teorie vzniku státu 1 (příloha č. 4.3.1.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 7); STÁT. Teorie vzniku státu 1 (příloha č. 5.3.1.1.2, formát DOC); nebo STÁT. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou (příloha č. 4.3.1.1.1, formát PPT).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 7).

2.3.2 *Občanem. Občanem regionu – 1 hodina*

1. hodina – Občanem regionu

Forma a bližší popis realizace

Pojetí hodiny je zpracováno v kontextu s příběhy dvou rozdílných mladých lidí (z regionu a z velkoměsta) studujících ve velkoměstě. První část příběhů ukazuje žákům rozdílné problémy, které musí oba studenti řešit. Text má obrácenou perspektivu a ten dějově starší je napsán v přítomném čase. Pokračující texty popisují příběh obou studentů v době hledání prvního zaměstnání. Tento text je naopak zpracován v čase minulém. Žáci tak budou pracovat s texty, a to formou odpovědí na jednotlivé otázky pro každý z textů zvlášť. Aktivita obsahuje i nevyslovenou otázku, která skrývá problém genderové diskriminace mladých absolventek. Úvodní a koncový text odděluje úkol k dohledání plusů a mínusů z protichůdně vyprávěných životopisů, jelikož i s touto metodou se případní studenti sociologie mohou setkat v základním sociologickém výzkumu u kvalitativních metod (např. focus groups), které stojí na moderovaných diskuzích. Jen se jedná o podstatně větší vzorek lidí. O plusech a mínusech a některých otázkách mohou žáci vést diskuzi.

Metody

Brainstorming, diskuze,

samostatná práce a rozbor několika kratších textů

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – spravedlnost, rovnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Pracovní list pro žáky a vyučující: OBČANEM. Občanem regionu 1 (příloha č. 4.3.2.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 8); OBČANEM. Občanem regionu 1 (příloha č. 5.3.2.1.2, formát DOC).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 8).

2.3.3 *Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU – 1 hodina*

1. hodina – Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU

Forma a bližší popis realizace

V prvním úkolu budou žáci pracovat se složitým textem, který je přeplněný statistickými daty, jež se týkají migrace do EU z ostatních států Evropy a států mimo Evropu. Zde by měli žáci na základě statistiky vidět rozdíl mezi skutečnými čísly a mediálně vyvolanou hysterií. V úkolu B se žáci zamyslí nad

dostupností bydlení jako hlavním sociálním problémem současnosti a jeho vlivem na budoucnost. Hledat budou příčinu nárůstu materiálně chudých. Druhý úkol je předstupeň k praktickému hernímu úkolu. Ve třetím úkolu C budou žáci rozděleni losem karet do společenských rolí v rodině. Podle své role obdrží karty příjmů. Karty sociálních dávek jim budou přiřazeny podle věku nebo role.

Klíčová ve hře bude při utvoření dvojic dospělých jejich následná strategie, zda usilovat o hypotéku, nebo sociální byt. Propočtem životního minima, celkového příjmu nebo získáním ostatních spolužáků do skupiny (rodiny) se určí strategie. Zvítězí rychlejší a zároveň ten, kdo nejlépe zváží své možnosti. Hra má žákům prakticky ukázat extrémní případ, že pouze dvě dvojice mohou bydlení získat, a ostatní mají díky nastavení systému smůlu. Tento systém tak vytváří zhoubnou ekonomickou závislost. Na konci hodiny pak mohou v rámci shrnutí diskutovat o svých názorech a zjištěních. Měli by dospět k závěru, že rodiny bojovaly jen o to, jak se stát ekonomicky závislými.

Metody

Brainstorming, diskuze,

samostatná práce a rozbor textu přeplněného statistickými daty,

skupinová hra v sociálních rolích

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, kulturní rozmanitost, spravedlnost, čestnost, rovnost

Postoje – otevřenost ke kulturní rozmanitosti a k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (zákony, ekonomika, udržitelnost)

Pomůcky

Pracovní listy: VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Sociální nerovnost, práva menšin ČR a EU 1 (příloha č. 4.3.3.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 9); VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Sociální nerovnost, práva menšin ČR a EU 2 (příloha č. 5.3.3.1.3, formát DOC); příloha č. 5.3.3.1.4_tabulky, formát XLS; PL: VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Sociální nerovnost, práva menšin ČR a EU 2 (příloha č. 4.3.3.1.3, formát DOC).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 9).

2.4 Hospodaření s penězi – 4 hodiny

2.4.1 Uplatnění a trh práce. Možnosti na současném trhu práce – 1 hodina

1. hodina – Možnosti na současném trhu práce

Forma a bližší popis realizace

Žáci budou samostatně pracovat na splnění úkolu A, B a C. Na střední škole by žáci (studenti) měli být schopni na základě krátkého textu odvodit čtyři základní skupiny ekonomicky aktivních obyvatel. Práce s textem a kategorizace informací bude běžnou činností vysokoškolského studenta nejen sociologie, ale všech humanitních nebo pedagogických oborů. Časově méně náročnou alternativou bude objasnění kategorií krátkým brainstormingem (podobně jako u úkolu B). Výhody a nevýhody jednotlivých skupin by měli žáci vypracovat samostatně.

V druhém úkolu B žáci pomocí krátkého brainstormingu sestaví jednotlivé skupiny obyvatel, kteří nepracují. Důvody, proč tomu tak je, by měli vypracovat samostatně.

Třetí úkol C vychází z potřeby rozvíjet kreativitu žáka i jeho schopnost improvizovat a použít logické myšlení. Žáci tak mohou více posílit dovednost logicky odvozovat význam pro ně neznámých termínů, k nimž budou přiřazovat popisky v tabulce úkolu D.

Metody

Brainstorming o základních skupinách ekonomicky aktivních i skupinách, které nepracují,
sociologická metoda – odvozování malých přirozených skupin,
samostatná aktivita zaměřená na komparaci způsobu vykonávání profese,
práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Postoje – odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, flexibilita a přizpůsobivost

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (zákony, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.4.1.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list: UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. *Možnosti na současném trhu práce 1* (příloha č. 4.4.1.1.2, formát DOC; žakovský sešit – hodina č. 10).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žakovský sešit (hodina č. 10).

2.4.2 Hospodaření a rozpočet Rozdíly ve výdělcích mužů a žen – 1 hodina

1. hodina – Rozdíly ve výdělcích mužů a žen

Forma a bližší popis realizace

Žáci budou samostatně pracovat na splnění úkolu A a B. Úkoly C a D mohou plnit samostatně nebo za moderování vyučujícího formou brainstormingu nebo diskuze. V úkolu A budou žáci simulovat procesy výběru kandidáta na pracovní pozici u pracovního pohovoru. Na základě krátkých textů provedou rozbor jednotlivých kandidátů a sestaví jejich preferenční pořadí v případě, že nevědí, o jakou pracovní pozici se jedná. V úkolu B si budou moci kandidáty seřadit u čtyř konkrétních rozdílných profesí nebo je přiřadit k profesím, na které by se podle nich kandidáti nejvíce hodili. Nevědomky tak přenesou své stereotypy a předsudky do procesu výběru.

V úkolu C budou zabývat problematikou stereotypů a cíleně hledat dvě nejčastější stereotypní tvrzení ohledně nižšího ohodnocení žen a zaměstnávání starých lidí. Měli by umět ve zcela logickém tvrzení objevit jeho nelogičnost, aby v úkolu D sami dokázali nastínit řešení problému.

Metody

Brainstorming,

sociologická metoda – diskuze,

samostatná aktivita zaměřená na logickou komparaci vycházející z kratšího textu,

práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, spravedlnost, čestnost, rovnost

Postoje – respekt, odpovědnost, sebedůvěra, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (zákony, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.4.2.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list: HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. *Rozdíly ve výdělcích mužů a žen 1* (příloha č. 4.4.2.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 11).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 11).

2.4.3 Peníze a dluh. Jak se vyhnout a jak ven z dluhové pasti? – 1 hodina

1. hodina – Jak se vyhnout a jak ven z dluhové pasti?

Forma a bližší popis realizace

V úvodu hodiny se žáci seznámí s krátkým textem o zadlužení Václava pramenícího z nerozvážnosti v dětství (úkol A). Dále se žáci seznámí se dvěma protichůdnými mentalitami Veroniky a Michala a jejich příběhem, kdy dobrá půjčka na důležitou věc nemusí mít dobrý konec a špatná půjčka na zbytečnost nemusí skončit špatně. Žáci na základě textu vypracují odpovědi na první skupinu otázek. Druhá skupina otázek, tematicky navazujících na první, bude předmětem krátké diskuze.

Metody

Diskuze a odpovědi na otázky,

samostatná práce s delším i kratším textem,

kombinování dvou zdrojů při vyhledávání informací, komparativní přístup

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, spravedlnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (ekonomika)

Pomůcky

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list 1 Jak se vyhnout dluhové pasti a jak z ní ven (příloha č. 4.4.3.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 12), pracovní list 2 Tabulka složeného úročení – aktivita A (příloha č. 4.4.3.1.3, formát XLS),

mobilní telefon nebo kalkulačka,

barevné lístečky pro odlišení stoupenců názorů (PRO, PROTI, případně nejsem rozhodnut).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 12).

2.4.4 Podnikání a podnikavost. Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci – 1 hodina

1. hodina – Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci

Forma a bližší popis realizace

Hodina začíná brainstormingem žáků o tématu, jež se týká pro budoucnost důležitých schopností a dovedností s tím, že jsou důležité i domněnky a to, co si žáci jen myslí. Jejich názory jim zarámuje výklad zaměřený na doporučené kompetence pro 21. století a seznámení s pojmem podnikavost. Dále žáci pracují s upravenou šablonou, která se používá pro formulaci nových nápadů, podnikatelských záměrů, nových projektů a podobně. Závěr patří reflexi tématu a opakování.

Metody

Metody slovní (výklad),
metody názorně demonstrační (statická projekce),
aktivizující metody (brainstorming, skupinová metoda),
samostatná práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Postoje – odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (ekonomika, udržitelnost)

Pomůcky

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,
prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.4.4.1.2),
pracovní list: PODNIKÁNÍ A PODNIKAVOST. Kompetence pro 21. století a podnikavost: rozjed', co chceš!
pro aktivitu B (příloha č. 4.4.4.1.2, formát DOC).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 13).

2.5 Svět – 3 hodiny

2.5.1 Globální problémy. Válečné konflikty jako příčina společenských jevů – 1 hodina

1. hodina – Válečné konflikty jako příčina společenských jevů

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny se žáci v krátkém výkladu seznámí s několika dobovými přístupy a stereotypy v oblasti zaměstnání a profesní dráhy žen. Ty budou konfrontovány s dobovým obrazovým materiálem z období první a částečně druhé světové války.

Ve druhé části hodiny se žáci v aktivitě B seznámí s krátkými příběhy tří žen, které se po skončení války pod vlivem vlastních i společenských předsudků a stereotypů musely vyrovnat s novou situací. Na jednoduchém rozboru textu v odpovědích na několik otázek tyto stereotypy a předsudky identifikují a zařadí.

Metody

Výklad vyučujícího,

brainstorming, rozbor fotografie,

samostatná práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, kulturní rozmanitost, spravedlnost, rovnost

Postoje – respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (politika, lidská práva, dějiny, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.5.1.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list Válečné konflikty jako příčina společenských jevů 1 (příloha č. 4.5.1.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 14).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 14).

2.5.2 Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě – 1 hodina

1. hodina – Práva žen a menšin v rozvojovém světě

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny si žáci pročtou dva příběhy a jeden informativní text. Žáci se tak budou muset vyjádřit k tématům, jako je odhalování nebo zahalování žen, rozdílná kulturní situace, jež může vyústit až v zabití. Oba texty mají vzbudit emoce pro budoucí diskuzi, kdy žáci s vyučujícím jako moderátorem budou hledat pro a proti v rámci problému vzniklého střetem dvou rozdílných kultur. Třetí informativní text má navodit problematiku sexuálních menšin ve světě a ve srovnání se stavem v ČR hledat v diskuzi řešení problémů, jejichž zvládnutí je i České republice během na dlouhou trať.

Metody

Brainstorming, diskuze,

samostatná práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, kulturní rozmanitost, demokracie, spravedlnost, rovnost

Postoje – otevřenost ke kulturní rozmanitosti a k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, sebedůvěra, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (lidská práva, kultura, náboženství, dějiny)

Pomůcky

Wi-Fi nebo připojení k internetu,

prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.5.2.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list pro žáky: NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 1 (příloha č. 4.5.2.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 15); pro vyučujícího: NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 1 (příloha č. 5.5.2.1.2, formát DOC); NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 2 (příloha č. 4.5.2.1.3, formát XLS); nebo Práva žen a menšin v rozvojovém světě (příloha č. 4.5.2.1.1, formát PPT).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 15).

2.5.3 Problémy soužití kultur. Migrační vlny. Předsudky a realita – 1 hodina

1. hodina – Migrační vlny. Předsudky a realita

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny si žáci vyplní osm testových otázek týkajících se častých dezinformací, které se vyskytují ve vztahu k migraci a příchodu uprchlíků z Blízkého východu do Evropy a České republiky. Žáci si test sami vyhodnotí.

Ve druhé části hodiny žáci, buď formou výkladu, nebo diskuze, rozeberou s vyučujícím krátká shrnutí, která jsou založena na statistických číslech, která vyvracejí nepravdivá, ale obecně přijímaná tvrzení.

Metody

Výklad vyučujícího,

brainstorming, diskuze,

samostatná práce s kratším textem

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, kulturní rozmanitost

Postoje – otevřenost ke kulturní rozmanitosti a k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, občanská uvědomělost, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (lidská práva, kultura, náboženství, dějiny, média, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.5.3.1.1),

počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule,

pracovní list pro žáky: PROBLÉMY SOUŽITÍ KULTUR. Migrační vlny. Předsudky a realita 1 (příloha č. 4.5.3.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 16); pro vyučujícího: PROBLÉMY SOUŽITÍ KULTUR. Migrační vlny. Předsudky a realita 1 (příloha č. 5.5.3.1.2, formát DOC) nebo Předsudky a realita (příloha č. 4.5.3.1.1, formát PPT).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 16).

3 Metodická část

Program se skládá ze 16 vyučovacích hodin po 45 minutách. Má celkem 14 aktivit rozdělených do 5 bloků. Dvě aktivity mají formu dvouhodinovek. Jedná se o aktivity č. 02 na dvě vyučovací hodiny (90 minut) a aktivitu č. 12 (90 minut). Dvě z hodin, které jsou součástí dvouhodinového bloku, jsou číslovány jako součást první hodiny, proto má program číslováno pouze 14 hodin.

Práce se zpětnou vazbou a sebehodnocením žáků

Každá hodina má vyhrazený čas pro shrnutí nejen probrané látky, ale i kolektivního snažení ve skupinové práci nebo diskusi. Tento čas je vyhrazen na pro vyučujícího důležité získávání zpětné vazby od žáků.

- *Vysvětlení někomu dalšímu:* Zamyslete se, jak byste mladšímu sourozenci, spolužákovi, rodičům jednoduše v pár bodech vysvětlili, co jsme se dnes naučili.
- *Přihlášení se:* Kdo má dnes pocit, že učivo pochopil, ať se přihlásí.
- *Známkování učitele:* Kdo má pocit, že se v dnešní hodině hodně naučil, napíše na tabuli čárku pod jedničku, kdo má opačný pocit, napíše čárku pod pětku a přidělí svému vyučujícímu známku.
- *Semafor:* každý z žáků se přihlásí a podobně jako fotbalový rozhodčí dá na základě svého porozumění probrané látky zelenou kartu – pro dobře pochopil, oranžovou kartu – částečně pochopil a červenou kartu – nepochopil.
- *Úniková hra:* Každý z žáků na konci hodiny obdrží ve vazbě k probranému učivu stručnou otázku, po jejím zodpovězení může opustit učebnu.

Techniky pro zapamatování a metody efektivního učení užit v programu

Každá hodina má vyhrazený čas pro shrnutí nejen probrané látky, ale i kolektivního snažení ve skupinové práci nebo diskusi. Tento čas je vyhrazen na pro vyučujícího důležité získávání zpětné vazby od žáků.

- *Metoda KCKKJZZ:* Kdo? Co? Kde? Kdy? Jak? Za jakým účelem? Z jakého důvodu? – Využívá se tam, kde si žáci mají zapamatovat více pojmů, a to s logickou nebo tematickou návazností.
- *Technika LOCI:* Pracuje s informacemi na základě asociací v příběhu formou zastávek. Co zastávka, to jeden pojem, který odpovídá logické posloupnosti.
- *Metoda klíčových slov*
- *Mentální/myšlenková mapa:* Pracuje s větším množstvím informací a jejich vizualizací případně kombinací obojího. Vhodná pro prostorová i neprostorová data. Využita v hodině č. 16 pro trénink krátkodobé paměti.

Příklady špatné praxe

Více než 8 hodiny ze 16 bylo postaveno na učení ne na základě špatné praxe nebo řešení problému jako nápravy chybného rozhodnutí.

- hodina č. 6 řešení domácího násilí;
- hodina č. 8 problém s dojížděním a diskriminace absolventek;
- hodina č. 8 strategie získání bytu a stereotypy vůči imigrantům;
- hodina č. 11 aktivita s imitací pracovního pohovoru se škatulkováním uchazečů;
- hodina č. 12 v aktivitě s chybným postupem při řešení dluhu;

- hodina č. 14 předsudky a stereotypy vůči ženám, které vyvrátil historický vývoj;
- hodina č. 15 předsudky vůči ženám jako kulturní problém rozvojového světa;
- hodina č. 16 předsudky a stereotypy vůči imigrantům v konfrontaci se statistickými daty. Též učení se z vlastních chyb.

Částečně se příklady špatné praxe vyskytují v dílčích úkolech následujících hodin

- hodina č. 3 náročná životní situace viděná jako příležitost nikoli problém.

Kooperativní učení

Ve 4 hodinách z 16 (hodiny č. 5, 9, 11 a 13) je výuka zcela postavena na spolupráci a vzájemné kooperaci. Kromě toho ve dvou hodinách je na volbě vyučujícího, zda si variantu kooperace zvolí jak základní metodu hodiny (hodiny č. 7 a 8). Ve dvou hodinách alespoň některá z aktivit užívá prvku spolupráce (hodiny č. 1 a 4).

Poznámka: pro práci s literaturou a zdroji dat (citace a odkazy) je využita norma ISO 690 (2011).

3.1 Já, člověk

Blok představuje pohled na sebe sama, kde si žáci uvědomí, kým jsou, co od života očekávají a kam v životě směřují.

Žáci se seznámí se třemi tématy, kde budou poznávat sebe sama a své emoce ve zdravém uvědomění si vlastních pocitů; s možnými způsoby hledání cest, jakými je možné dosáhnout svých cílů v životě nebo jak odstranit psychické překážky, které jim v dosažení cílů mohou v budoucnu bránit; s náročnou životní situací a způsoby jak ji využít k osobnostnímu růstu díky procesu jejího překonání.

Po absolvování bloku budou žáci schopni rozpoznávat a pracovat se svými emocemi; porozumět hodnotám v životě a hledat svou vlastní cestu k naplnění a seberealizaci v povolání; nahlížet na životní obtíže a problémy jako na životní učitele, který z nich díky vyrovnání se s nepřízní osudu udělá silnější a sebevědomější jednotlivce.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu ve vztahu k sebepoznání a hledání místa jednotlivce ve společnosti ostatních. Zaměřuje se na hodnoty a postoje vedoucí k navýšení sebeúcty i úcty k ostatním.

Hodnoty lidské důstojnosti jsou společným jmenovatelem všech tří hodin bloku. Spravedlnost, čestnost a rovnost je navíc rozvíjena v hodině č. 2 (Životní plány a cíle: po čem toužím a co pro to udělám).

Postoje odpovědnosti a sebedůvěry jsou rozvíjeny ve všech třech hodinách. Osvojení respektu k ostatním je navíc obsaženo v hodinách č. 1 (Jak pracovat se svými emocemi a pocity?) a č. 2 (Životní plány a cíle: po čem toužím a co pro to udělám). V hodině č. 1 je navíc rozvíjena otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním.

Dovednosti u všech tří hodin stojí na rozvíjení analytického a kritického myšlení, samostatného učení a empatii. V hodině č. 1 a č. 3 (Náročná životní situace a naše reakce na ni) se navíc pracuje s aktivním nasloucháním, které je základem k sebereflexi a sebepoznání při řešení životních situací.

Znalosti sebe a kritické porozumění sobě samému jsou základním tématem celého bloku. Všechny tři hodiny pracují s porozuměním sobě samému jako cestou k řešení problémů, k hledání odpovědi na

otázku, kým jedinec je (hodina č. 1), jak si má zařídit budoucnost (hodina č. 2) nebo obtížné situaci (hodina č. 3), a k řešení úkolů a dilemat s tím spojených.

3.1.1 Kdo jsem a odkud pocházím? Poznej sám sebe

Cíl: Žáci by měli umět vyjádřit rozdíl mezi emocemi a pocity a získat sebereflexi při vlastním zvládání emocí a přístupu sebezdokonalování se.

1. hodina – Poznej sám sebe

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 01

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Aktivita A	evokace	skupinová hra	15 min
2. Výklad	expozice nového učiva	výklad	10 min
3. Aktivita B	aktivita	skupinový brainstorming	7 min
4. Výklad	expozice nového učiva	výklad	8 min
5. Shrnutí	reflexe		5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Aktivita A (časová dotace 15 minut)

Úvodní příprava k aktivitě:

Tato hra by měla v zásadě bezpečně umožnit prožívání emocí a pocitů (zatím je žáci nemusejí rozlišovat). Žáci se postaví do co možná nejširšího kruhu. Vyučující vyzve žáky, aby se přihlásil jeden dobrovolník. Následně dobrovolníka pozve do středu kruhu. Nyní vyučující popíše průběh hry. Doporučujeme roli klíštěte i ukázat, aby ji žáci pochopili. Případně je možné první kolo hrát nanečisto, a korigovat tak pochopení hry žáky.

Průběh aktivity:

Z dobrovolníka se stane „nenasytné klíště“, jehož hlavní touhou je získat potravu, lidskou krev. Ze svého středu si prohlíží ostatní a vyhlíží svoji oběť. Když si ji vybere, natáhne paže a vyrazí „na lov“ směrem k ní. Klíště je ale malé, proto může dělat pouze drobné krůčky o velikosti vlastního chodidla, pokládá tedy patu přední nohy těsně před špičku nohy zadní. Oběť má tedy krátký čas na to, aby požádala o záchranu. Vyšle signál s usilovnou prosbou v obličeji (nesmí mluvit!) směrem k některému ze svých spolužáků. Ten, pokud ji zaznamená a pokud sám chce, jej může zachránit jediným způsobem: nabídne klíštěti jinou oběť tak, že zvolá jméno někoho jiného ze svých spolužáků (tento bod může vyučující využít jako určitou motivaci pro žáky, aby udrželi při hře určitý klid). Klíště musí okamžitě změnit směr a stejným typem chůze se vydat „zakousnout“ novou oběť. Ta má stejnou možnost pohledem požádat konkrétního spolužáka o pomoc. Pokud spolužák nestihne zareagovat, klíště symbolicky obejmě krk své oběti a je ze své role vysvobozeno. Zařadí se mezi ostatní. Klíštětem se stává oběť a hra pokračuje.

Komentář: I když jsou třeba žáci hlučnější a například se smějí, nebo jsou naopak znudění atp., to vše jsou pocity, se kterými lze v reflexi pracovat, a je to tak v pořádku. Je-li pro žáky hra příliš lehká, lze ji ztížit například tak, že budou vyvolávat jméno a příjmení spolužáka nebo říci jméno pozpátku atp.

Reflexe aktivity:

Po hře následuje krátká reflexe, žáci jsou při ní již zpátky v lavicích. Vyučující pokládá otázky a dává prostor žákům, aby integrovali poznatky, reagovali na sebe a vyjádřili svoje názory. Doporučené otázky:

- Jak jste se cítili v roli klíštěte?
- Jak jste se cítili v roli oběti?
- Vyjádřili jste svoje emoce i navenek, nebo jste se je snažili zakrýt/potlačit? Jak vám to šlo?
- V jaké roli jste prožívali emoce nejintenzivněji? A proč tomu tak bylo?

Komentář: Reflexe zde slouží především pro návrat žáků k důležitým prožitkům, případně také pro shrnutí klíčových zjištění. Hloubka reflexe je také závislá na klimatu třídy.

2. Výklad: Emoce a pocity (časová dotace 10 minut)

Co znamená slovo emoce?

Slovo emoce je odvozeno z latinského *motere*, což znamená *pohybovat se*. V latinském jazyce je předpona „e-“ vyjádřením pohybu směrem pryč. Tento původ slova tedy naznačuje, že emoce znamená nějaký impulz k pohybu, třeba k útěku. A ono to tak opravdu je. Emoce jsou vlastně okamžité pokyny pro zvládnutí životních situací. Jsou podvědomé, neovládáme je vlastní vůlí.

Proč se u lidí vyvinuly emoce?

V pravěku byla schopnost pohotově reagovat zárukou našeho přežití. Emoce tedy vznikly jako osvědčené způsoby reakcí na podněty během asi 50 000 lidských generací, které tu žily před námi a na které my navazujeme. Jde vlastně o součást úspěšné strategie přežití během evoluce člověka. Lidem v přežití pomáhala rovněž společná spolupráce, pro kterou potřebovali dobře rozeznávat emoce ostatních – s kým spolupracovat (má radost, je přátelský), a komu se naopak vyhnout (hněvá se) nebo ho uklidnit (má strach). Emoce také pomáhají s výběrem partnera či při rozhodování.

Jaké jsou čtyři základní emoce?

Výzkumníci z University of Glasgow tvrdí, že máme vlastně jen čtyři základní emoce: strach, hněv, smutek a radost. Každá z těchto emocí je projevem spontánní reakce našeho těla!

Komentář: V prezentaci je uveden snímek s výčtem základních emocí a tělesných reakcí. Doporučujeme vyučujícímu udělat malou evokaci a ptát se žáků, jaké konkrétní reakce v těle u nich probíhají, když mají strach atp. Doporučujeme vyučujícímu využít návrat k úvodní aktivitě – ptát se žáků, jak jim bylo na těle, když byli klíštětem nebo když se k nim klíště blížilo; zda necítili napětí, že zazní jejich jméno a klíště se vrhne na ně atp.

Zde jsou stručně popsány **fyzické reakce související se čtyřmi základními emocemi:**

- **strach** – vyvolá nahromadění krve v dolních končetinách, což usnadňuje útěk, naopak obličej zbledne (krev je potřeba jinde). Hormony vyplavené mozkem navodí celkové napětí a ostražitost, jsme pozorní k případnému nebezpečí;
- **hněv** – zvyšuje krevní průtok v rukou – usnadňuje tedy uchopení zbraně, uvolňuje také adrenalin, který dodává energii na rychlou akci;

- **smutek** – vyvolá pokles energie a zpomaluje tělesný metabolismus. Dává nám to příležitost pochopit dopad události (např. ztráta někoho blízkého nebo zklamání) a následně se znovu vrátit do aktivního života;
- **radost** – v těle dochází k celkové relaxaci; vzbuzuje v nás nadšení pro jakýkoliv úkol.

Co jsou pocity?

Už jsme si řekli, že emoce v nás prostě jsou a nemůžeme je ovládat. Je to součást evoluční reakce umožňující přežití. Můžeme si však vybrat způsob, jak tyto emoce projevíme ve vnějším světě. A právě tomu říkáme **pocity: způsob, jak si vykládáme prožívanou emoci a jak ji vyjádříme ve světě**. Je to důležité i proto, že když něco cítíme, jsme schopni o tom přemýšlet, uvědomovat si to a můžeme to měnit. Jinak řečeno: emoce nás „přepadnou“, pocity si můžeme do značné míry vybrat. Toto téma už hodně směřuje k emoční inteligenci. **Emoční inteligence** je schopnost uvědomovat si svoje emoce, zvládat své pocity a umět se vcítit do druhých. Emočně inteligentní lidé mají dobrý vztah sami se sebou a také dobře odhadují ostatní.

Komentář: Doporučujeme vyučujícímu využít návrat k úvodní aktivitě – ptát se žáků, jestli např. projevíli svoje emoce naplno, nebo je nějak kontrolovali. Případně je to možné zobecnit – ve škole se určitě objevuje radost i vztek atp. Tato část otevírá cestu k další aktivitě.

3. Aktivita B (časová dotace 7 minut)

Žáci vytvoří dvojice, vyučující jim položí otázky, nad kterými budou chvíli společně přemýšlet, a odpovědi na ně si ve zkratce zapíší do sešitu/na papír. Otázky zadávejte postupně, nechte mezi nimi malý časový rozestup (nejdříve si odpoví na otázku č. 1 a pak na otázku č. 2). Žáci si ve dvojicích nasdílejí svoje reakce a strategie. Pokud by u otázky č. 2 žáci tápali, lze ji rozšířit na dotaz, zda si těchto strategií všimají u ostatních.

1. V jakých situacích v posledních dnech jste pocítili silnou a pro vás náročnou emoci (strach, hněv)? Napište si alespoň dvě situace.
2. Použili jste u těchto situací nějaké strategie, jak zvládat své emoce, aniž byste při nich omezili či ohrozili sebe či své okolí? Zkuste je popsat.

Reflexe:

- Vyučující se ptá žáků, na co ve dvojicích přišli. Jaké strategie si vybavili? Jak zvládat např. vztek, smutek či velkou nervozitu (tedy strach)?
- Následně vyučující doplní ve výkladu několik tipů, jak zvládat silné emoce. Tento výklad je popsán šířeji, doporučujeme ho přizpůsobit tomu, co žáci uvedou ve svých výstupech.

Rozšiřující aktivita:

Komentář: Pokud to vyučující/mu vyhovuje, žáky hodina baví, má na téma více času atp., je možné zařadit rozšiřující aktivitu, která dává do souvislosti naše emoce, pocity a myšlenky.

Když máme určitý pocit, dokážeme o něm přemýšlet a dokážeme ho do určité míry i ovládat. Dokonce platí, že když dokážeme změnit to, co si myslíme, můžeme často změnit i to, jak se cítíme.

Příklad: Jak souvisejí emoce, pocity a myšlenky? (Je možné nechat žáky připravit si, představit si stejný model pro jejich příklad z jejich života; doporučujeme, aby při tom pracovali ve dvojicích.)

1. **Co se stalo ve vnějším světě?**
 - Spíš doma v posteli a vzbudí tě zapraskání.
2. **Tvoje tělo reaguje emocí:**
 - Cítíš strach, tělo je v napětí, stáhne se ti krk a žaludek, rozbuší se srdce.
3. **Přivede tě to na myšlenku:**
 - Někdo nebo něco je v mém pokoji.
4. **A uvědomuješ si svoje pocity:**
 - Bojím se!
5. **Ale potom tě napadne jiná myšlenka:**
 - Ten zvuk mohl být z venku, vždyť tam moc fouká a občas se stane, že se takový zvuk ozve ze zahrady.
6. **A pak se cítíš jinak:**
 - Je ti lépe, přichází uklidnění.

4. Výklad: Techniky zvládání emocí (časová dotace 8 minut)

Emoce máme všichni, patří k nám a neseme za ně odpovědnost. Emoce zpravidla rychle přijdou a zase rychle odejdou. Když je nezvládáme nebo je popíráme, můžeme ublížit ostatním či sobě, můžeme si přivolat různá onemocnění, zažívat dramata ve vztazích s rodiči, kamarády nebo s partnery, můžeme mít problémy ve škole či později v práci. Proto není špatné vědět o technikách, jak si s emocemi poradit.

a) Poznat, že emoce přichází

Emoce většinou rychle přijdou a pak zase rychle odezní. V prvním intenzivním okamžiku se často stává, že nás emoce pohltnou. Můžeme říci nebo udělat něco, čeho pak litujeme. První krok je tedy schopnost poznat, že mám emoci. Zaregistrovat ji.

b) Pojmenovat emoci

Po rozeznání emocí je možné ji pojmenovat. Jakmile totiž dokážeme sami sobě říct, co prožíváme, sníží se naléhavost emocí. Můžeme např. položit sami sobě otázku: Jakou emoci v tuto chvíli cítím? Kde v těle emoci prožívám? Jaké myšlenky se mi honí hlavou? Co teď potřebuji?

c) Napočítat do deseti

Počítání do deseti dobře funguje, když jsme nahněvaní: možná to znáte – zaplaví vás vztek a hádka je na světě! Lze se naučit nejdříve napočítat do deseti. Často to stačí na to, aby vaše reakce nebyla tak prudká.

d) Vydýchat to

Téměř všechny techniky práce s tělem, jako například meditace či fyzické cvičení, začínají u dechu. Hluboký nádech a výdech představují první pomoc pro uvolnění napětí v těle.

e) Vybít z těla ven

Když je vzteku příliš, když cítíme velkou nespravedlnost nebo frustraci, je dobré realizovat nějakou fyzickou aktivitu. Třeba si jít zaběhat. Nebo je ještě jedna možnost: jděte někam, kde jste sami. Může to být v přírodě, někde v lese nebo třeba v posteli s dušňami a polštáři. Vztek vybijete, venku do hlíny či v pokoji do polštářů. Proč? Protože když si nenajdete způsob, jak se zbavit napětí, často se hromadí

v těle. Můžete potom být na své blízké nepříjemní nebo se tato napětí mohou projevit formou psychického či fyzického onemocnění.

f) Být upřímný a mluvit o nich tak, aby to nebylo osobní

Představte si, že se s někým bavíte a je vám v tom rozhovoru hodně nepříjemně. Může velmi pomoci váš pocit vyslovit. Jen je dobré se naučit, jak to udělat bez napadání ostatních. Srovnajte dvě možnosti, jak říci totéž:

„Ty jsi strašný!“ x „Cítím se teď s tebou hodně nepříjemně.“
 „Ty mě ničíš.“ x „Je mi smutno z toho, jak to teď mezi námi vypadá.“

Věty na pravé straně na ostatní neútočí, ale popisují vaše pocity. Zpravidla platí, že se vám trochu uleví a ten druhý nemá hned pocit, že na něho útočíte (jako u vět vlevo).

5. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Závěr je odvislý od klimatu třídy. Je možné se buď zaměřit na to, co žáky zaujalo, co bylo pro ně nové, nebo na opakování (jaký je hlavní rozdíl mezi emocí a pocitem). S žáky diskutujeme s cílem upevnit jejich porozumění tématu a znát použitelné techniky, které by mohli dál používat. Také jde o to inspirovat se navzájem. Hloubku reflexe a sdílení přizpůsobíme atmosféře ve třídě. Vyučujícímu lze doporučit poskytnutí tipů na preventivní aktivity, ke kterým má sám vztah. Příkladem může být meditace, jóga, jednoduchá dechová cvičení či princip mindfulness.

Doporučené otázky pro reflexi:

- Zkuste vlastními slovy popsat, jak se od sebe liší emoce a pocity. Na které z nich máme větší vliv?
- Vybavíte si některé možné techniky zvládání emocí?
- Můžete uvést příklad něčeho, co pro vás dnes bylo v lekci inspirativní?

3.1.2 Čím bych chtěl být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání. Životní plány a cíle: po čem toužím a co pro to udělám

Cíl: Cílem je, aby žáci po absolvování této hodiny byli schopni definovat cíl ve střednědobém výhledu (cca 10 let) a lépe porozumět významu pojmů hodnoty a poslání. Dokáží také vytvořit SMART cíl a aplikovat ho na konkrétním příkladu.

1. hodina – Životní plány a cíle: po čem toužím a co pro to udělám

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 02

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Aktivita A	evokace	skupinový brainstorming	5 min
2. Výklad	expozice nového učiva	výklad	5 min
3. Aktivita B	aktivita	práce s textem	10 min
4. Výklad	expozice nového učiva	výklad	10 min
5. Aktivita C	aktivita	práce s pracovním listem	10 min
6. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list s aktivitou B (příloha č. 4.1.2.1.2, formát DOC) pro každého žáka. Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Aktivita A (časová dotace 5 minut)

Otázka na žáky: *Představte si, že víte o velké písemce z dějepisu, která vás čeká příští týden. Jak si naplánujete přípravu? Co vám při plánování pomáhá či funguje?*

Podmínky a průběh aktivity:

Nejprve nechte žáky pracovat s otázkou samostatně (asi 2 min). Pak je rozdělte do dvojic až trojic a nechte je společně sdílet své názory (asi 2 min). Po tomto časovém limitu dejte prostor několika skupinám sdílet jejich výstupy. K nim se budou později žáci ještě vracet.

Komentář: Jde o evokační aktivitu, důležitější je proces než výsledek, nejde teď o správnost, ale o to, aby si žáci zmapovali své znalosti a domněnky předtím, než dostanou nové informace.

2. Výklad (časová dotace 5 minut)

Není možné si přesně naplánovat budoucnost, protože nemáme v rukou vliv na všechny okolnosti. Ale můžeme si ujasnit, co chceme, nastavit si základní směr a způsob, jak můžeme cíle dosáhnout. Při stanovování životních cílů se často mluví o poslání a o hodnotách.

Poslání

Otázka na žáky: *Když vám někdo chce říct o svém poslání, o čem asi bude mluvit?*

Poslání je vlastně odpovědí na následující otázky, které klademe sami sobě:

- Proč jsem tady?
- Co mám dát ostatním lidem a přírodě?
- Jaká je moje přidaná hodnota pro ostatní v mém okolí?
- Čím tento svět obohacuji nebo hodlám obohatit v budoucnu?

Říká se, že každý z nás nějaké poslání má. Někteří z nás mají ve svém poslání jasno už od dětství, jiní k němu směřují řadu let. Někdo své poslání několikrát během života změní. Nic není špatné – všechny tyto možnosti jsou v pořádku.

Hodnoty

Jednou z důležitých cest, jak se přiblížit ke svému poslání, je poznání pro vás důležitých **hodnot**. Když si je stanovujete, odpovídáte si na otázky:

- Na čem stojí můj život?
- Co je pro mě důležité?
- Jak se chovám ke svému okolí?

3. Aktivita B (časová dotace 10 minut)

Podmínky a průběh aktivity:

Žáci si ze seznamu v prezentaci vyberou 3 hodnoty, které jsou pro ně důležité, a k jedné z nich doplní její projev v jejich životě. Dále lze doporučit, umožňuje-li to klima třídy, společné sdílení či krátkou

diskuzi k výstupu. Je možné pokračovat bonusovým úkolem, kdy se ještě zamyslí, jak by jejich výběr hodnot vypadal, kdyby se nemuseli ohlížet na rodiče a společnost.

Zadání pro žáky:

1. Nyní máte za úkol vybrat z tabulky 3 hodnoty, které jsou pro vás v tento okamžik důležité. K jedné z vámi vybraných hodnot následně ve stručnosti napište, jak by se ve vašem životě v příštích deseti letech měla projevit. Příklad řešení: Důležitá hodnota je pro mě „rodina“; projev v dalších 10 letech může znít např. „do deseti let budu žít ve šťastném vztahu se dvěma dětmi.“

Hodnoty uvedené v prezentaci (viz příloha č. 4.1.2.1.2)

2. Bonusový krok: Nyní se nad seznamem znovu krátce zamyslete. Jak by vypadal, kdyby vaše hodnoty ani cíle neovlivňovaly názory vašich rodičů, příbuzných, vašeho okolí či společnosti, ve které žijete. Vypadaly by vaše hodnoty stejně, nebo by byly jiné?

4. Výklad (časová dotace 10 minut)

Cíle a jejich stanovování

Cíle jsou konkrétní definice toho, kam chceme dojít nebo čeho chceme dosáhnout. Když už máme odpověď na „PROČ TO CHCI“, můžeme hledat odpovědi na otázku, JAK to získám či CO pro to udělám – a k tomu složí cíle. Nejvhodnější cíle jsou definované podle pravidla **SMART**, tedy:

Písmeno	Co znamená
S	Specific: konkrétní
M	Measurable: měřitelný
A	Achievable: dosažitelný
R	Relevant: relevantní (hodící se k našemu životu)
T	Time-bound: ohraničený v čase

Otázka na žáky: Podívejte se na následující cíl. Je podle vás vytvořený podle pravidla SMART?
„Nejpozději za jeden rok uběhnu po rovině 5 kilometrů za 30 minut.“

Odpověď: Je to individuální, ale tento cíl může odpovídat pravidlu SMART.

- Je konkrétní.
- Lze ho změřit – je měřitelný.
- Pokud se už trochu hýbu a udělám si tréninkový plán, je pro mě dosažitelný.
- Je-li pro mě důležité zlepšit svoji fyzickou kondici, je relevantní.
- Má daný termín, je tedy ohraničený v čase.

5. Aktivita C (časová dotace 10 minut)

Průběh aktivity:

Žáci individuálně pracují se zadáním a vytvoří si „cestu k cíli“, na které předvídají nějaké překážky, a definují, co jim s nimi může pomoci.

Zadání pro žáky:

1. Vyberte si jednu z hodnot a jeden ze způsobů, jak se má projevit ve vašem životě z předchozí aktivity. Tento projev v životě případně upravte tak, aby splňoval pravidlo SMART.
2. Nakreslete na papír vodorovnou úsečku: vlevo jste vy (vaše jméno), vpravo je váš cíl.
 - a. Křivka mezi vámi a cílem směřuje několikrát nahoru i dolů. Dolů vás dostávají překážky, které potkáváte na cestě za vytyčeným cílem. Nahoru vás dostává to, co vám pomáhá překážky překonat.
 - b. Pojmenujte si 3 překážky, které na cestě můžete potkat, a napište je do grafu.
 - c. Pojmenujte, co vám pomůže překážky překonat, a napište to do grafu.

Bonusové úkoly:

- d. Existuje něco, co jste už pro vytyčený cíl udělali? Pokud ano, napište si to na začátek (může to být i to, že jste si tento graf nakreslili).
- e. Stanovte si nějaký dílčí SMART cíl na nejbližší týden či měsíc, který vám pomůže na cestě k dlouhodobému cíli na konci grafu.

6. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

S žáky diskutujeme s cílem upevnit jejich porozumění, nabídnout inspiraci a techniky, které by mohli dál používat. Také jde o to inspirovat se navzájem. Hloubku reflexe a sdílení přizpůsobíme atmosféře ve třídě. Po zhotovení grafu a zodpovězení pokládaných otázek si žáci sesednou do kruhu (či zůstanou v lavicích, záleží na preferenci vyučujícího) a následuje krátká reflexe, v níž vyučující pokládá tyto možné dotazy:

- *Vraťme se teď k otázce ze začátku hodiny (příprava na písemnou práci). Jak byste mohli obohatit svoji odpověď ze začátku hodiny? Šlo by využít hodnoty, SMART cíl nebo nakreslený plán?*
- *Můžete uvést příklad něčeho, co pro vás dnes bylo inspirativní?*
- *Můžete dát někdo nějaký příklad překážky na vaší cestě za cílem? Co jste identifikovali jako způsob, který by vám pomohl ji překonat?*
- *Pokud chcete sdílet, jaký byl váš cíl? Byl spíše materiální, prožitkový; pro ostatní, pro vás?*
- *Co znamenají jednotlivá písmena zkratky SMART?*
 - Odpověď:
 - Specific: konkrétní,
 - Measurable: měřitelný,
 - Achievable: dosažitelný,
 - Relevant: relevantní (hodící se k našemu životu),
 - Time-bound: ohraničený v čase.

3.1.3 Obtížné situace a řešení problémů. Náročná životní situace jako příležitost

Cíl: Žáci budou schopni rozdělit náročnou situaci do jednotlivých fází a seřadit je na základě příkladů. Žáci se také seznámí s postojem, že překonání náročné situace z nich učiní silnější lidi, kteří mají možnost o to úspěšněji začít něco nového.

1. hodina – Náročná životní situace jako příležitost

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 03

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Aktivita A	evokace	brainstorming	5 min
2. Aktivita B	aktivita	práce s textem	15 min
3. Výklad	expozice nového učiva	výklad	20 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list s aktivitou B (příloha č. 4.1.1.3.2, formát DOC) pro každého žáka.

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Aktivita A (časová dotace 5 minut)

Citát k aktivitě:

"Prožíváme-li delší dobu idylu, přestaneme ji vnímat a osud by nám prokázal neocenitelnou službu, kdyby nás popadl za límec a vyhodil dočasně na mráz. Pak bychom nevzpomínali na to, že kamna trochu kouřila, nýbrž na to, že hrála. A na to, že bylo ostatně v naší moci, aby jenom hrála."

Otázka na žáky: *Souhlasíte s citátem, nebo ne? Z jakého důvodu?*

Podmínky a průběh aktivity:

Nejprve nechte žáky pracovat samostatně (asi 2 minuty). Pak je rozdělte do skupin po dvojicích až trojicích a nechte je společně sdílet své názory. Po dalších asi dvou minutách dejte prostor několika skupinám sdílet jejich názory.

Zadání pro žáky:

Souhlasíte s citátem (pronesl jej doktor Vlach v knize Saturnin od Zdeňka Jirotky), nebo ne? Z jakého důvodu? Než se začneme věnovat dnešnímu tématu, přemýšlejte nad citátem a svoje odpovědi si napište.

Komentář: Pro učitele se nabízí možnost využít tuto krátkou aktivitu pro poukázání na duální „černobílý“ myšlení, tedy rozdělení názorů na „ŠPATNĚ“ a „DOBŘE“. Otázka pro žáky je skutečně položena duálně. Přitom ze života víme, že řada témat funguje spíše jako kontinuum než jako rozhodnutí mezi ano/ne nebo špatně/dobře. Dalším aspektem je subjektivita spojená s tím, že stejná situace je pro někoho motivující, a pro jiného stresující. Dokonce jeden člověk může stejnou situaci v různých fázích života vnímat odlišně. Tento pohled lze vztáhnout na celé téma náročných situací. Zatímco těsně po náročné životní situaci ji vnímáme jako „špatnou“ či „nespravedlivou“, po čase ji můžeme hodnotit jako prospěšnou nebo potřebnou pro náš další vývoj.

Jde o evokační aktivitu, důležitější je proces než výsledek, nejde teď o správnost, ale o to, aby si žáci zmapovali své znalosti a domněnky předtím, než dostanou nové informace.

2. Aktivita B (časová dotace 15 minut)

Podmínky a průběh aktivity:

- Žáci vytvoří dvou až čtyřčlenné skupiny – jde především o to, aby všichni viděli na text a na otázky. Do každé skupiny rozdáme pracovní list s texty a s otázkami.
- Žáci si text přečtou a společně označí každý odstavec jedním či dvěma slovy (asi 10 min).
- Žáci odpoví na otázky pod textem (asi 5 min).
- Další práce s výstupy proběhne až během výkladu.

Zadání pro žáky:

Viz příloha č. 4.1.2.1.1 (formát PPT) snímek 2. Deníkové záznamy ze sedmi dnů ukazují způsob reakce mladé dívky na náročnou událost v jejím životě (rozchod s partnerem). Všechny odstavce popisují stejnou událost, přesto mezi nimi uvidíte zřetelné odlišnosti. Úkoly:

- Pokuste se každý odstavec pojmenovat jedním či dvěma slovy tak, aby tento pojem co nejlépe vystihl to, co dívka prožívá.
- Hledejte ve skupině společně odpověď na otázky na konci textu.

Příklad řešení 1. úkolu:

Příklad je uveden na deníkovém záznamu z 30. 11., který je součástí pracovního listu:

DENÍKOVÝ ZÁZNAM: „*Nic se mi nechce. Dny jsou jeden za druhým úplně stejné. Kamarádi se mě snaží vytáhnout ven, ale já nemám na nic náladu... Mám pocit, že nic nemá cenu. Nemá cenu se o něco snažit. Jsem tak unavená... Jsem ráda, že jdu jen do školy a zpátky. Na nic jiného mi nezbyvá energie...*“

MOŽNÉ ŘEŠENÍ ÚKOLU Č. 1: „*rezignace*“, „*únava*“, „*deprese*“, „*nemá to řešení*“ atp.

Text pro žáky s metodickým výkladem k odstavcům pro vyučujícího:

11.11.

Milý deníčku... Je konec. Je mi z toho zle. Ale musela jsem to udělat. Nechci, aby se ke mně někdo takhle choval. Chci se ve vztahu cítit dobře, opečovávaná, přijímaná... Chci, abychom měli alespoň nějaké zájmy společné. Ale s Jirkou to tak nebylo. Snažila jsem se, ale nešlo to... Teď před chvílí jsem to ukončila. Cítím strašně moc pocitů zároveň, potím se a hrozně rychle mi tepe srdce, já se s ním fakt rozešla!

Komentář: V textu můžeme vidět příznaky šoku těsně po krizové události. Tyto příznaky se individuálně mohou lišit, zde je to zrychlený tep, pocení a nevolnost. Dívka popisuje situaci krátce po události, a je tedy v šoku, který předchází 1. fázi „**popírání**“, respektive je její součástí.

13.11.

Přece se po dvou letech nemůžeme takhle rozejít? Jak to může být všechno vmžiku pryč? Nesnesu to, že už se každý den nevidíme, že už spolu nejsme, že tu není, že do mě neryje, ale ani mě nehladí po vlasech a neobjímá. To nemůže být pravda. To je nesmysl, že by to skončilo takhle...

Komentář: Vidíme typické znaky 1. fáze (popírání): pochyby, zda je to vůbec pravda, popírání skutečnosti.

15.11.

Nesnáším celou tuhle situaci! Nesnáším tyhle pocity! Nesnáším ho! Nesnáším, že je mi teď kvůli němu takhle! Proč o nás nebojoval? Proč nic neudělal?! Proč nic nezměnil? Proč jsem to vždycky musela být já, kdo na něčem pracoval?! Proč mu to bylo úplně jedno?! Mohli jsme mít tak hezký vztah... Nesnáším to teď! Chce se mi křičet! Je tu tak prázdně...

Komentář: Vidíme typické znaky 2. fáze: „**agrese**“ se šíří všemi směry, vidíme v textu pocit křivdy. Při výkladu je možné zmínit fakt, že uvolnění těchto emocí (agrese, vztek) je přirozené a v podstatě předchází případným problémům s potlačením těchto emocí, kterými mohou být prodloužení této fáze, či dokonce psychosomatizace nevyjádřených emocí, která se může projevit problémy se zdravím.

17.11.

Říkala jsem si, že bychom tomu mohli dát ještě šanci... Alespoň to zkusit, jestli se něco nezmění. Teď jsme si vyzkoušeli, jaké je to být bez sebe – a přiznejme si, je to dost nanic. Je nám určitě oběma hrozně. Mně je hrozně... Zítra se potkáme a zkusím mu to nějak říct. Třeba by to ještě nějak šlo...

Komentář: Můžeme si všimnout snahy najít jakoukoliv naději, jde tedy o 3. fázi („**smlouvání**“), dokonce jsou zde vidět i konkrétní kroky to nějak „zase dát dohromady“.

18.11.

Je mi zle. Dneska mi řekl, že je mu sice taky smutno, ale že se mu vlastně dost ulevilo, když už spolu nejsme. Že teď potřebuje být sám a je mu tak dobře... Tohle jsem vůbec nečekala... Nechápu to. Je mi hrozně. Přes slzy už ani nevidím, co píšu... Hrozně to bolí. Všechno je úplně k ničemu... Nic nemá cenu. K ničemu to nebylo. Vztahy jsou úplně k ničemu!

Komentář: Deníkové zápisy z 18. a 30. 11. jsou plné zoufalství a rezignace. Jsou to typické znaky 4. fáze: „**deprese**“.

30.11.

Nic se mi nechce. Dny jsou jeden za druhým úplně stejný. Kamarádi se mě snaží vytáhnout ven, ale já nemám na nic náladu... Mám pocit, že nic nemá cenu. Nemá cenu se o něco snažit. Jsem tak unavená... Jsem ráda, že jdu jen do školy a zpátky. Na nic jiného mi nezbývá energie...

Tento odstavec byl součástí příkladu řešení v zadání: Deníkové zápisy z 18. a 30. 11. jsou plné znaků 4. fáze (deprese). Zde ještě navíc přibývá únava.

20.12.

Poslední měsíc byl pro mě docela náročný. Ale s blížícími se Vánocemi, s tou pěknou atmosférou, která je v ulicích i doma, s rodinou, která se potkává a pečeme společně cukroví, už je mi líp. Není to ještě úplně ono, ale už začínám chápat Jirku, když říkal, že se mu ulevilo. U mě to trvalo teda podstatně dýl, ale taky ten pocit teď registruju. Úlevu. Ne všudypřítomné hádky, nekončící nedorozumění a nepochopení. Nějak to půjde... Dokážu být i sama. Ostatně, úplně sama přece nikdy nejsem. Mám rodinu a kamarády. A k tomu doufám, že se brzy objeví někdo, s kým budu moct navázat vztah podle mých představ.

Komentář: Vidíme typické znaky 5. fáze „**smíření**“: střízlivý pohled na realitu bez růžových brýlí, uvolnění napětí a ochota jít dál. Zajímavá je změna perspektivy, kdy vidíme znaky určitého posílení, nadhledu a definování toho, co dívka chce.

Otázky:

1. Řada odborníků doporučuje vést si každý den deník. Proč si myslíte, že je psaní deníku tak často doporučováno?

- **Možná odpověď:** Pravidelné psaní deníku umožňuje každodenní reflexi, určitý nadhled. Zároveň je to okamžik, kdy se zastavíme v každodenním shonu se svými pocity a uvědomíme si je lépe než za běžných činností či úkolů. Zlepšuje naše vyjadřování myšlenek a pocitů a pomáhá v rozlišování priorit. Může také pomoci vidět posun v čase u situací, změnu našeho vnímání.

2. Kdybyste měli najít něco pozitivního, co dívka krize přinesla, co by to bylo?

- **Možná odpověď:** Z textu lze vyčíst, že je dívka situací do určité míry posílena, uvědomuje si lépe, co chce, váží si sama sebe, vnímá i perspektivu bývalého partnera a důležitost lidí ve svém okolí i důležitost svých potřeb.

3. Výklad (časová dotace 20 minut)

Otázka na žáky: Co vlastně znamená **krize**? Co si pod tím představíte?

Komentář: Doporučujeme dát otázku žákům a nechat je chvíli přemýšlet a poté odpovídat.

Krizi lze definovat jako reakci na naši životní situaci, která se nám jeví jako náročná. Je spojena s narušením naší duševní rovnováhy a také se změnou našeho chování. Zpravidla ji nedokážeme sami vyřešit běžným způsobem, na který jsme zvyklí.

Krize vzniká zpravidla když

- 1) ztratíme
 - a) vztah s blízkou osobou,
 - b) zdraví či soběstačnost,
 - c) ideály či naděje,
 - d) přijdeme o společenské role (ztratíme zaměstnání, ztratíme dětství),
 - e) majetek;
- 2) musíme volit mezi možnostmi stejné kvality;
- 3) přijde do našeho života vnější změna.

„Krise je dar, který je někdy velmi obtížné přijmout, ale který může člověku umožnit narodit se do hlubšího pochopení.“ (Roman Žižlavský)

Komentář: Doporučujeme nechat žáky krátce diskutovat nad citátem.

Nad krizí lze uvažovat i tak, že nemusí být jen nežádoucí. Krize přináší změny v našem jednání, mění naše vnímání, prožívání i chování. Krize může být zdrojem pozitivní změny, posílením odolnosti či bránou k novému způsobu vnímání života.

Elizabeth Kubler-Rossová vytvořila **model vyrovnávání se s těžkými životními událostmi**. Má pět fází (+ úvodní šok, který je zpravidla vnímán jako součást popírání).

Komentář: Výklad je v prezentaci postaven tak, že jsou postupně představovány jednotlivé odstavce z deníkové příběhu v pracovním listě. Žáci vždy dostanou prostor říci, jak si daný odstavec pojmenovali, a mohou o tom krátce diskutovat (co bylo pro ně důležité, jaké jsou v textu vyjadřovací prostředky atp.). Pak v PPP vždy následuje doplnění informací k jednotlivým fázím modelu.

1. **Popírání:** To první, co se s námi děje, je zpravidla šok. **Šok** je prudká reakce, ve které zpravidla nedokážeme přijímat a třídit informace, můžeme být zmatení. Šok ale zpravidla rychle odezní a přichází **fáze popření**. V této fázi přijímáme informace výběrově. Co nezapadá do našich představ, nebo se neslučuje s našimi nadějemi, nedokážeme přijmout. Často to vypadá, že to „neslyšíme“. Můžeme se třeba přesvědčovat, že je to omyl, že se někdo spletl, že to tak nemyslel nebo vůbec neřekl. Můžeme si také říkat „nic se neděje“ nebo „jsem v pohodě“. Lidé v této fázi např. odmítají informace, které jim sdělil lékař, nebo píše bývalému partnerovi tklivé zprávy. Délka fáze je individuální, můžeme v ní strávit dny, nebo třeba i několik měsíců. Až když nám dojde, že popírání nemá smysl, signalizuje to přechod do další fáze.
2. **Agrese a hněv:** Tato fáze je plná negativních emocí. Jsme vzteklí a agresivní. Často cítíme křivdu („proč se tohle stalo zrovna mně?“). Často ani není tak moc důležité, kam je náš vztek směřován. Zlobíme se na sebe, na ostatní nebo třeba i na předměty denní potřeby či na „celý vesmír“. Zaznívají často i sprostá slova. Je tam hodně frustrace a zklamání a musí to ven, abychom se mohli dostat do další fáze. Při setkání s člověkem v této fázi nepomůže ani úsměv, „jasně, všechno chápu“, ani výčitky, snižování významu problému („co blbneš, přijde někdo další“), či dokonce hádka. Člověk v této fázi nedělá nic „naschvál“, ale cítí se opravdu zle. Pokud má zájem o rozhovor, je moc dobré s ním otevřeně mluvit o strachu, o vzteku, o pocitu nespravedlnosti a o dalších emocích.
3. **Smlouvání:** Zjednodušeně se to podobá 1. fázi, ale jsme bez šoku a snažíme se najít jakoukoliv naději. Snažíme se prostě najít cestu, jak by to mohlo nějak, třeba alespoň na chvíli, fungovat. Chceme situaci pozměnit, odložit a tak podobně. Můžeme se například upírat k vyšší moci, nabízet něco na oplátku („já se tohoto vzdám, když...“), slibovat...
4. **Deprese:** Fáze přichází většinou ve chvíli, kdy už víme, že situace nebude jiná. Často se stahujeme do sebe, cítíme úzkost, smutek, beznaděj, strach či všechno dohromady. Můžeme být unavení, špatně spát, hledat úlevu v alkoholu či v dalších závislostech, včetně práce (workoholismus) nebo jídla. Můžeme mít pocit, že nic nemá smysl a už to tak bude „navždy“. V této fázi moc potřebujeme někoho, kdo nám dává podporu a pochopení, potřebujeme přijetí toho, že jsou naše pocity v pořádku. Pokud je to nad naše síly, je vhodné vyhledat i odbornou pomoc.
5. **Smíření:** Tuto fázi často poznáme podle velkého psychického uvolnění. Lze říci, že uzavíráme mír sami se sebou. Můžeme pronášet třeba „je to tak, jak to být má“ nebo „všechno je správně“. Neznamena to, že si nasazujeme růžové brýle. Charakteristické je, že vidíme pravdu takovou, jaká je, přijímáme ji a jsme připraveni „jít dál“.

Komentář: Je na místě zmínit, že ne vždy jednotlivé fáze přicházejí takto zřetelně, popořadě a odděleně tak, jak je to v příkladu s deníkem. Jednotlivé fáze se mohou míchat dohromady, fáze 1 až 4 se mohou několikrát zopakovat a tak podobně. Přesto je to nosný model, který nám může pomoci uvědomit si, v jaké fázi se někdo nám blízký nachází, a co tedy pravděpodobně potřebuje (nebo kde se nacházíme a co potřebujeme my, když prožíváme těžké chvíle). Ve výkladu by bylo dobré zdůraznit, že v případě, že je to nad naše síly, existuje odborná pomoc (linky důvěry, kliničtí psychologové, psychocentra atp.).

4. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

S žáky diskutujeme s cílem upevnit jejich porozumění, nabídnout inspiraci a použitelné techniky, které by mohli dál využívat. Také jde o to inspirovat se navzájem. Hloubku reflexe a sdílení přizpůsobíme atmosféře ve třídě.

Doporučené úkoly a otázky pro reflexi:

- *Zkuste vlastními slovy popsat, jak jdou fáze vyrovnání se s těžkými životními událostmi za sebou: Po úvodním šoku následuje*
 - Odpověď: Popírání, agrese a hněv, smlouvání, deprese a smíření.
- *Proč nefunguje, když někomu, kdo je ve fázi agrese, řeknete: „Hele, však se zas tak moc nestalo, ne?“ Co tedy tento člověk potřebuje?*
 - Odpověď: Protože člověk to v té chvíli vnímá opravdu jako zásadní, katarze je v pořádku, dokonce je potřebnou součástí vyrovnání se s krizí. Člověk potřebuje otevřeně mluvit o svých emocích s někým, komu důvěřuje.
- *Můžete uvést příklad něčeho těžkého, co dnes, s odstupem času, považujete za něco, co vás vlastně posunulo nebo posílilo? Příklad toho, co vám přinesla krize?*
- *Vraťte se ke své zkušenosti s nemocí Covid-19. Vybavíte si, jak jste ji prožívali? Šlo by i zde identifikovat jednotlivé fáze z modelu vyrovnávání se s těžkými životními událostmi?*
- *Můžete uvést příklad něčeho, co pro vás dnes bylo v lekci inspirativní?*

3.2 Rodina

Blok představuje pohled na rodinu a partnerství jako základu všech mezilidských vztahů.

Žáci se seznámí s vnímáním mužství a ženství ve stereotypním pohledu na role mužů a žen ve společnosti; s rozdíly mezi představou ideálního partnera a zdravým vztahem dvou jednotlivců s jejich klady, ale hlavně chybami; s druhy a fázemi domácího násilí a hledání cesty ven z jeho začarovaného kruhu.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět možné stereotypy na role mužů a žen s možností vidět svou životní cestu jiným netradičním způsobem; vidět rozdíl mezi ideálním partnerem a reálným zdravým partnerským vztahem; rozpoznat a přemýšlet patologickém jednání v domácím násilí a vžít se do pohledu oběti i agresora, aby mohli problému předcházet, případně jej řešit.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu ve vztahu jedince k rodině, případnému partnerovi/ce a v rámci jeho postoje ke kolizím ve vztazích.

Hodnoty jako čestnost si žáci bezděčně osvojí v hodinách č. 4 (Co znamená být mužem, nebo ženou v dnešní společnosti?) a č. 5 (Co stojí za fungujícím partnerstvím?) s důrazem na potřebu čestnosti a rovnosti v rámci férového jednání k ostatním. Rovnost a spravedlnost rozvíjí hodina č. 5 týkající se partnerských vztahů a také hodina č. 6 (Domácí násilí), důraz je zde kladen na řešení vzniklého problému. Hodina č. 6 více než kterékoli jiné hodiny programu rozvíjí vnímání hodnot lidské důstojnosti.

Postoje rozvíjené v rámci všech tří hodin bloku vedou žáky k respektu a odpovědnosti za vlastní jednání. Hodiny č. 4 (Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti?) a č. 6 (Domácí násilí) rozvíjejí klíčový postoj sebedůvěry jako základního kamene všech budoucích činností. V hodině č. 4 je dále rozvíjena občanská uvědomělost a v hodině č. 5 otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům

a chováním jako pilíř každého partnerského vztahu. Hodiny č. 5 a č. 6 rozvíjejí dále jazykové i komunikační dovednosti a spolupráci. V hodině č. 4 se klade důraz na flexibilitu a přizpůsobivost, studenti si uvědomí, kdy jsou ke škodě věci, nebo naopak kdy jsou vhodné. Hodina č. 6 v rámci tématu domácího násilí je pojata jako prevence řešení konfliktů na základě příběhu vyhrčené situace, aby měli žáci vzhled do situace, kterou při setkání s ní nemusejí nechat zajít takto daleko.

Dovednosti analytického a kritického myšlení, samostatného učení, aktivního naslouchání a empatie tvoří základ celého bloku tří hodin. Zde se žáci seznámí s velmi podrobnými výklady, možné jsou dílčí diskuze.

Zařazená aktivita navíc rozvíjí i empatii, žáci mají možnost si vyzkoušet nebo vidět naživo postoj protistrany. Hodiny č. 4 a č. 6 rozvíjí flexibilitu (žáci se musí přizpůsobit situaci tak, jak se zrovna vyvíjí), přizpůsobivost a tvůrčí spolupráci, kdy se žáci v rámci rolí přizpůsobují chování jedinců v aktivitě nebo příběhu, ať již jako jednotlivci, nebo jako skupina zastávající jednu z rolí definovanou v aktivitě. Z tohoto důvodu hodina č. 6 simuluje rozvodové řízení, kde role zastávají skupiny žáků, klade důraz i na zlepšení jazykových a komunikačních dovedností při řešení konfliktu.

Znalosti a kritické porozumění sobě samému rozvíjí všechny tři hodiny bloku jako stěžejní, a to v rámci pohledu na svět rodiny, vztahů a konfliktů ve vztazích. V hodině č. 6 (Násilí) je částečně nastíněna i zákonná problematika a podstata trestného jednání.

3.2.1 Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti

Cíl: Žáci se naučí změnit svůj pohled na role mužů a žen ve společnosti. Měli by poznat rozdíl mezi genderem a pohlavím. Žáci se seznámí se stereotypy a způsoby, jak jim čelit.

1. hodina – Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 04

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Aktivita A	evokace	brainstorming	5 min
2. Aktivita B	aktivita	skupinová práce	10 min
3. Výklad	expozice nového učiva	výklad	25 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Aktivita A (časová dotace 5 minut)

Otázka pro aktivitu:

Zkuste si představit, že byste jako novorozenci cestovali za svými rodiči letadlem. Letadlo by však mělo nehodu a shodou náhod byste byli jediní, kdo by přežil. Vyrostli byste pak zcela sami na pustém ostrově. V čem byste nejspíš byli jiní, než jste teď?

Podmínky a průběh aktivity:

Nejprve nechte žáky pracovat samostatně (asi 2 min). Pak je rozdělte do skupin do dvojic až trojic a nechte je společně sdílet své názory (asi 2 min). Po uplynutí času dejte prostor několika skupinám sdílet jejich názory.

Otázka je jistě velmi hypotetická. Nicméně pokud zůstaneme ukotveni v tématu hodiny, museli bychom konstatovat, že by nedošlo k „socializaci“, tedy mj. k poznání toho, jaké chování a reakce jsou „správné“ (tedy okolím přijímané), jaké jsou „špatné“ (tedy okolím odsouzené). V teoretické rovině lze uvažovat nad tím, že takový jedinec by vůbec nevytvořil společenské konstrukty, jako je právě gender (viz dále). Vyučujícímu doporučujeme se k tomuto příkladu během hodiny ještě vrátet.

Komentář: Jde o evokační aktivitu, důležitější je proces než výsledek, nejde teď o správnost, ale o to, aby si žáci zmapovali své znalosti a domněnky předtím, než dostanou nové informace. V návrhu je doporučeno vrátit se k otázce na konci hodiny v reflexi.

2. Aktivita B (časová dotace 15 minut)

Podmínky a průběh aktivity:

- Otázka:** Vyučující promítne žákům otázku týkající se rovných příležitostí. Neuvádí správnou odpověď a nechá žáky na dotaz odpovědět, a to na malé papírky, které může dopředu nachystat a rozdat.
- Výsledky:** Vyučující papírky vybere a zjistí četnost jednotlivých odpovědí. Na tabuli zapíše výsledky a převede je na procenta (kolika procenty byla ve třídě zastoupena která možnost). Může to být i úkol pro žáky.
- Diskuze:** Vyučující vede diskuzi směrem k porozumění principu rovných příležitostí (principu rovnosti). Doporučujeme také zdůvodnit správnost odpovědi D.
- Výsledky výzkumu:** Vyučující promítne výsledky výzkumu za vybrané země, které se ho účastnily.
- Diskuze o rozdílech mezi zeměmi:** Vyučující směřuje diskuzi žáků k možným příčinám rozdílů mezi zeměmi.

Zadání pro žáky 1. část:

Dva lidé pracují na stejném pracovním místě u stejného zaměstnavatele, ale jeden z nich má menší plat. U kterého zdůvodnění nižšího platu byl porušen princip rovnosti?

- Nižší dosažené vzdělání
- Menší pracovní zkušenosti
- Nižší počet odpracovaných hodin
- Pohlaví (zda se jedná o muže či ženu)

Komentář: Je možné vést s žáky diskuzi o tom, zda se to podle nich u nás děje, případně jaké další případy diskriminace je napadají (např. rasa, věk).

Zadání pro žáky 2. část:

V roce 1999 byl tento výzkum proveden mezi 90 000 žákyněmi a žáky ve věku 14 let v 28 zemích. Procenta správných odpovědí z jejich celkového počtu:

- Finsko: 75 % správných odpovědí,**
- Česká republika: 48 % správných odpovědí,**

- **Rusko: 29 % správných odpovědí,**
- **celkový průměr ve všech 28 zemích: 50 % správných odpovědí.**

Komentář: Doporučujeme zdůraznit, že nejde pouze o rovné příležitosti žen a mužů, ale o všechny další případy diskriminace a stereotypy. U srovnání zemí doporučujeme směřovat k tomu, že vysoké procento správných odpovědí úzce souvisí s úrovní demokracie a otevřeností médií a společnosti obecně. Rovnost žen a mužů je např. ve Finsku a dalších rozvinutých zemích dlouhodobě běžným mediálním tématem a je také dlouhodobě součástí osnov ve školách, což se nedá říct o Rusku a do určité míry to v roce 1999 neplatilo ani o ČR. Vyučující může také na žáky směřovat otázky k tématu změny situace v ČR: zda vnímají posun u tohoto tématu, zda si myslí, že by byl podíl správných odpovědí v ČR dnes vyšší (lze použít také vypočítané procento z výsledků ve třídě).

3. Výklad (časová dotace 20 minut)

Pohlaví a gender

Muž a žena nejsou stejní. Co ale vytváří odlišnost mezi nimi – je to „biologie“, nebo „společnost“?

Otázka pro studenty: *V čem jsou podle vás muž a žena odlišní? A co naopak platí opravdu pro všechny?*

Žena a muž se mezi sebou různí dílčími biologickými odlišnostmi, mají odlišné **pohlaví**. Toto se v průběhu historie v podstatě nemění. Co se naopak liší mezi různými kulturami i v jedné kultuře během času je společenské vnímání rozdílu mezi ženami a muži, které označujeme pojmem **gender**. Je důležité si uvědomit, že **gender a pohlaví nejsou totéž**, i když se i dnes můžeme setkat s takovým tvrzením, že rozdíly v genderu = rozdíly v pohlaví. Na to pozor – je to nesmysl a ukážeme si postupně proč.

Otázka na studenty: *Jaké jsou obecné představy o tom, jaký je muž a jaká je žena?*

V současnosti a v našem „západním“ světě **zobecněný obraz muže a ženy** vypadá asi takto:

- **Od „typického“ muže** očekáváme, že bude silný, dominantní, aktivní, spíše racionální, výkonný a zaměřený na ochranu a obživu rodiny.
- **Od typické ženy** očekáváme, že bude fyzicky atraktivní, citlivá a pečující a orientovaná na rodinu.

Otázka na studenty: *Jsou opravdu všechny ženy takové a muži takoví? Uvedete příklad konkrétních situací, které se vymykají tomuto schématu?*

V dnešní společnosti můžeme vidět, že se **reálné potřeby žen a mužů proměňují a jsou mnohem pestřejší**, je více alternativ. Příklady takových odchylek od výše uvedeného stereotypu:

- muži, kteří chtějí zůstat na rodičovské dovolené;
- muži, kteří rádi vaří a uklízí;
- ženy, které nechtějí mít děti;
- ženy, které mají ve svých zemích klíčové politické postavení (např. v roce 2020 Německo, Slovensko atp.).

Je dobré znovu zdůraznit, že tento náš pohled se zásadně liší od pohledu na muže a ženy u nás v jiné době (např. v dávné minulosti) nebo v této době, ale jinde ve světě. Je tedy daný společensky, nikoliv biologicky; nejde o rozdíly v pohlaví, ale o rozdíly v genderu.

PŘÍKLAD: Margaret Mead popsala v roce 1935 kmen Čambuli, kde jsou muži považováni za „drbný“, pečují o druhé, starají se o vlastní vzhled, natáčejí si vlasy a hojně se zdobí šperky. Jsou okouzliví, půvabní a koketní. Ženy jsou naopak dominantní a energické, starají se o záležitosti spojené s ekonomikou, rybaří, kontrolují veškerý obchod a diplomacii kmene, iniciují sexuální vztahy a nenosí šperky. Zajímavé je, že příslušníci kmene věří, že jejich společenské uspořádání je dáno biologickými rozdíly mezi ženami a muži, věří, že jsou takoví „od přírody“ a stejné je to „všude na světě“.

Komentář: Jde o dobrou ilustraci toho, že prakticky všechny atributy, které v naší současné kultuře spojujeme se ženami, mohou být v jiných kulturách přisuzovány mužům, a naopak, jak ukazují četné antropologické výzkumy. Dokonce i pohled na pohlaví se dnes považuje spíše za sociální konstrukci než za „fakt daný biologii“.

Genderové stereotypy a diskriminace

Takže docházíme ke konfliktu: máme obecný předpoklad, že všechny ženy mají podobné potřeby a jsou odlišné od všech mužů, ale v realitě tento předpoklad neplatí. Osobní potřeby konkrétní ženy či muže nemusejí odpovídat obvyklým genderovým představám. Tento mylný předpoklad tedy vytváří **genderové stereotypy**. Když je společnost nastavená jinak, než to máte zrovna vy, může dojít k potlačení vašich osobních potřeb, tedy k **diskriminaci**. Na základě genderových stereotypů tedy dochází k diskriminaci konkrétních žen a konkrétních mužů.

Na základě genderových stereotypů však dochází i k **diskriminaci celých skupin**. Žijeme v době, kdy téměř ve všech známých společnostech jsou muži dominantní, respektive nadřazení. Muži (jako skupina) mají téměř všude na světě větší moc než ženy. Přitom si muži tato svá zvýhodnění typicky neuvědomují, protože jsou brána jako samozřejmost.

Otázka na studenty: *Zkuste najít důkazy o zvýhodňování mužů a diskriminaci žen v dnešním světě.*

Důkazy nerovného postavení mužů a žen v dnešním světě:

- jazyk preferuje mužský rod („My všichni občané Kraje Vysočina...“);
- křesťanství mluví o bohu jako o muži (kolikrát v životě jste si boha představili jako ženu?), Ježíš je muž, Boha oslovuje jako „otce“, jeho učedníci jsou všichni muži, svědectví o jeho životě vydávají výhradně muži atd.;
- rozhodování (od roku 1989 do roku 2020 činilo průměrné zastoupení žen v české vládě 12,5 %, od roku 2014 se situace zlepšuje, zastoupení se pohybuje mezi 20 až 30 %);
- ženy na srovnatelných pracovních pozicích berou o 20 % menší odměnu než muži;
- v oblasti neplacené práce (péče o děti a domácnost) jsou mezi muži a ženami patrné velké rozdíly v objemu času věnovaného těmto aktivitám;
- ve vzdělávání jsou často uváděny „mužské“ koncepty, které neodpovídají současnému poznání (příkladem je téma početí, tedy oplodnění vajíčka spermií).

Příklad tématu početí jako mužského konceptu

Otázka na studenty: *Zkuste popsat, jak probíhá oplodnění vajíčka spermií.*

- Nejčastější možná odpověď: Vajíčko je oplodněno spermií, resp. pasivní vajíčko je oplodněno spermií. Jde o příklad genderově stereotypního výkladu z učebnic, který neodpovídá současnému poznání.

Je totiž vědecky dokázáno, že vajíčko v těle ženy pasivně nečeká na nejrychlejší spermii. Místo toho si vajíčko aktivně volí a vybírá, kterou z okolo plovoucích spermií nechá proniknout přes svůj ochranný obal.

Komentář: Tento výklad o pasivním vajíčku a aktivitě spermií se dlouho zdál vědecky nepřijatelnější a dodnes je, navzdory své prokázané nesprávnosti, velmi populární. Vyučující může toto téma otevřít jako diskuzi, v níž se mají žáci zamyslet nad tím, proč to tak je. Možnou odpovědí je, že jde o další důkaz dominance maskulinního myšlení; nebo také převaha mužů ve vědeckých profesích atp.

Rovné příležitosti

Na tyto skutečnosti reaguje **prosazování rovných příležitostí žen a mužů**. Cílem je zabránit znevýhodňování konkrétních žen a mužů. Rovnost žen a mužů je přitom nutné chápat jako rozšiřování prostoru pro uplatnění každého člověka na základě skutečných potřeb a schopností. Důležité je umožnit každému chlapci a každé dívce, aby rozvíjeli své osobní dispozice a zájmy bez ohledu na genderové představy panující v dané společnosti.

Konkrétními příklady, **kdy se podařilo prosadit rovné příležitosti**, jsou např. změny v oblasti školství nebo volebního práva. Například v Saudské Arábii bylo volební právo pro ženy uzákoněno až v roce 2015. Rovné příležitosti se ale objevují jako téma v řadě dalších oblastí – uveďme několik příkladů.

- **Vzdělání:** Ženy mají podle zákona zajištěn stejný přístup ke vzdělání jako muži (dříve mohli studovat na univerzitách pouze muži, ale i dnes jsou některými pedagogy považovány chlapci za nadanější v oblasti přírodních věd než dívky).
- **Práce:** Současná legislativa přinesla zrovnoprávnění na pracovním trhu (přesto jsme svědky nelegální diskriminace žen např. při pracovních pohovorech).
- **Neplacená práce:** Např. v ČR se pro muže uzákonila možnost čerpat rodičovskou dovolenou (od roku 2001) nebo došlo k zavedení otcovské dovolené na 7 dní od roku 2018.
- **Politika:** V roce 1920 získaly v tehdejší ČSR ženy volební právo (přesto je i dnes podíl žen např. v politických stranách viditelně nižší než mužů).
- **První neprůstřelné vesty** byly pro ženy velmi nepohodlné. Bylo to proto, že se jako vzor lidského těla při vývoji vest bralo v úvahu pouze mužské tělo. Dnes jsou neprůstřelné vesty přizpůsobené potřebám obou pohlaví.
- **První generace bezpečnostních pásů** měly za následek vážná zranění těhotných žen, protože se při jejich vývoji pracovalo pouze s modelem mužského těla. Dnes jsou pásy vyvíjeny spravedlivěji.

4. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

S žáky diskutujeme s cílem upevnit jejich porozumění, nabídnout inspiraci a fakta, která by mohli dál využívat. Také jde o to inspirovat se navzájem. Hloubku reflexe a sdílení přizpůsobíme atmosféře ve třídě. Možné otázky a úkoly pro reflexi:

- *Vraťte se k úvodní otázce (letadlo). Změnili byste něco na své odpovědi po dnešní hodině?*
- *Můžete uvést příklad něčeho, co pro vás bylo inspirativní?*
- *Zkuste vlastními slovy popsat klíčové pojmy či témata, které jsme dnes probírali.*
 - Odpověď:
 - gender, pohlaví a rozdíl mezi nimi,
 - genderové stereotypy,

- genderová diskriminace,
- rovné příležitosti.
- Jaký je rozdíl mezi pojmy „gender“ a „pohlaví“?
- Jak jsou u vás doma rozděleny činnosti v péči o děti a domácnost?
- Napadly vás nějaké další oblasti, kde se genderové stereotypy objevují?
 - Odpověď: Je to téměř všude, výrazně např. v reklamě, v politických kampaních (například v USA v kampani mezi Donaldem Trumpem a Hillary Clinton) atd.

3.2.2 Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Komunikace a důvěra jako základ partnerství

Cíl: Cílem je, aby žáci po absolvování této hodiny byli schopni uvést vlastními slovy, jak se ve vztahu projevuje důvěra, a použít v praxi základní formuli nenásilné komunikace. Smyslem hodiny je také přivést žáky k lepšímu poznání vlastních potřeb v oblasti partnerských vztahů.

1. hodina – Komunikace a důvěra jako základ partnerství

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 05

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Aktivita A	evokace	brainstorming	5 min
2. Výklad	expozice nového učiva	výklad	10 min
3. Aktivita B	aktivita	skupinová práce	5 min
4. Aktivita C	aktivita	skupinová práce	10 min
5. Výklad	expozice nového učiva	výklad	10 min
6. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list s aktivitou C (příloha č. 4.1.2.2.2, formát DOC) pro každého žáka. Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Aktivita A (časová dotace 5 minut)

Otázka pro aktivitu: Představte si ze svého okolí nějaký pár, kterému to dlouhodobě funguje? (Necháme žáky chvíli přemýšlet.) Co je podle vás tajemstvím úspěchu tohoto vztahu?

Podmínky a průběh aktivity:

Nejprve nechte žáky pracovat samostatně (asi 2 min). Pak je rozdělte do skupin do dvojic až trojic a nechte je společně sdílet své názory (asi 2 min). Po uplynutí času dejte prostor několika skupinám sdílet.

Komentář: Jde o evokační aktivitu, důležitější je proces než výsledek, nejde teď o správnost, ale o to, aby si žáci zmapovali své znalosti a domněnky předtím, než dostanou nové informace.

2. Výklad: Důvěra a komunikace (časová dotace 10 minut)

Univerzální recept na úspěšný vztah neexistuje. Každý jsme jiný a každý pár má odlišné potřeby, priority, jiné kořeny a další. Pro každého z nás jsou v různé míře důležité např. tolerance, smysl pro humor, intimita, vzájemná podpora, schopnost dělat kompromisy nebo druhého podpořit,

laskavost (dobré úmysly) a další. Přesto lze říci, že existují určité základní pilíře, které partnerství pomáhají:

- důvěra,
- fungující komunikace,
- pocit vzájemného porozumění.

Komentář: Do seznamu by bylo možné přidat i přitažlivost. Výklad k ní je jako bonus zařazen za popisem hodiny.

Důvěra

Otázka na studenty: *Jak průměrně často si podle vás čerství partneři vzájemně lžou?*

Podle řady výzkumů je důvěra pro vztahy vůbec nejdůležitějším faktorem. Přitom bylo ale zjištěno, že na začátku vztahů si údajně partneři často vzájemně lžou nebo si neříkají „úplnou pravdu“, a to prý dokonce při každé třetí příležitosti. Důvěra ale není jen o tom, zda si s partnerkou či s partnerem říkáte pravdu.

Otázka na studenty: *Jak se podle vás asi cítí partner ve vztahu, kde funguje důvěra?*

O vztahu, kde je vysoká míra důvěry, lze říci:

- cítíme se v něm bezpečně, nemáme problém „odložit zábrany“;
- máme od vztahu a od partnera pozitivní očekávání;
- máme motivaci vztah bránit proti vnějším hrozbám;
- věříme, že ten druhý bude jednat způsobem, který bude ve prospěch vztahu;
- nemáme problém se sebeodhalením, se sdílením našich tajemství.

Otázka na studenty: *Jaké vlastnosti bude mít člověk, kterému nebudete důvěřovat?*

Můžeme se také podívat na kritéria, která podporují vznik důvěry, nebo naopak nedůvěry:

Důvěra	Nedůvěra
Upřímnost, poctivost, spravedlnost	Nemorálnost, lživost
Spolehlivost	Nespolehlivost
Nezávislost	Závislost
Zdvořilost	Nezdvořilost
Skromnost	Vychloubačnost
Nekonfliktnost	Konfliktnost, agresivita

Komunikace

Úkol pro žáky: Srovnajte dva způsoby komunikace ve vztahu. Příklad se k jedné z možností, která vám vyhovuje, a popište, proč vám přijde lepší než ta druhá.

<i>Už zase jsi přišel pozdě! Jsi takový sobec, jsi dokonce horší, než můj táta – a to je co říct! Musíš s tím něco udělat. Tohle už mi nikdy nedělej, jinak se s tebou rozejdu!</i>	<i>Přišel jsi o 20 minut pozdě a nestalo se to poprvé. Cítím teď zklamání, protože potřebuji vědět, že ke mně máš respekt. Potřebuji při setkání s tebou více jistoty. Byl bys ochotný si o tom promluvit?</i>
--	---

Pro jednotlivé způsoby komunikace lze použít výraz komunikace násilná (příklad vlevo) a nenásilná (příklad vpravo). V tabulce níže jsou jejich charakteristiky.

Násilná komunikace používá především: Soudy (výčitky, srovnávání, kritika, nálepky, urážky), HROZBY (vynucujeme si něco pomocí výhrůžek a trestů). Obecně lze říci, že je to komunikace hodnotící (zde tedy spíše odsuzující).	Nenásilná komunikace je: POPISNÁ: neobsahuje posuzování, interpretace, hodnocení, soudy či domněnky. Nesoudím druhého jako špatnou osobu, ale s jeho názory nemusím souhlasit; ZAMĚŘENÁ NA POCITY: popisují, jak se cítím; ZAMĚŘENÁ NA POTŘEBY: odhalím, co potřebuji, mohu se také zeptat, co potřebuje ten druhý.
---	--

Uvedená metoda nenásilné komunikace (autor Marshall Rosenberg) vychází z toho, že v ní sdělujeme svoje potřeby **bez hodnocení** ostatních.

Úkol pro žáky: Zkuste si ověřit, jak dobře dokážete rozeznat **neutrální popis od hodnocení**. VZOR:

1. Aleš se tento týden sobecky cpal dopředu. (*Hodnocení – je to můj názor, nikoliv pozorování.*)
2. Aleš byl tento týden každý den první ve frontě v jídelně. (*Prostý popis, je to pozorování situace a ve větě není žádné hodnocení.*)

Další příklady:

3. Moje máma je hodný člověk.
4. Jan se příliš učí.
5. Moje sestra si často nevyčistí zuby.
6. Eva mi řekla, že mi sluší bavlněný svetr.
7. Můj bratr si včera u televize kousal nehty.
8. Petr se mě zeptal na domácí úkol.

Komentář: Možnosti 3, 4, a 5 obsahují hodnocení (hodný, příliš, často); možnosti 6, 7, a 8 jsou neutrální popisy.

Bonusové téma do výkladu: Přitažlivost

Komentář: Téma přitažlivosti může být pro některé kolektivy či vyučující obtížné, nicméně zároveň může být pro žáky atraktivní a zajímavé. Krátký výklad k tomuto tématu je tedy zde zpracovaný.

Přitažlivost

Přitažlivost je hodně ovlivněna hormony (jak si „voníme“), výchovou a společností (co považujeme za „atraktivní“, jak vypadá náš přijímaný model „krásy“), také jsme ovlivněni našimi rodiči. Podvědomě si hledáme partnera, který se našim rodičům typově podobá. K přitažlivosti také patří „polarita“ mezi ženským a mužským principem, která je zjednodušeně popsána v tabulce:

„Ženský pól“	„Mužský pól“
Změna	Stabilita
Přizpůsobivost	Odolnost
Tvořivost	Struktura
Intuice	Analýza
Spolupráce	Soutěž

Možná si myslíte, že „ženský pól“ patří ženám a „mužský“ mužům. Ale není to pravda. Každý z nás, jak muži, tak ženy, v sobě máme obě části. Dokonce se zdá, že jsou přibližně stejně zastoupené. Pouze vlivem výchovy se chlapci orientují více na „mužský“ pól a dívky na ten „ženský“, ale není to pravidlo. Mezi partnery funguje přitažlivost, když se umí naladit na opačné póly, tedy když je jeden z partnerů spíše v „ženské polaritě“ a druhý spíše v „mužské“. Párům to často funguje ještě lépe, když se partneři umí vědomě „pohybovat“ v obou pólech.

Naopak to nefunguje, když mají oba partneři pouze jednu polaritu přibližně stejné intenzity. Protože se oba chovají pouze podle jednoho stejného pólu, jsou do jisté míry stejní. Mohou pak být až tak moc stejní, že mezi nimi není žádné „napětí“. Takové vztahy spíše působí jako kamarádství než jako vztah plný napětí a přitažlivosti mezi partnery. Dobrá zpráva je, že se práci s polaritou lze naučit a pracovat na tom.

3. Aktivita B (časová dotace 5 minut)

K použití nenásilné komunikace existuje vzor, jak vytvořit reakci na situaci tak, abychom reagovali nenásilně. Jsou to čtyři **POmocníci**: pozorování, pocity, potřeby a požadavek. Ukažme si to na příkladu z úvodu hodiny.

POZOROVÁNÍ (fakta)	Když vidím/slyším...,	<i>Když jsi přišel o 20 minut později, než byla domluva,</i>
POCITY (jak se já cítím)	cítím se/zdá se mi...	<i>cítím teď zklamání.</i>
POTŘEBY (co já potřebuji)	Potřebuji...	<i>Potřebuji při setkání s tebou více jistoty.</i>
POŽADAVEK (prosba)	Mohl bys...	<i>Byl bys ochotný si o tom promluvit?</i>

Zkuste si ve skupinách přetvořit násilnou komunikaci na nenásilnou podle tohoto vzoru.

Násilná komunikace: „Ježiš, ty jsi zase nevynesl smetí – to není možný. Ty na mě zase kašleš! Je ti to úplně jedno. Okamžitě to smetí vynes, nebo už ti nikdy nic neuvařím!“

POZOROVÁNÍ (fakta)	Když vidím/slyším...,	<i>Když jsem zjistila, že jsi nevynesl smetí dle naší dohody,</i>
POCITY (jak se já cítím)	cítím se/zdá se mi...	<i>cítím smutek a bezmoc.</i>
POTŘEBY (co já potřebuji)	Potřebuji...	<i>Potřebovala bych vědět, proč se to stalo a co se děje?</i>
POŽADAVEK (prosba)	Mohl bys...	<i>Byl bys ochotný si o tom promluvit?</i>

4. Aktivita C (časová dotace 10 minut)

Představíme si způsob, jakým lze zlepšit naše vzájemné porozumění – nejen v partnerském vztahu, ale i s ostatními blízkými. Jde o to, že každý potřebuje „dostávat“ od ostatních něco jiného jako důkaz toho, že je pro ně důležitý. Díky knize G. Chapmana se pro to vžil výraz „jazyky lásky“. Je to ale obecný princip, který platí i např. mezi kamarády či mezi rodiči a dětmi.

Komentář: Vyučující rozdá žákům test. Žáci si z deseti dvojic vyberou vždy jednu možnost.

Zadání pro žáky:

Na pracovním listu máte 10 dvojic výroků. U každé z nich jsou dvě tvrzení. Vyberte vždy tvrzení, se kterým více souhlasíte, a u něho si zaškrtněte písmeno na jeho konci (A, B, C, D, E). I když budete mít pocit, že na vás sedí obě tvrzení, vždycky se rozhodněte pouze pro jedno.

Komentář: Test je v plném rozsahu obsažen v knize G. Chapmana, kde se objevuje 30 dvojic výroků. Zde pro ušetření času je použito 10 dvojic tvrzení, kdy se každá možnost A–E objeví 4x. Výroky jsou navíc přeformulovány tak, aby lépe odpovídaly cílové skupině žáků.

Test pro žáky je součástí přílohy 4.1.2.2.2.

5. Výklad: Potřeby (časová dotace 10 minut)

Necháme žáky sečíst počty jednotlivých písmen „získaných“ podle výběru tvrzení (každý výrok má za sebou uvedena písmena A až E).

Komentář: Pokud má vyučující čas, může nechat žáky odhadovat, co asi mohou znamenat jednotlivá písmena, na jakou potřebu se asi dané věty zaměřují.

Jednotlivá písmena odpovídají různým způsobům komunikace. Řada vztahových poradců a koučů s těmito kategoriemi pracuje, když se snaží zlepšit partnerské vztahy svých klientů. Je jich celkem pět a zde jsou označeny písmeny tak, jak byly zastoupeny u jednotlivých možností v testu.

- A: Slova ujištění
- B: Pozornost
- C: Dárky
- D: Skutky služby
- E: Fyzický kontakt

Váš hlavní „jazyk lásky“ je ten, u kterého máte nejvíce „bodů“. Můžete být i „dvojazyční“, tedy mít dva výrazné „jazyky lásky“. Pojďme si je stručně představit.

Komentář: Jako příklady můžete využívat možnosti v testu s daným písmenem. Doporučujeme se také žáků ptát na jejich odhady, co dané kategorie znamenají předtím, než je vyučující zobrazí.

A: Slova ujištění

- Slova jsou pro vás více než činy.
- Chcete být ujišťováni o lásce a náklonnosti a chválení.
- Více než ostatní vás zraňují urážky a kritika.
- Příklad: *Jé, ty jsi po mně umyl nádobí, jsi úžasný! Ty jsi ta nejlepší dívka na světě – děkuji, že jsi mi pomohla s tím domácím úkolem!*

B: Pozornost

- Důležitý je společný čas a společné aktivity, blízkost a naslouchání.
- Potřebujete vidět zájem o vás.
- Potřebujete cítit, že vás ten druhý vnímá, soustředí na vás svoji plnou pozornost.

C: Dárky

- Potřebujete přísun drobných pozorností a dárečků (květiny, suvenýry, sladkosti...).
- Dárek pro vás znamená „myslím na tebe“, je to důkaz lásky.
- Více než ostatní vás zraní, když někdo zapomene na vaše narozeniny či svátek.

D: Skutky a služby

- Skutky mají větší váhu než slova.
- Člověk s tímto jazykem pro vás pořád něco dělá, chystá, zařizuje.

E: Fyzický kontakt

- Jsou pro vás důležité dotečky, objetí, pohlazení, polibky, masáže, držení se za ruku...

Jak toto poznání můžete využít?

- Můžete svým blízkým vysvětlit, co je pro vás důležité, jak potřebujete, aby vás oceňovali.
- Pokud máte partnera/partnerku a odhadnete jeho jazyk lásky, budete vědět, jak potřebuje být oceňován on/ona.
- Může vám to pomoci uvědomit si, že ostatní lidé mohou používat jiné „jazyky“. Mohou vám tedy projevovali náklonnost jinak, než je to ideální pro vás – což nutně neznamená, že vás nemají rádi!
- Pokud poznáte „jazyk lásky“ lidí ve vašem okolí, dokážete jim „hovořit“ a výsledkem bude silnější pocit vašich blízkých, že jim rozumíte a že vám na nich záleží.

6. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

S žáky diskutujeme s cílem upevnit jejich porozumění, poskytnout inspiraci a použitelné techniky, které by mohli dál využívat. Také jde o to inspirovat se navzájem. Hloubku reflexe a sdílení přizpůsobíme atmosféře ve třídě. Možné otázky a úkoly pro reflexi:

- *Můžete uvést příklad něčeho, co pro vás bylo inspirativní?*

- Zkuste vlastními slovy popsat klíčové pojmy či témata, které jsme dnes probírali.
 - Odpověď: Důvěra, komunikace, nenásilná komunikace, porozumění, potřeby, jazyky lásky.
- Jací jsou 4 pomocníci, podle kterých lze vytvářet reakce v nenásilné komunikaci? PO...
 - Odpověď: Pozorování, pocity, potřeby a požadavek.

Komentář: Reflexe slouží především pro návrat k některému důležitému tématu, případně pro shrnutí klíčových zjištění. O zaměření rozhodne učitel dle průběhu hodiny. Hloubka reflexe je také závislá na klimatu třídy.

3.2.3 Narušené rodinné vztahy. Domácí násilí

Cíl: hodina má žákům přinést způsob myšlení, jak pracovat se stereotypy a nepravdami, které se týkají domácího násilí. Provedením rozboru příběhu určí fáze domácího násilí a seznámí se s nimi. Měli by se naučit prevenci, kde leží kritická mez, kdy nemá cenu v takovém vztahu nadále pokračovat.

1. hodina – Domácí násilí

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 06

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	2 až 5 min
2. Aktivita (úkol A–C)	aktivita	práce s pracovním listem, varianta s diskuzí	35 min
3. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.2.3.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

1. Zadání aktivity (časová dotace 2–5 minut)

Vyučující rozdává žákům pracovní list 1 NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Domácí násilí 1 (příloha č. 4.2.3.1.2, formát DOC).

2. Aktivita (časová dotace 35 minut)

Úkol A: Žáci samostatně při práci s pracovním listem pročtou šest krátkých textů. Jejich úkolem bude texty chronologicky seřadit, označit do jaké fáze domácího násilí spadají a určit, z pohledu kterého aktéra jsou napsány (oběť, nebo agresor). (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci v PL 1 obdrží seznam způsobů jednání v průběhu domácího násilí. Tyto způsoby rozdělí do dvou skupin podle toho, jestli jsou vlastní oběti (označení velkým písmenem O), nebo agresorovi (označení velkým písmenem A). Jejich hlavním úkolem bude projít všech šest úvodních textů příběhu a nalézt přesné pasáže, které odpovídají způsobu jednání každého z aktérů domácího násilného střetu. (časová dotace 15 minut)

Dílním úkolem bude určení formy domácího násilí a vyjádření pořadí dle míry zastoupení v příběhu.

Poznámka: V pracovním listu pro žáky jsou způsoby jednání a formy domácího násilí seřazeny abecedně.

V **úkolů C** budou žáci konfrontováni s nejdůležitějšími mýty a nepravdami, které jsou rozšířeny nejen o domácí násilí, ale i obětech jakéhokoli násilného činu. Žáci vyjádří své názory k jednotlivým nepravdám.

Varianta samostatná práce: Žáci budou pracovat zcela samostatně a sestaví stručná vyjádření, která mylná tvrzení vyvracejí (max. dvě věty). Cílem je posílit dovednost stručně a výstižně se vyjadřovat. Žáci mohou mít k dispozici internet. Vyučující jim může poskytnout seznam internetových zdrojů, které jsou uvedeny v sekci použité literatury.

Varianta skupinová práce: Možnost pracovat ve dvojicích nebo skupinách dle počtu nepravd. Cílem je posílit schopnost se stručně a výstižně vyjadřovat. Žáci mohou mít k dispozici internet. Vyučující jim může poskytnout seznam internetových zdrojů, které jsou uvedeny v sekci použité literatury. Při rozdělení do skupin každá skupina vypracuje krátké vyjádření, proč je jedno tvrzení mylné. Při menším počtu žáků ve třídě skupina vypracuje zdůvodnění ke dvěma maximálně třem tvrzením. (časová dotace 10 minut)

Poznámka: Tato varianta je možná jako **domácí úkol** nebo forma domácí **distanční výuky**.

Varianta diskuze s prvky brainstormingu: Vyučující bude v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé mylné teze. „Proč je toto tvrzení nepravdivé?“ Žáci mohou dohledávat informace v podkladech nebo jen vyjádřit čistě svůj názor.

U možnosti širší diskuze vyučující zváží, zda žákům poskytnout řešení úkolu, které označuje teze za mylné. V diskuzi celé třídy nebo skupin mohou hledat odpovědi na otázku: „Myslíte si, že je toto tvrzení pravdivé?“ Žáci vyjádří své názory k nepravdám.

Ve verzi pracovního listu pro vyučujícího má tento v šedém textu popsán reálný stav vycházející z internetových podkladů, které jsou uvedeny v sekci použité literatury. (časová dotace 10 minut + 5 minut na shrnutí, které může splynout s diskuzí)

Poznámka: Tuto variantu je možné provést jako opakovací shrnutí k variantě samostatná práce: u distanční výuky formou videokonference; u obvyklé prezenční výuky formou diskuzního opakování s větším časovým rozsahem.

Vyučující může žákům poskytnout seznam internetových zdrojů, které jsou v sekci použité literatury, ti si je pročtou pro ušetření času za **domácí úkol**, zvolí-li vyučující u úkolu C variantu diskuze.

Kombinovaná varianta: Vyučující dá žákům 5 minut, aby ve skupinách připravili komentář na jim přidělené vyjádření, a ve zbylých 5 minutách (nastavených o dalších 5 minut místo shrnutí) bude třída o vyjádřeních diskutovat. Vyučující se jako moderátor postará o rychlé shrnutí úkolu a hodiny (viz PPT níže).

3. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Žáci jsou seznámeni s výsledky všech tří úkolů. U úkolu C (PPT snímek č. 14–16) varianta diskuze s prvky brainstormingu je shrnutí součástí řešení úkolu a je s ním časově sloučeno. Je však nutno seznámit žáky s výsledky úkolů A (PPT snímek č. 3–7) a B (PPT snímek č. 8–13).

Vyučující může u třídy s méně nadanými žáky zvolit strategii dílčích shrnutí po vypršení časového limitu určeného pro jednotlivé úkoly.

Poznámka: Aktivita je založena na samostatném řešení úkolu. Až závěrečný brainstorming nebo shrnutí má žáky seznámit s reálnými daty k problematice domácího násilí. Cílem je naučit žáky pracovat s textem, aby si osvojili dovednost text zařadit do shodné kategorie (nutné při vyhledávání zdrojů seminárních nebo závěrečných prací), z textu získávat informace nebo v něm dohledávat logicky odvoditelné skutečnosti.

Poznámka: Aktivita je vypracována jako maximalistická verze, proto je zcela na zvážení vyučujícího, které její části využije podle dispozic vyučované třídy. Primárním cílem je seznámit žáky s tím, že problém existuje. Diskuzní téma by si pro argumentaci schopné třídy zasloužilo časovou dotaci nad rámec jedné vyučovací hodiny.

3.3 Stát a občan

Blok představuje pohled na vztah občana a státu v některých jeho rolích, které onen vztah zpětně formují a spoluvytvářejí nastavením systému vlády a zákonů.

Žáci se seznámí s přístupy několika historických myslitelů a filozofů k fungování státu a společenského konsensu jeho existence; s rozdíly mezi možnostmi občanů žijících na periferii státu a v některém z jeho center a s tím spjatými stereotypy; se střetem stereotypů vůči migrantům a realitou vyjádřenou ve statistice v počtu příchodích a dále také s realitou sociální nerovnosti v rozdílném přístupu k bydlení.

Po absolvování bloku budou žáci schopni pracovat se složitějším textem a vyhledávat v něm důležité údaje i informace a s nimi dále umět pracovat; kriticky přemýšlet o regionálních rozdílech a z nich plynoucích stereotypů, vidět genderovou diskriminaci absolventů/tek; umět rozlišit mezi stereotypem podporovaným strachem a reálnou statistikou, dále vidět příčiny rozdílných přístupů mezi sociálním systémem a hypotečním zadlužením jako problém eroze střední třídy, na které stojí sociální systém a tím i rozevírání pomyslných nůžek sociální nerovnosti.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu zvláště ve vztahu státu a jednání občana odvislé od toho, kde žije. Pozornost je zaměřena na to, jak prostředí ovlivňuje jeho myšlení a posléze i jednání.

Hodnoty lidských práv a lidské důstojnosti nastiňují hodiny č. 7 (Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou) a č. 9 (Sociální nerovnost a práva menšin v ČR a EU). Vnímání hodnot spravedlnosti a rovnosti vyplývá z podstaty střetu regionálních rozdílů v hodině č. 8 (Občanem regionu) nebo rozdílů a nerovností sociálních v hodině č. 9. Teorie vzniku státu poukazují v hodině č. 7 na základy právního státu. Kulturní rozmanitost a čestný přístup vyplývá z hodiny č. 9 i ze statistik, které vyvracejí mýty o přílivu migrantů.

Všechny tři hodiny bloku směřují žáky k postojům občanské uvědomělosti a odpovědnosti v chování vůči svému okolí. V hodině č. 8 a č. 9 je zásadní otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním i respekt k jednotlivci. Hodina č. 8 rozvíjí sebedůvěru, aby si budoucí absolventi nenechali líbit případnou genderovou diskriminaci. V hodině č. 9 budou žáci rozvíjet svoji větší otevřenost ke kulturní rozmanitosti a toleranci k nejednoznačnému, aby se ve svém životě snažili více poznávat neznámé, před tímto neznámým se neschovávat, a rozšiřovat tak své obzory.

Dovednosti analytického a kritického myšlení i samostatného učení jsou společně všem třem hodinám bloku. Aktivní naslouchání, empatii a jazykové i komunikační dovednosti rozvíjí hodina č. 7 (rozběr složitých textů filozofů) a hodina č. 9 (rozběr textů a sestavování jednoduchého statistického

přehledu). Empatii rozvíjí i dvojice hodin č. 7 a č. 8 (vcítění se do protichůdných názorů). Hodiny č. 8 a č. 9 jsou zaměřeny na rozvíjení spolupráce. V hodině č. 7 statistický přehled ukazuje třetí plochy mezi jednotlivými filozofickými texty, což umožní žákům najít řešení případného problému. V hodině č. 9 empatii prohlubuje již zmíněná práce na přehledu skupin obyvatel, kteří nepracují a pracovat nemohou. Řešení konfliktní situace navozuje aktivita „Získej svůj byt“, kde žáci řeší střet mentalit dvou sociálně protichůdných táborů.

Znalosti a kritické porozumění sobě samému přinášejí všechny tři hodiny bloku. Hodiny č. 7 a č. 9 nastiňují pohled na svět a podstatu zákonů. V hodině č. 9 je také řešena problematika ekonomiky a udržitelnosti, a to v aktivitě „Získej svůj byt“, řešena je rovněž problematika rozevírání sociálních nůžek.

3.3.1 Stát. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou

Cíl: Žáci se seznámí s originálními texty historických myslitelů k základům státu. Cílem je, aby ze složitého originálního textu dokázali vyzískat pro ně klíčové informace a uměli s nimi dále pracovat.

1. hodina – Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 07

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	2–5 min
2. Aktivita (úkoly A–B)	aktivita	práce s pracovním listem, varianta s diskuzí	20 min
3. Shrnutí před diskuzí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
4. Výklad (1)	expozice nového učiva	výklad	10 min
5. Diskuze	aktivita, reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.3.1.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

V předchozí hodině může vyučující za **domácí úkol** zadat prostudování citovaných částí textů z oddílu B 1.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2–5 minut)

Vyučující rozdává žákům PL 1 STÁT. Teorie vzniku státu 1 (příloha č. 4.3.1.1.2, formát DOC).

Poznámka: Úkol B může být zadán jako samostatná práce pro jednotlivce nebo dvojice. Případně pro urychlení práce třídy může být třída rozdělena na čtyři skupiny. Každá skupina může zpracovat texty pouze od jednoho z myslitelů. Případně může počet skupin odpovídat barvám sledovaných vybraných problémů – charakteristik barevné duhy.

2. Aktivita (časová dotace 20 minut)

Úkol A: Žáci samostatně při práci s pracovním listem pročtou šest krátkých charakteristik a přiřadí k nim názvy jednotlivých teorií vzniku státu. Ke každé z nich by měli být schopni samostatně vymyslet

alespoň jeden příklad z minulosti či současnosti (vyžaduje přehled základních forem vlády a historické politologie). (časová dotace 5 minut)

Úkol B: Skládá se z citací historických filozofických děl, která jsou klíčová pro současné myšlení o fungování státu a teorii společenské smlouvy. Texty v PL 1 část B 1 mohou začít žáci pročitat až po prostudování tabulky přístupů myslitelů k vybraným problémům. Vybrané problémy/charakteristiky jsou symbolicky seřazeny do barevného spektra duhy. Úkolem žáků bude stručně vyplnit prázdná místa v tabulce tak, aby obsahově odpovídala jednotlivým částem přímo citovaného textu z části B 1. (časová dotace 15 minut)

Poznámka: Příslušnost jednotlivých pasáží je ve verzi pro vyučujícího barevně rozlišena. U překrývajících se pasáží jsou sousední barvou označena první nebo poslední písmena na protilehlé straně textu. Barevná shoda kategorií tabulky s citacemi textu vyjadřuje zásady: Co v textu hledám? Kde to najdu?

Tuto aktivitu je možné zadat jako **domácí úkol** nebo může být realizována jako forma domácí **distanční výuky**.

Varianta řízená diskuze: Sloučení diskuze a shrnutí před diskuzí – vyučující bude v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané problémy a s žáky bude aktivně kriticky porovnávat, které části textů se na vybrané problémy/charakteristiky v tabulce B 2 vztahují. (časová dotace 15 minut + 5 minut za shrnutí)

Varianta řízená diskuze skupiny: Vyučující bude v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané problémy, a to se zástupci jednotlivých skupin.

Varianta jednodušší verze: V úkolu B mohou žáci zpracovávat text pouze od jednoho myslitele. Tímto způsobem může být třída rozdělena na skupiny. Každý člen skupiny může pracovat na textu od jednoho myslitele samostatně, ve dvojicích nebo v celé skupině.

3. Shrnutí před diskuzí (časová dotace 5 minut)

U úkolu B 2 vyučující vysvětlí žákům, že mimo tučně uvedené příklady mají podobným způsobem z přidělených textů vyhledat a zapsat stručná vyjádření, která by přístup jednotlivých myslitelů co nejlépe vystihovala. (Ve verzi textu PL pro vyučujícího – příloha č. 5.3.1.1.2 – jsou jednotlivé pasáže označeny příslušnými barvami duhy, text vyjadřující společné pasáže je v barvě předchozí kategorie, jen počáteční písmena jsou označena barvou spadající do kategorie následující).

Varianta samostatná práce: Vyučující bude **až v závěrečném shrnutí** v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané problémy a s žáky bude aktivně kriticky porovnávat, které části textů se na vybrané problémy/charakteristiky v tabulce B 2 vztahují.

Vše záleží na schopnostech třídního kolektivu samostatně pracovat.

Varianta samostatná práce skupin: Vyučující bude **až v závěrečném shrnutí** v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané problémy a s žáky bude aktivně kriticky porovnávat, které části textů se na vybrané problémy/charakteristiky v tabulce B 2 vztahují.

Společně budou zástupci skupin vyplňovat finální podobu tabulky části úkolu B 2.

4. Výklad (časová dotace 10 minut)

Výklad je u této aktivity rozšířením původního shrnutí a vyučující dle časové potřeby může obě části sloučit.

Osnova výkladu:

- **Teorie vzniku státu** (PPT snímek č. 4):

- **Teokratická**

- › panovník je živým ztělesněním boha (faraón v Egyptě, císař v Japonsku před r. 1945) nebo jeho přímým následovníkem (papež; v muslimském světě v minulosti kalif – vládce věřících).

- **Teologická**

- › panovník vládne z boží vůle (orientální despotie, feudální Evropa a Asie).

- **Patriarchální**

- › stát vzniká rozrůstáním rodiny – rody se stejnými předky (řecká polis, italské městské státy).

- **Patrimoniální**

- › panovník je vlastníkem země – propůjčuje léna (feudalismus), za to získává poslušnost zákonům, daně a vojenskou službu. (Přímým pozůstatkem jsou např. dnešní daně z nemovitostí.)

- **Smluvní** (PPT snímek č. 5)

- › lidé se vzdali části svých práv výměnou za ochranu – zákonnost; vládce lze odvolat nebo je jeho vláda časově omezena na období, kdy se moc přechodně vrací do rukou lidu a ten zvolí nástupce. (Jde o nejrozšířenější ideu vzniku státu v západním kulturním okruhu.)

- **Násilná**

- › silní vládnou slabým vojenskou silou a penězi jako hlavním prostředkem k dosažení cílů v duchu hesla „účel světí prostředky“. (Prolíná se napříč všemi idejemi vzniku státu jako pragmatická doktrína jejich praktické realizace a pragmatického udržení vládnoucí ideologie při životě.)

- **Feministická**

- › ženy se vzdaly svých práv ve prospěch mužů, aby se mohly více věnovat rodině – nutnost k zajištění přežití. Obětovaly se! (Platí pro patriarchální uspořádání chodu společnosti.)

- **Niccolo Machiavelli** (1469–1527) (PPT snímek č. 6)

Diplomat a politik Florentské republiky, přesvědčený republikán, který vlivem životních turbulencí v nejednotné Itálii, která se stala bojištěm francouzsko-španělských válek, postupně slevil ze svých požadavků.

Jádrem státního života pro něj zůstává dobře spravovaná republikánsky samosprávná obec.

Jeho celoživotní dílo vypovídá o averzi ke světskému panování církve, kterou viní z tyranie a chaosu italských poměrů. Celoživotním snem je silná sjednocená Itálie, která se ubrání zahraničním vetřelcům.

→ **VLADAŘ** (1513, vydáno 1532):

- › stěžejní dílo, popisuje realitu politiky Itálie první poloviny 16. století;
- › pragmatická politika, kde účel světí prostředky (označovaná za machiavelismus).

- **Thomas Hobbes** (1588–1679) (PPT snímek č. 7)

Učenec a zakladatel naturalismu. Vychovatel a učitel. Výrazně jej ovlivnilo období anglické občanské války (1642–1651) a zmatky anglické revoluce (1649–1660).

→ **LEVIATHAN** (1651):

- › přirozený stav člověka je válka všech proti všem;
- › z důvodu nemožnosti jedinců prosadit své zájmy nastává slučování do skupin – aktem vůle předání moci pověřenému vůdci/vládci;
- › suverénem moci je stát zastoupený osobou silného vládce, který pevnou rukou ukončí válečný stav a nastolí pořádek;
- › člověk jako jednotlivec je pouze kolečkem ve velkém stroji státu (Leviathanu);
- › stal se ideovým předchůdcem pravicových diktatur a vlády tvrdé ruky.

- **John Locke** (1632–1704) (PPT snímek č. 8)

Lékař a filozof, později po restauraci Stuartovců politik.

Ovlivněn zkušeností občanské války zastával názor, že občané mají právo vyvolat revoluci proti vládě, která ztratila svou legitimitu.

→ **DVĚ POJEDNÁNÍ O VLÁDĚ** (1679):

- › přirozeným stavem je dokonalá svoboda, kdy se jedinec může chovat, jak se mu zlíbí;
- › vládce musí vládnout v zájmu původně svobodných jednotlivců, kteří mu svěřili moc, ale zároveň podléhá jejich kontrole (např. mechanismus kontroly vlády voleným parlamentem);
- › stal se ideovým předchůdcem liberalismu a zastupitelské demokratické vlády.

- **Jean Jacques Rousseau** (1712–1778) (PPT snímek č. 9)

Hudebník, filozof a pedagog. Politický ekonom (ROZPRAVA O PŮVODU NEROVNOSTI MEZI LIDMI – 1755).

Jednotícím prvkem jeho děl je ideál lidské rovnosti. Člověk se rodí dobrý a svobodný, ale vinou společnosti svobodu ztrácí a kazí se.

→ **O SPOLEČENSKÉ SMLOUVĚ (1753):**

- › přirozeným stavem je život člověka ve šťastném souznění s přírodou; až civilizace přinesla vlastnictví a s ním útlak a nerovnost;
- › není možné vrátit se zpět a civilizaci odložit, je nutno zmírnit její negativní dopady sociální politikou;
- › vládce by měl vládnout s obecnou vůlí lidu, tu prosadí pouze silný stát;
- › stal se ideovým předchůdcem marxismu a utopického socialismu.

5. Diskuze (časová dotace 5 minut) (PPT snímek č. 10)

- *Který z autorů ukázek pronesl výrok o tom, že prapůvodním přirozeným stavem člověka je válka?*
- *Platí teorie společenské smlouvy univerzálně a proč?*
- *Kdy dochází k přechodnému návratu moci do rukou lidu?*

Poznámka: Aktivita je založena na samostatném řešení úkolu. Až případný brainstorming nebo shrnutí v diskuzi má žákům potvrdit, kam dospěli. Cílem je naučit žáky pracovat se složitým textem originálů, se kterými se setkají při vysokoškolském studiu, zejm. na humanitních oborech. Žáci by se měli naučit vyhledat v knize nebo textu obsahově důležitou, pro ně potřebnou pasáž. Tato dovednost je jednou z hlavních potřebných při třídění informací nutných pro tvorbu rozsáhlejších seminárních nebo závěrečných prací.

3.3.2 Občanem. Občanem regionu

Cíl: V hodině se žáci zamyslí nad rozdíly mezi životem v regionální periférii a velkoměstským centrem. Z textů by měli sestavit pozitiva i negativa a umět o nich diskutovat, odhalit, zda existují regionální rozdíly v příležitostech.

1. hodina – Občanem regionu

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 08

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	2–5 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem, varianta s diskuzí	15 min
3. Shrnutí před diskuzí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
4. Diskuze	aktivita, reflexe	diskuze, opakování	15 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.3.2.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

1. Zadání aktivity (časová dotace 2–5 minut)

Vyučující rozdává žákům PL 1 Občanem. Občanem regionu 1 (příloha č. 4.3.2.1.2, formát DOC).

Poznámka: Úkol B může být zadán jako samostatná práce pro jednotlivce nebo dvojice. Případně pro urychlení práce třídy může být třída rozdělena na **čtyři skupiny**. Každá skupina může zpracovat jeden klad nebo zápor nebo v případě **dvou skupin** zpracovat klad u studenta velkoměsta a zápor u studentky z regionu pro jejich faktickou podobnost.

Tuto aktivitu je ve variantě samostatné práce možné zadat jako **domácí úkol** nebo jako formu domácí **distanční výuky** a závěrečnou diskuzi provést on-line formou.

2. Aktivita (časová dotace 15 minut)

Úkolem je rozbor textů s příběhy o dvou studentech (později absolventech) s naprosto odlišným náhledem na svět a zcela rozdílnými startovními podmínkami. Cílem textů je vyvolat na základě extrémů protichůdné názory do následující diskuze.

Úkol A: Žáci samostatně při práci s pracovním listem přečtou dva příběhy studentů a připraví odpovědi na otázky. (časová dotace 5 minut)

Úkol B: Žáci samostatně nebo ve skupinách (čtyři nebo dvě skupiny) sestaví hlavní klady a zápory života studentů. (časová dotace 10 minut)

Poznámka: Výsledky by měly být součástí shrnutí nebo diskuze.

Varianta řízená diskuze: Vyučující bude v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané otázky a s žáky bude aktivně kriticky posuzovat odpovědi na otázky v úkolu A a klady a zápory v úkolu B.

Varianta řízená diskuze skupiny: Vyučující bude v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané problémy, a to se zástupci jednotlivých skupin.

3. Shrnutí před diskuzí (časová dotace 5 minut)

Varianta samostatná práce a Varianta samostatná práce skupin: Vyučující bude až v závěrečném shrnutí v roli moderátora a s žáky shrne jejich odpovědi na otázky (v úkolu A i s „chybným“ zněním otázky, které záměrně strání interpretaci problému studenta Adama). V úkolu B shrne s žáky klady a zápory, které přináší studium dvěma rozdílným studentům.

Vše záleží na schopnostech třídního kolektivu samostatně pracovat.

4. Diskuze (časová dotace 15 minut)

V pracovním listu 1 je označena jako **úkol C**.

- *Existuje ve velkoměstě rovnost v příležitostech pro občana centra a regionální periferie?*
- *Má život v regionu vliv na sociální kontakty obyvatel a proč?*

- Je dopad na sociální kontakty studentů z regionu a studentů pocházejících z velkoměsta rozdílný?
- Rozšiřuje studium ve velkoměstě obzory obyvatelům velkoměsta i z regionu stejně?
- Jak čelit genderové diskriminaci mladých absolventek při shánění prvního místa hned po škole?

Poznámka: Aktivita je založena na samostatném řešení úkolu nebo může být zvoleno řešení skupinové. Až ve shrnutí a diskuzi se žákům otevírá prostor na kolektivní hledání odpovědí, které u některých otázek nejsou jednoznačné, ale vyžadují spíše zamyšlení v kontextu nastíněného problému tak, jak je popsán v úkolu B, kde žáci hledají klady a zápory v životě dvou rozdílných studentů. Žáci by si měli osvojit nahlížet na problémy komplexně, a nehledat pouze jejich nejjednodušší a nejsnazší řešení.

3.3.3 Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU

Cíl: Hodina na kritické myšlení při práci s textem obsahujícím velké množství statistických dat. Žáci by si měli uvědomit, že diskriminace pomáhá zvětšovat sociální nerovnost. Ze střetu dvou odlišných strategií k řešení bytové situace rodiny by si měli odnést umění náhledu na problém z více pohledů, i že co je prospěšné pro jednotlivce, nemusí být prospěšné pro všechny.

1. hodina – Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 09

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	2 min
2. Aktivita (1)	aktivita	práce s pracovním listem, varianta s diskuzí	20–25 min
3. Zadání aktivity (2)	evokace	zadání	5 min
4. Aktivita (2)	aktivita	hra simulující reálný proces	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.3.3.1.2, formát DOC).

Vyučující vytiskne pracovní list 2 a rozstříhá jej na jednotlivé karty/lístky (příloha č. 4.3.3.1.3, formát DOC).

Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

Poznámka: Pro ušetření času pro herní aktivitu v úkolu C může vyučující zcela variabilně zadat žákům přečíst za **domácí úkol** úvodní texty k úkolům A a B, nebo je dokonce nechat celé úkoly vypracovat samostatně a výsledky úkolů s nimi zkontrolovat v první části hodiny. Možné je nechat žáky za domácí úkol zpracovat pouze úkol A. Záleží na vyučujícím, kterou část hodiny hodlá více využít (národnostní menšiny v EU – úkol A, sociální nerovnost – úkoly B a C).

Jde o dvě témata v rámci multitematické hodiny, kde jediná souvislost je ta, že nově příchozí migranti na přechodnou dobu statisticky zvyšují sociální nerovnost, jelikož jsou závislí na podpoře systému, než získají práci nebo potřebné vzdělání.

Hra v **úkolů C** má poměrně složité zadání, vlastní průběh je krátký, ale příprava si vyžádá mnohem větší časovou dotaci. Hodina je pojatá maximalisticky a je na vyučujícím, co si pro výuku vybere jako důležité.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2 minuty)

Vyučující rozdá žákům pracovní list 1 Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU 1 (příloha č. 4.3.3.1.2, formát DOC).

Poznámka: Úkoly A a B mohou být zadány jako samostatná práce pro jednotlivce nebo jako práce ve dvojicích.

Tyto aktivity (A a B) je ve variantě samostatné práce možné zadat jako **domácí úkol** nebo jako formu domácí **distanční výuky** a závěrečnou diskuzi provést on-line formou.

Úkol C by měl mít zvláštní zadání a žáci, pokud budou časově napřed, by si měli přečíst pouze krátký úvodní text.

2. Aktivita (1) (časová dotace 20–25 minut)

Úkol A: Žáci si samostatně přečtou úvodní text k imigraci evropských i původem neevropských národů do EU. Cílem je, aby byli schopni si samostatně vypracovat výpisky, sestavit seznam nejpočetnějších mimoevropských národů, kteří jako imigranti přišli do EU, a ke každému národu zapsat do tabulky, ve kterých zemích tvoří nejpočetnější skupinu neevropských cizinců. (časová dotace 10 až 15 minut)

Poznámka: Úkol A je možné použít zcela samostatně i v hodinách zeměpisu k tématu migrace, obyvatelstva Evropy nebo EU.

Úkol B: Žáci samostatně nebo ve dvojicích odpoví na základě krátkého textu v několika bodech na otázky týkající se bytové problematiky. (časová dotace 10 minut)

Poznámka: Výsledky by měly být součástí shrnutí nebo diskuze.

Varianta řízená diskuze: Vyučující bude v roli moderátora s žáky prodiskutovávat jednotlivé vybrané otázky a s žáky bude aktivně kriticky posuzovat odpovědi na otázky v úkolu B.

3. Zadání aktivity (2) (časová dotace 5 minut)

Úkol C: Žáci mají v PL 1 k dispozici kritéria popisující, jak lze získat bydlení pro svou rodinu (skupinu). (PPT snímek č. 10)

Srov. PL 1 Pravidla souboje o byt (PPT snímek č. 13)

Vyučující nechá žáky vylosovat si **šedou kartičku**/lísteček, který obsahuje jejich identitu pro herní roli v modelové hře.

Vyučující vyzve žáky, aby dospělí nad 25 let vytvořili páry jako základ pro jednotlivé rodiny (skupiny). Dále žákům sdělí, že cílem je získat bydlení pro rodinu na základě pravidel určených pro hru v úkolu C.

4. Aktivita (2): HRA (časová dotace 10 minut)

Jednotlivé skupiny (rodiny) zvolí strategii, zda budou usilovat o hypotéku na byt, nebo se snažit získat sociální byt. Podmínkou je, aby všichni žáci byli rozděleni do skupin a nikdo „nezbyl“. Nalezinec případně dětský domov hra neumožňuje;

Poznámka: Pro výpočet životního minima má vyučující k dispozici separátní tabulku (příloha č. 5.3.3.1.4_tabulky, formát XLS, list – životní minimum). (PPT snímek č. 11)

5. Shrnutí a krátká diskuze (časová dotace 5 minut) (PPT snímek č. 15 a 16)

Varianta samostatná práce: Vyučující shrne **úkol A** (ke shrnutí může vyučující využít názorné tabulky z přílohy č. 5.3.3.1.4_tabulky, formát XLS, list – menšiny EU státy, menšiny EU; nebo PPT: snímky č. 3 až 7) a následně dohromady úkoly B a C, pokud úkol B nebyl již shrnut v rámci řízené diskuze. V **úkol B** by žáci měli dospět k výsledkům, které udává stručný text v jeho zadání. Diskutovat lze na téma rozevírajících se sociálních nůžek, ohrožení nižší střední třídy frustrací a následně chudobou a důsledky, které tato vyhlídka přináší. Srov. PL 1 verze pro vyučující. U **úkol C** mohou být tážány jednotlivé skupiny, proč volily danou variantu. Toto vžití se do role by žákům mělo dát možnost pochopit jednání mnoha rodin v reálném životě.

3.4 Hospodaření s penězi

Blok představuje pokročilé problémy, se kterými se žáci v kontaktu s penězi mohou v životě setkat.

Žáci se seznámí s možnostmi na trhu práce v rychle se měnícím světě, které přinesla digitální doba; s hledáním rozhodnutí ve střetu s předsudky a stereotypy při výběru kandidáta na pracovní pozici; s dluhy a jaké chování je může přivést do dluhové pasti a kompetencemi pro 21. století, jako progresivní cestě k hospodaření a vize podnikání pro budoucnost.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět celkový obraz účastníků nových forem práce a vztahy mezi nimi a posílit tak své samostatné myšlení; vidět generové a věkové stereotypy jako překážku v rovném oceňování za stejnou práci, kterou si sami vyzkoušejí z role zaměstnavatele, aby získali empatický náhled, jak mohou být v budoucnu na pracovním pohovoru posuzováni; získají na simulaci protichůdných příběhů v různém způsobu myšlení v užívání a zvládání dluhů, a když nebudou vědět, měli by umět vyhledat pomoc a řešení nejen u problému s dluhy; sestavit plán svého vlastního byznysu jako možnost seberealizace.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu prostřednictvím dalšího rozvoje ekonomických dovedností jako nástroje silného a nezávislého jednotlivce.

Hodnoty jsou v tomto bloku spíše okrajovou záležitostí. Hodiny č. 11 (Rozdíly ve výdělcích mužů a žen) a č. 12 (Jak se vyhnout dluhové pasti a jak z ní ven?) zprostředkovávají pohled na lidskou důstojnost a spravedlnost. Hodina č. 11 dále rozvíjí čestnost a rovnost v rámci simulovaného výběrového řízení na obsazení pracovního místa.

Postoje odpovědnosti a sebedůvěry rozvíjejí všechny čtyři hodiny bloku. Odpovědnost vůči sobě i jiným a dostatečná sebedůvěra jsou základem pro jedince vstupujícího do podnikání s úmyslem vydělávat peníze bez konfliktů tak, aby to nebylo na něčí úkor. Respekt ke druhým je tak rozvíjen v hodinách č. 11 a č. 12. Hodina č. 11 rozvíjí rovněž toleranci k nejednoznačnému, kdy žáci získají schopnost umět dát někomu šanci. Otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním rozvíjí hodina č. 12, kde je ukázán střet dvou zcela odlišných světů, různých způsobů myšlení.

Tento blok klade důraz na analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, flexibilitu a přizpůsobivost, které jsou pro finanční a ekonomickou gramotnost klíčové, např. hodina č. 10 (Možnosti na současném trhu práce) nastiňuje nové způsoby zaměstnávání v 21. století. Hodiny č. 11 a č. 12 rozvíjejí společně navíc i prvek empatie (vžitím se do role personalisty vybírajícího kandidáta na zaměstnání nebo do role dlužníků). Jazykové a komunikační dovednosti, spolupráci,

řešení konfliktů navíc rozvíjí hodina č. 13 (Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci), kde žáci ve dvojicích zpracovávají budoucí podnikatelský projekt.

Znalosti a kritické porozumění rozvíjí hodiny bloku rovnoměrně ve vztahu k sobě samému a znalostem ze světa ekonomiky. Hodiny č. 10 a č. 11 inklinují k řešení na základě zákonů a jejich nastavení. Hodina č. 13 navíc rozvíjí znalost trvalé udržitelnosti při rozhodování, jestli bude podnikatelský projekt žáků životaschopný.

3.4.1 Uplatnění a trh práce. Možnosti na současném trhu práce

Cíl: Hodina se zaměřuje na posilování samostatného myšlení. Žáci se seznámí s novými způsoby práce. Dílčím cílem je nalézt klíčové informace při práci s textem

1. hodina – Možnosti na současném trhu práce

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 10

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (A, B, C)	evokace	zadání	3–5 min
2. Aktivita A	aktivita	práce s pracovním listem	10 min
3. Aktivita B	aktivita	brainstorming	10 min
4. Aktivita C	aktivita	práce s pracovním listem	8–10 min
5. Zadání aktivity (D)	evokace	zadání	1 min
6. Aktivita D	aktivita	práce s pracovním listem	6–9 min
7. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5–8 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. *Možnosti na současném trhu práce 1* (příloha č. 4.4.1.1.2, formát DOC) pro každého žáka.

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Zadání aktivity (A, B, C) (časová dotace 3–5 minut)

Vyučující rozdá vytištěný pracovní list 1 UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. *Možnosti na současném trhu práce 1* (příloha č. 4.4.1.1.2, formát DOC).

Varianta samostatná práce: Vyučující zadá žákům samostatné vypracování úkolů A, B a C.

Varianta brainstorming: Vyučující může načasovat a oddělit jednotlivé úkoly. U úkolu B může z časových důvodů zvážit pro určení skupin krátký úvodní brainstorming ohledně zadání. U úkolu A by měl brainstorming přijít až ve chvíli, kdy vyučující po cca 2 minutách zjistí, že většina žáků uvázla na mrtvém bodě.

Poznámka: Je na zvážení vyučujícího, zda zadat úkoly A, B a C najednou, nebo postupně.

2. Aktivita A (časová dotace 10 minut)

Žáci v samostatné práci na základě krátkého textu odvodí tři, resp. čtyři základní skupiny ekonomicky aktivních obyvatel (totožné s Všichni jsme si rovni, ale... (1) 12–13. Podnikání a investice do podnikání. Výklad, PPT č. 2): zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná, podnikatel a investor.

Poznámka: V případě, že si většina žáků neví rady nebo do dvou minut nebude schopna s úkolem pokročit, je může vyučující na definování čtyř skupin navést formou krátkého brainstormingu.

3. Aktivita B (časová dotace 10 minut)

Varianta brainstorming: V případě, že se vyučující rozhodl pro postupné zadávání, může být úkol zadán opět formou krátkého brainstormingu. Charakteristiky skupin obyvatel, kteří nepracují, má vyučující k dispozici ve variantě pracovního listu pro vyučující UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. *Možnosti na současném trhu práce 1* (příloha č. 5.4.1.1.2, formát DOC).

Poznámka: Možno upozornit na odkaz: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10408111009-cesky-zurnal/216562262600002-hranice-prace/>.

4. Aktivita C (časová dotace 8–10 minut)

Žáci samostatně ve stručnosti doplní do pracovního listu své představy, znalosti a názory na nové způsoby vykonávání práce na pracovním trhu.

Poznámka: Souhrn času pro úkoly A, B a C by neměl přesáhnout 30 minut.

5. Zadání aktivity (D) (časová dotace 1 minuta)

Žáci by si neměli přečíst zadání aktivity D, dokud nevyřeší aktivitu C. V případě přečtení obou zadání najednou by úkol D postrádal smysl.

6. Aktivita D (časová dotace 6–9 minut)

Žáci samostatně doplní názvy nových způsobů vykonávání práce do tabulky s jejich popisky, a tím tak propojí i jednotlivé dvojice.

7. Shrnutí (časová dotace 5–8 minut)

V krátkém opakování vyučující rozebere základní skupiny vymezující se na základě ekonomické aktivity (úkol A, PPT snímek č. 3) i nepracující skupiny obyvatel (úkol B, PPT snímek č. 4–5) a shrne konkrétní příklady v již vyplněné tabulce úkolu D, PPT snímek č. 6.

Poznámka: V případě dostatku času lze krátce diskutovat, jaké varianty žáci navrhovali v úkolu C a jak se shodují, či liší ve výsledcích u úkolu D. Krátkou diskuzi k úkolu C lze provést i po jeho splnění, záleží zcela na vyučujícím.

Všechny aktivity jsou zároveň koncipovány způsobem, aby mohly fungovat samostatně i jako doplněk tradiční frontální výuky.

3.4.2 Hospodaření a rozpočet. Rozdíly ve výdělcích mužů a žen

Cíl: Žáci si projdou aktivitou simulující výběrové řízení z pozice zaměstnavatele. Cílem je ukázat jim problém z více úhlů pohledu, kde se střetávají myšlenkové stereotypy, kterým budou muset umět v budoucím životě čelit na pracovních pohovorech. Žáci by měli pochopit rozdíl mezi rychlým a účinným řešením.

1. hodina – Rozdíly ve výdělcích mužů a žen

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 11

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (A, B, C)	evokace	zadání	5 min
2. Aktivita A, B	aktivita	práce s pracovním listem	15 min
3. Výklad	expozice nového učiva	výklad	5 min
4. Aktivita C	aktivita	práce s pracovním listem	10 min
5. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list **HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Rozdíly ve výdělcích mužů a žen 1** (příloha č. 4.4.2.1.2, formát DOC) pro každého žáka.

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Zadání aktivity (časová dotace 5 minut)

Vyučující rozdá vytištěný pracovní list **1 HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Rozdíly ve výdělcích mužů a žen 1** (příloha č. 4.4.2.1.2, formát DOC).

Varianta samostatná práce: Vyučující zadá žákům samostatné vypracování úkolů A, B a C.

Varianta diskuze: Žáci samostatně vypracují pouze úkoly A a B. Vyučující také může načasovat a oddělit jednotlivé úkoly a na konci každého z nich provést dílčí shrnutí. U úkolu C a D může z časových důvodů zvážit krátký brainstorming a následnou kratší diskuzi k zodpovězení položených otázek pro každý úkol zvlášť.

Varianta s počítačem: Jednotlivé profily účastníků pracovního pohovoru lze promítnout pomocí projektoru, PPT snímek č. 2 a 3.

Poznámka: Jednotlivé úkoly lze též zadat zcela samostatně jako doplněk frontální výuky. Provedení všech úkolů, hlavně předělu mezi úkoly B a C je důležité ve smyslu, aby si žáci uvědomili, že předsudky a stereotypní myšlení jsou zcela nevědomou záležitostí.

2. Aktivita A, B (časová dotace 15 minut)

Žáci pracují samostatně nebo ve dvojicích. Aktivita je založená na vcítění se do role manažera nebo předsedy výběrové komise při konkurzu na pracovní místo. Žáci mají za úkol porovnat jednotlivé kandidáty a vybrat z jejich pohledu toho nejlepšího. Ze tří úhlů pohledu mají zkoumat, jak dlouho

kandidát na pracovní pozici vydrží ve vztahu k jeho osobnostním charakteristikám, jestli bude požadovat vyšší mzdu a jaké má dosavadní zkušenosti v oboru. Ke každému z kandidátů napíší u každého kritéria krátké hodnocení plus mohou uchazečům přidělit pořadí nebo známky jako ve škole. Na konci **úkolů A** sestaví pořadí kandidátů, jak by je oni osobně preferovali při výběru na fiktivní pracovní pozici. (časová dotace 10 minut)

V **úkolů B** žáci v návaznosti na úkol A budou určovat pořadí jednotlivých kandidátů ve vztahu ke konkrétním čtyřem pracovním pozicím. V další části ke shodným pozicím rozdělí všechny čtyři kandidáty. Zde by již měli být ponořeni do tématu. V první části úkolů B by neměli pořadí kandidátů změnit, jelikož už při řešení úkolů A vybrali přece toho nejlepšího. Ve druhé je zbytečné rozdělít kandidáty na různé pracovní pozice, když v počátečním zadání úkolů A je jasně řečeno, že všichni čtyři se hlásí na tutéž pracovní pozici. Cílem je, aby žáci určili nevědomě své preference na základě předsudků. Až na konci úkolů B pracovní pozice seřadí podle jejich ohodnocení. (časová dotace 5 minut)

Poznámka: Je na zvážení vyučujícího, jestli po vypracování úkolů A a B nebude vhodné provést v této fázi hodiny dílčí shrnutí úkolů A a B.

Možné je v případě časové rezervy hovořit s žáky o významu termínu kádrování, zdůraznit negativní minulost i snadnou zneužitelnost této profese: viz píseň Karla Kryla „Kádrují mě“ dostupné např. z: <https://www.youtube.com/watch?v=u7XwyMxiwE>.

3. Výklad (časová dotace 5 minut) (PPT snímek č. 4)

Vyučující v krátké prezentaci představí možnosti uplatnění, uvede, že ne každý musí být zaměstnancem, ale může se stát také zaměstnavatelem.

Cílem výkladu je přiblížit i několik základních předsudků, které ovlivňují pracovní proces a ohodnocování zaměstnanců a vedou k diskriminaci některých skupin.

Osnova výkladu:

- **Významné stereotypy ve vztahu k zaměstnancům** (PPT snímek č. 4)
Na základě několika stereotypů byli žáci ovlivněni i při výběru vhodného kandidáta/ky do zaměstnání.
 - **Mladá žena bude chtít mít dítě a odejde na mateřskou.**
 - › Zaměstnavatel předpokládá, že každá žena se chce stát matkou v mladém věku, a nepřipouští si, že by mohla mít i jiné priority: nejdříve finanční zajištění a kariéru a dítě např. i 10 let od vstupu na pracovní trh.
 - › Zaměstnavatel zcela vylučuje i možnost, že by na rodičovskou s dítětem mohl jít její muž.
 - **O malé děti obecně nebo v případě nemoci bude vždy pečovat žena.**
 - › Viz stereotyp v textu: „*Sice má malé dítě, ale u muže to není takový problém.*“
Ve vyspělých ekonomikách je běžným jevem, že se partneři v péči o děti střídají podle momentální situace nebo potřeby.
 - **Ženě, a navíc absolventce je možné nabídnout méně peněz než muži ve stejné pozici.**
 - › Stereotyp vychází z minulosti, kdy muž živil rodinu, žena o ni pečovala. Vznikl v průmyslovém věku, kdy na práci rukama bylo třeba mít větší sílu, a proto byli muži více placeni. Nemá nic společného s rovnoprávnými vztahy tolik potřebnými v ekonomice informačního věku.

→ **Starší lidé jsou v zaměstnání pomalejší a mohou být častěji nemocní.**

- › Stereotyp vychází z pevně zakořeněného předsudku vzniklého v průmyslové éře, kdy se pracovalo převážně rukama. Starší člověk má ale nadhled, zkušenosti, které může předávat mladším lidem v týmu. Při práci s informacemi jsou zkušenosti naprosto nepostradatelné.

4. Aktivita C (časová dotace 10 minut)

U varianty diskuze: Aktivně řízená vyučujícím, provedení dílčího shrnutí je na zvážení více než u varianty samostatné práce.

V **úkolech C** by žáci v samostatné práci měli sami dospět k několika argumentům týkajícím se otázek, proč ženy vydělávají méně než muži. Vymyslet by měli i dva obecně přijímané, ale nepravdivé argumenty proti zaměstnávání starších lidí. Samostatně dospět by měli k odpovědi na (na první pohled logickou) otázku, proč manažeři nezaměstnávají jen ženy, když jsou stejně schopné, a navíc ještě levnější zaměstnanci. Sami by tak měli dospět ke zjištění, že průměrné nižší mzdy jsou výsledkem několika faktorů, které je třeba řešit samostatně. Na první pohled logické argumenty tak mohou naopak logiku zcela postrádat.

Ve variantě diskuze může vyučující aktivně moderovat diskuzi celé třídy nebo při nedostatku času použít metodu brainstormingu. Žáci by ale k odpovědím měli sami dospět. (časová dotace 10 minut)

V úkolu D by žáci měli samostatně hledat řešení vedoucí ke zlepšení stávajícího stavu nerovných mezd.

Poznámka: Úkoly C a D mohou mít samostatná dílčí shrnutí.

5. Shrnutí (časová dotace 15 minut)

K **úkolů A** vyučující žáky seznámí s tím, na jaké předsudky mohou kandidáti ze strany svého potencionálního zaměstnavatele narazit, což může ovlivnit jejich finální hodnocení. Zde je nutno žákům sdělit, že pořadí kandidátů je zcela subjektivní! Výsledky v materiálu pro vyučujícího jsou záměrně sestaveny tak, aby byly nejčastějšími předsudky a stereotypy ovlivněny.

Úkol B je lepší vyhodnotit od poslední otázky, tzn. začít s uvedením pořadí podle výběru jednotlivých kandidátů na konkrétní profesi. Přidělit kandidáty mezi jednotlivé profese postrádá jakoukoli logiku, když se hlásili na stejnou pracovní pozici. Zde může vyučující nechat veřejně hlasovat, kdo ke vzdělávacím a pečujícím profesím podvědomě přiřadil ženu a k vedoucím pozicím muže. Totéž může zopakovat u první otázky, kde žáci sestavovali preferenční pořadí kandidátů pro jednotlivé konkrétní pozice. Správně by totiž měly výsledky odpovídat pořadí z úkolu A, pokud opravdu hledali toho nejlepšího kandidáta. I když jsou povahové vlastnosti jednotlivce pro výkon profese důležité, rozhodovat by měly prokázané schopnosti, případně délka praxe. Zde je též v případě dostateku času možno nadnést otázku, jaké výhody a nevýhody přinesou zaměstnavateli čerství absolventi, a naopak zkušenosti praktici.

V **úkolů C** by žáci měli dospět ke dvěma dvojicím nejčastějších argumentů ospravedlňujících nižší medy pro ženy a vyslovující se proti zaměstnávání starších lidí (ageismus). Vyhodnocena bude v případě žen na první pohled logická otázka: *Proč manažeři zaměstnávají více muže, když ženy jsou stejně schopné, a navíc je budou stát méně?*

Žáci by měli dospět ke zjištění, že výsledný stav je příčinou mnoha faktorů, které je potřeba řešit samostatně. Podstatná část žen preferuje více vzdělávací nebo tzv. pečující profese, které berou jako poslání, ale ve kterých se generuje minimální účetní zisk. Proto jsou zde malé platy, i když tyto profese mají pro společnost vysokou přidanou hodnotu. Zároveň jde velice často o zaměstnání placené z veřejných zdrojů a nízký plat je odrazem toho, jak společnost tyto činnosti finančně oceňuje. Kvůli

mateřství nezapočítanému do délky praxe tak mají ženy ve veřejné sféře nižší platy, v soukromé je rozdíl méně patrný. Rozdíly panují ale i napříč sektory. Je to nepochopitelné, když děti jsou to nejdůležitější, co každá společnost má, ale péče o ně není finančně ohodnocena nebo ztráta mzdy kompenzována. Pracovní trh není nastaven na zkrácené úvazky, práci z domova nebo flexibilní péči o předškolní děti podle pracovních možností rodičů. Navíc pracovních míst ve školském, sociálním a zdravotnickém sektoru je statisticky mnohem více než vedoucích pozic s vysokými platy. Ale i ve zmiňovaných feminizovaných oborech je vedoucích pracovníků méně, než odpovídá poměru pohlaví v dané profesi. Prostým aritmetickým průměrem tak ženy preferující tyto profese pobírají nižší mzdu.

V **úkol D** by žáci měli umět nastínit, jak situaci řešit bez velkých překotných přeměn.

Ve shrnutí by si žáci měli uvědomit, jakým předsudkům sami podléhali při výběru kandidátů na pracovní místo v případě úkolů A a B. Měli by na vlastní kůži poznat, že tyto myšlenkové řetězce vycházejí z prostředí, ve kterém žijí, a přijímají je zcela automaticky. V úkolu C by tyto pohledy měli již cíleně hledat a s nimi i příčinu problému, aby v úkolu D mohli nastínit jeho případná řešení.

Zažijí si tak diskriminaci z pozice toho, kdo diskriminuje, což je ale zároveň může připravit na situaci, kdy se sami ocitnou na pracovním pohovoru. Také se dozvědí, že diskriminace neprobíhá jen při výběru kandidáta na místo, ale může mít i formu nižší mzdy za stejnou práci, kdy roli hraje nejen pohlaví – význam mají i vztahy se šéfy a vedoucími atd.

Varianta s počítačem: Vyučující položí žákům otázky a promítne snímky k předsudkům – úkol A (PPT snímek č. 6–8) a B, a to při jejich vyhodnocování během shrnutí (PPT snímek č. 9 a 10).

Totéž bude moci provést u shrnutí a vyhodnocení úkolu C (PPT snímek č. 11–13) a následně úkolu D (PPT snímek č. 14).

Poznámka: U **samostatné práce je důležité** s žáky jednotlivé otázky projít ve shrnutí nebo jim poskytnout **přehled předsudků a výsledků z materiálů pro vyučujícího nebo shrnující prezentace**.

3.4.3 Peníze a dluh. Jak se vyhnout a jak ven z dluhové pasti?

Cíl: Hodina na základě příběhu seznámí žáky se složeným úročením a způsoby, jakým může být v případě dluhů likvidační. Cílem je seznámit žáky se dvěma protichůdnými mentalitami, aby na základě chyb z příběhů dokázali pochopit volbu cesty jako řešení problému.

1. hodina – Jak se vyhnout a jak ven z dluhové pasti?

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 12

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	5 min
2. Aktivita 1	aktivita	práce s pracovním listem	15 min
3. Dílčí hrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
4. Aktivita 2	aktivita	diskuze	15 min
5. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní listy 1 (příloha č. 4.4.3.1.2, formát DOC) a 2 (příloha č. 4.4.3.1.3, formát XLS).

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 5 minut)

Vyučující rozdá zadání pro obě aktivity v pracovním listu 1, pracovní list 2 Tabulka složeného úročení (s aktivitou A). Rozdá také barevné lístečky pro odlišení stoupenců názorů PRO a PROTI.

Zároveň vysvětlí žákům, jak budou postupovat: nejdříve přečtou v PL 1 třetí příběh o Václavovi, potom splní úkol A v PL 2.

Po tomto krátkém úvodu si přečtou příběhy Veroniky a Michala. Zde se nabízí možnost přečíst první příběh, potom první čtyři otázky k diskuzi pro úkol B a následně při čtení druhého příběhu rovnou pracovat na odpovědích na první čtyři otázky. V případě rychlých jednotlivců nebo skupin mohou do vypršení časové lhůty pracovat i na zodpovězení druhé skupiny otázek.

Tip: Pořadí úkolů může vyučující zapsat na tabuli pro větší názornost (jednodušší verze). Nebo oba pracovní listy studentům zadat a nechat je, ať si poradí sami.

U úkolu B může rozdělit žáky na skupiny a každá z nich připraví odpověď na jednu ze čtyř otázek.

2. Aktivita 1 (časová dotace 15 minut)

Žáci pracují samostatně s pracovním listem 1, kde si přečtou příběhy zadlužení Veroniky, Michala a Václava v následném pořadí:

A. Žáci si přečtou příběh Václava. Splní dílčí úkol v PL 2, vycházející z tohoto příběhu o zadlužení v PL 1, a dohledají v tabulce 3 ideální míru úročení nesplaceného dluhu včetně určení správné tabulky. (časová dotace 5 minut)

B. Po tomto krátkém úvodu si přečtou příběhy Veroniky a Michala. Následně vypracují odpovědi na první skupinu otázek. Pracovní list je koncipován tak, aby příběhy a otázky byly pro větší pracovní přehlednost na zvláštním papíře. (časová dotace 10 minut)

3. Dílčí shrnutí (časová dotace 5 minut)

Vyučující s žáky krátce shrne výsledné odpovědi na první skupinu otázek jako úvod ke krátké diskuzi.

4. Aktivita 2: Krátká diskuse (časová dotace 15 minut)

Diskuze je krom prvního dotazu postavena na otázkách, na které mohou zaznít odpovědi kladné i záporné. Důvody těchto odpovědí by měly být argumentací skupin v případě dvou rozdílných názorů. Vyučující po položení každé otázky může studenty vyzvat k hlasování nebo použití viditelného označení barevnými kartičkami, aby tak vyjádřili, jaký k otázce zastávají postoj (kartička může být oboustranná a žáci ji po položení nové otázky otočí podle své názorové priority).

Cílem diskuze je dospět k poznání klíčových rozdílů v mentalitě a způsobu uvažování dvou zcela protichůdných dlužníků. Také je důležité ukázat na rozdíl mezi dobrou půjčkou na důležitou věc a špatnou půjčkou na věc nepotřebnou.

5. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Na střetu dvou odlišných mentalit ve vztahu k půjčkám by z diskuze mělo vyplynout, že úspěch mnohdy závisí i na faktoru štěstí, kdy v průběhu několika desítek let mohou nastat nepředvídatelné okolnosti. Žáci by se tedy u takto dlouhodobých záležitostí měli umět připravit a předvídat, kde hledat pomoc, když se jejich situace při splácení dlouhodobé půjčky zkomplikuje.

Diskuze by ve finále měla dospět k tomu, aby žáci/studenti sami našli řešení ve svědomitém přístupu k půjčkám založeném na vlastní odpovědnosti za své činy a na neustálém sebevzdělávání.

Zajímavost: Pro pohled do regionů a jejich obcí v případě diskuze o zadluženosti podává ucelené informace web mapaexekuci.cz.

3.4.4 Podnikání a podnikavost. Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci

Cíl: Žáci si osvojí kompetence a způsoby myšlení, které jsou vlastní podnikatelům a propracují návrh na vlastní podnikání v možnostech, které přináší 21. století.

1. hodina – Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 12

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Aktivita A	evokace	brainstorming	5 min
2. Výklad	expozice nového učiva	výklad	20 min
3. Aktivita B	expozice nového učiva	výklad	15 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list **PODNIKÁNÍ A PODNIKAVOST. Kompetence pro 21. století a podnikavost: rozjeď, co chceš!** pro aktivitu B (příloha č. 4.4.4.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Aktivita A (časová dotace 5 minut)

Otázka na žáky: *Jaké dovednosti či schopnosti vám podle vašeho názoru pomohou k lepšímu a šťastnějšímu životu v budoucnosti?*

Vyučující rozdělí žáky do skupin po dvojicích až trojicích a nechá je nad otázkou uvažovat formou brainstormingu. V malé skupině si žáci sepiší všechny svoje názory a domněnky k otázce. Po asi 3 minutách je sdílí s ostatními.

Jde o evokační aktivitu, důležitější je proces než výsledek, nejde teď o správnost, ale o to, aby si žáci zmapovali své znalosti a domněnky předtím, než dostanou nové informace.

Poznámka: Můžete se setkat s odpovědí, že pomůže mít hodně peněz nebo být schopný je vydělat. Současné výzkumy ukazují, že samotné peníze neznamenají zajištění pocitu štěstí.

2. Výklad: Kompetence a podnikavost (časová dotace 20 minut)

Poznámka: Navržená struktura je postavená na tom, aby byl zachován důraz na výklad. Vyučující si ale může zvolit i cestu, při které výklad zkrátí a dá větší důraz na tvořivou aktivitu studentů. Aktivita č. 3 je totiž postavená na kompetenci č. 7, dále pak rozvíjí kompetenci č. 3 a 4 z uvedeného seznamu. Je tedy možné nechat studenty nejdříve pracovat s aktivitou č. 3 a pak se vrátit ke kompetencím. Je možné si k tomu přizpůsobit i prezentaci.

Otázka na žáky: *Co vlastně znamená **kompetence**? Co si pod tím představíte?*

Kompetence může mít více významů, pro nás v této lekci znamená vědomosti, dovednosti, schopnosti, znalosti, zkušenosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro schopnost úspěšně jednat a dále rozvíjet svůj potenciál, rozhodovat se a nést za svá rozhodnutí zodpovědnost. Lze najít desítky příkladů **kompetencí důležitých pro mladou generaci** od řady autorů. V tomto textu se autoři programu inspirovali názorem poradce amerických prezidentů Daniela Pinka (2008), profesora na Harvardské univerzitě Tony Wagnera (Brdička 2010), mezinárodních institucí, jako jsou OECD (Kolektiv 2005) a Evropská unie (Kolektiv 2006) a ve finském kurikulu (Kolektiv 2016 a 2017). Lze říci, že se v nich řada dovedností opakuje, níže je uveden výběr těch nečastějších.

Poznámka: Některé blízké kompetence (např. představivost a kreativita nebo kritické myšlení a řešení problémů) jsou spojeny do jednoho bodu, a to z důvodu zjednodušení a snížení velkého počtu kompetencí z původních zdrojů.

1. Schopnost sebepoznávání

Otázka na žáky: *K čemu vám může pomoci to, že se dobře znáte?*

Když se dobře znáte, jde všechno lépe. Věříte si, znáte své silné a slabé stránky. Cítíte se klidnější a jistější jako jednotlivec a znáte svoji ideální pozici a roli ve skupině. Znáte také svoje hranice a limity a nenecháte se natlačit někam, kde se necítíte dobře. Věříte, že dokážete ovlivňovat svůj život, a to i navzdory nejružnějším nepříznivým okolnostem. Lidé, kteří mají tuto schopnost, jsou také zpravidla trpěliví, soustředění a často dosahují svých cílů a vizí, i přes případné dílčí neúspěchy a potíže.

2. Schopnost vnímat pocity sebe a ostatních, empatie

Otázka na žáky: *Jakým českým slovem lze nahradit slovo **empatie**?*

- Možná odpověď: Vcítění.

Ukazuje se, že emoční inteligence je téměř stejně důležitá jako známější IQ. Pokud dokážete vnímat a ovlivňovat svoje pocity, působíte vyrovnaněji, jste přirození a zpravidla také lépe rozumíte ostatním.

3. Zvídavost, představivost a kreativita

Kreativní a zvědaví lidé používají svoji fantazii a schopnosti k vidění příležitostí i ke změně postoje k situacím ve svém životě. Nebojí se experimentovat, cestovat a poznávat. Dobrá zpráva je, že kreativitu se lze naučit.

4. Schopnost převzít iniciativu, spolupracovat, inspirovat ostatní a být vytrvalý

Iniciativní lidé zpravidla přijímají výzvy. Jsou schopni si zajistit potřebnou podporu. Dokážou vzbudit nadšení u ostatních, s ostatními dobře jednat a inspirovat je. Působí přesvědčivě.

5. Schopnost přizpůsobovat se změnám a vypořádat se s nejistotou

Změna se stává téměř jedinou jistotou našeho života. Přijetí toho, že změny k životu patří, nám jej hodně usnadňuje a obohacuje.

6. Kritické myšlení a schopnost řešit problémy

Otázka na žáky: *Jak se projevuje ten, kdo umí kriticky myslet a řešit problémy?*

- Možná odpověď: Dokáže se na témata dívat z různých úhlů pohledu, zkoumá původ svých postojů i názorů ostatních, má dovednosti potřebné k vedení smysluplné diskuze a informovanému rozhodování. Tito lidé také cítí zodpovědnost za svět, ve kterém žijeme.

7. Schopnost plánovat a strategicky myslet

Plánování začíná ideálně u vnitřní motivace (PROČ to chci). Když znáte svoje PROČ a víte, co má být na konci, začnete se ptát, JAK to uděláte a CO k tomu potřebujete, rozdělíte si plán do kroků, kde plánujete svoje „zdroje“ (svůj čas a čas ostatních, kteří vám pomáhají atp.), zvážíte rizika a pak máte ideálně i disciplínu, abyste to celé opravdu i realizovali.

8. Schopnost práce s digitálními technologiemi a jejich cílevědomé využití k vlastnímu poznávání

Otázka na žáky: *Představte si, že by vám dnes bylo asi 35 let. V kolika letech si myslíte, že byste měli svůj první mobil?*

- Možná odpověď: Lidé, kterým je dnes dvakrát tolik let, jako je teď vám, neměli do svých asi 15 let mobilní telefon a neznali sociální sítě. Vy jste se s tímto vším v podstatě narodili. Váš mozek je díky tomu jiný a vaše možnosti také. S tím je spojená i zodpovědnost. *Do jaké míry je dokážete používat tak, aby vám pomohly k lepšímu a šťastnějšímu životu?*

9. Etické a udržitelné smýšlení

Člověk s touto dovedností dobře vyhodnocuje následky a dopady nápadů i činů na lidi kolem sebe i na životní prostředí. Tato vyhodnocení ovlivňují vaše jednání ve prospěch vašeho okolí. Je to důležité i kvůli environmentálním a společenským výzvám, kterým budeme společně čelit.

10. Podnikavost

Otázka na žáky: *Zastavme se ještě u pojmu podnikavost – co to znamená? Když je někdo podnikavý, jaký byste řekli, že bude?*

- Možná odpověď: Ideální podnikavý člověk má co nejvíce rozvinuté kompetence z předchozího seznamu. Pravdou ovšem je, že asi nikdo nedokáže být perfektní ve všech oblastech. A taky je pravda, že mnohé kompetence se ladí a zlepšují celý život. Řada lidí pak také zastává názor, že hraje roli i to, jestli jste muž, nebo žena. Řada žen má určitě dobré vlohy k vnímání pocitů, k empatii a ke spolupráci; řada mužů na druhé straně tendenci rychle si osvojovat strategické a analytické myšlení. Zde je však nutné zdůraznit, že to vyplývá ze stereotypního vnímání mužů a žen a přisuzování vlastností

na základě pohlaví. Obě skupiny obyvatel jsou vnitřně heterogenní a jistě existují muži s větší mírou empatie než některé ženy, a naopak existují ženy s lepším analytickým myšlením, než mají někteří muži.

Jinak lze říci, že **podnikavost** je schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Podnikavost se nejlépe učí děláním, tedy tím, že se do něčeho nového pustíte.

3. Aktivita B (časová dotace 15 minut)

Vyučující rozdělí žáky do skupin po dvojicích. Žákům lze práci zadat např. takto: „Vyzkoušíte si napsat svůj záměr – co chcete rozjet?! Pomůže vám k tomu pomůcka k přemýšlení. Najdete v ní 7 okének s otázkami, na které zkuste odpovídat. Můžete začít kteroukoliv otázkou – nemusíte začínat od čísla 1. Při přemýšlení si představte, že nemáte žádná omezení z hlediska času či peněz. Možná vám pomůže si představit, že nemůžete neuspět. Všechny velké věci vznikly nejdříve v hlavě jako myšlenka, pak se staly plánem a pak byly realizovány.“ Žáci ve dvojicích vyplňují 7 polí v pracovním listu 4.4.4.2. Nemusí nutně postupovat od jedničky popořadě a nemusí ani nutně vyplňovat každé pole – i v praxi často platí, že máme třeba oblíbenou cílovou skupinu, se kterou chceme pracovat, s tímto polem začneme a ostatní pole vyplníme posléze. Vyučující se je snaží podpořit v tom, aby popustili uzdu fantazii (může jej v tom podpořit zadání). Po uplynutí asi 10 minut může dát dobrovolníkům prostor pro představení jejich návrhu nebo je může nechat dále pracovat.

Poznámka: Je důležité zmínit, že nemusí jít nutně o novou firmu. Podnikavost neznamená nutně podnikání. Může to být cokoliv „malého“, osobního, nějaké téma v rodině nebo na ulici, kde žáci žijí, dobrovolnictví nebo třeba to, že chtějí pejska a ujasní si tento svůj záměr. Jinak řečeno: jde o proces, nikoliv o výsledek. Pokud budou bezradní, může jim vyučující pomoci nějakým příkladem (chci se dostat na školu, chci nového pejska, chci vlastní firmu, chci se přestěhovat od rodičů atp.). Nicméně každý příklad určitým způsobem blokuje kreativitu žáků, měli by přijít s něčím vlastním. Proto doporučujeme s příklady od vyučujícího, alespoň z počátku, šetřit.

Možné rozšíření

Pokud vyučující vidí, že jsou žáci tématem hodně zaujatí, vymýšlení je baví a pokračovali by dál, doporučujeme nechat je na tomto záměru pracovat dál doma a dát jim prostor v další hodině pro sdílení. Zvolený formát v podstatě odpovídá formátu pro projektové a podnikatelské záměry a může být dobrou variantou pro skutečný rozvoj podnikavosti.

4. Shrnutí (časová dotace 20 minut)

Vyučující s žáky diskutuje s cílem upevnit jejich porozumění, inspiraci a techniky, které by mohli dál používat. Také jde o to inspirovat se navzájem. Hloubku reflexe a sdílení přizpůsobí atmosféře ve třídě. Možné otázky a úkoly pro reflexi:

- *Můžete uvést příklad něčeho, co pro vás bylo inspirativní?*
- *Co nového jste se o sobě dozvěděli?*
- *Zkuste vlastními slovy doplnit definici.*
..... = schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní
 - Odpověď: podnikavost
- *Zkuste podle ostatních slov, souvislostí a znalostí z hodiny doplnit vhodná slova v kompetencích z výkladu:*
Kritické a schopnost řešit problémy
 - Odpověď: myšlení

Schopnost práce s digitálními a jejich cílevědomé využití k vlastnímu poznávání

- Odpověď: technologiemi

Zvědavost, představivost a

- Odpověď: kreativita

Schopnost vnímat sebe a ostatních, empatie

- Odpověď: pocity

- *Pamatujete si nějaká další slova z ostatních kompetencí?*
- *Dokážete uvést příklad něčeho, čím byste mohli rozvíjet svoji vlastní podnikavost?*
- *Čím by vám v rozvoji podnikavosti mohla pomoci škola?*

3.5 Svět

Blok představuje celosvětový problém s menšími právy žen, částečně sexuálních menšin.

Žáci se seznámí s předsudky a stereotypy vůči ženám a následně budou konfrontováni s realitou, která je během 1. světové války popřela; s předsudky a společenskými zvyklostmi v některých zemích světa formou příběhu a budou v diskusi hledat cestu k jejich omezení.

Po absolvování bloku budou žáci schopni diskutovat o problému a vývoji práv žen na poli zaměstnanosti a volebního práva; vidět a rozpoznávat jednotlivé předsudky vůči ženám a sexuálním menšinám, které tvoří kulturní jádro některých národů a etnik; diskutovat a hledat názorový konsensus na kontroverzní témata, jak omezit bezmyšlenkovité chování a umět si přiznat své vlastní předsudky.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu zvláště ve vztahu k hodnotám a postojům, jež se týkají stereotypního jednání a myšlení. Rozvíjí a odpovědnost, spolupráci a komunikaci.

Hodnoty jako lidská práva, lidská důstojnost a kulturní rozmanitost jsou hlavní pro celý blok tří hodin.

Dvě hodiny, a to č. 14 (Válečné konflikty jako příčina společenských jevů) a č. 15 se zaměřují na spravedlnost a rovnost (Práva žen a menšin v rozvojovém světě), přičemž hodina č. 15 v mírných náznacích rozvíjí hodnoty demokracie jako takové. Hodina č. 16 (Migrační vlny. Předsudky a realita) se dotýká hodnot lidských práv, lidské důstojnosti a kulturní rozmanitosti. Tyto hodnoty jsou rozvíjeny podprahově, zejména při zpochybňování stereotypů, se kterými se žáci budou muset na hodinách potýkat.

V rámci celého bloku jsou rozvíjeny postoje založené na toleranci k nejednoznačnému při střetu s něčím neznámým a na respektu ke každému jednotlivci podle jeho schopností, nikoli na základě předsudků. Hodiny č. 14 a č. 15 mají společného jmenovatele, odpovědnost a sebedůvěru, na které poukazují ve vztahu k ženám, jež obojí získaly za první světové války, nebo k ženám, jež se v rozvojovém světě dokážou vzepřít represím. V hodinách č. 15 a č. 16 je více kladen důraz na otevřenost ke kulturní rozmanitosti a k odlišným přesvědčením, názorům a chováním (což dokládají i příběhy lidí z rozvojových zemí nebo vztahující se k migraci). Hodiny č. 14 a č. 16 v rámci problematiky práv žen jsou více zaměřeny na občanskou uvědomělost jako řešení problémů.

Dovednosti analytického a kritického myšlení, samostatného učení, aktivního naslouchání, empatie, flexibility a přizpůsobivost rozvíjí všechny tři hodiny bloku, a to v rámci problematiky diskriminace žen, sexuálních menšin nebo v rámci nástinu příčin historického vývoje, a zejména posunu práv žen na Západě. Hodiny č. 15 a č. 16 jsou navíc zaměřeny na jazykové a komunikační dovednosti, spolupráci

a řešení konfliktů. Žáci zde budou pracovat na úkolech, kde při narušování stereotypů a práci s nimi více rozvinou schopnost komunikovat a řešit problémy.

Znalosti a kritické porozumění sobě samému, vztah ke světu i problematika lidských práv a dějin jsou hlavním průsečíkem tří hodin bloku. Ekonomický pohled na problematiku přináší hodiny č. 14 a č. 16 v rovině zapojení žen do fungování ekonomiky nebo imigrantů do ekonomik zemí, do nichž přicházejí. Kulturu a náboženství řeší dvojice hodin č. 15 a č. 16, a to jak v rámci nastínění práv žen v rozvojových zemích, tak ve vztahu k migraci lidí z těchto zemí do vyspělého světa. Hodina č. 14 řeší částečně znalost politiky válčících zemí, přístup k ženám a jejich posun z domácnosti na trh práce. Hodina č. 16 je postavena na práci se stereotypy, jež se objevují v prohlášeních médií, zmíněny jsou i posilující předsudky většinové populace vůči imigrantům. Žáci si tak z tohoto bloku odnesou schopnost vidění světa z více úhlů pohledu, jež jim následně umožní schopnost utvářet si, pokud možno, nezaujatý názor.

3.5.1 Globální problémy. Válečné konflikty jako příčina společenských jevů

Cíl: Hodina by měla žákům přinést dovednost kritického myšlení a srovnání dobových předsudků vůči ženám a práci žen a reality, která nastala v důsledku první světové války. Výsledkem by měl být větší příklon žáků k otevřenému způsobu myšlení.

1. hodina – Válečné konflikty jako příčina společenských jevů

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 13

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Výklad (1)	expozice nového učiva	výklad	2 min
2. Aktivita A	aktivita	práce s pracovním listem	8 min
3. Výklad (2)	expozice nového učiva	výklad	10 min
4. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	5 min
5. Aktivita B	aktivita	práce s pracovním listem	10–15 min
6. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5–10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.5.1.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

1. Výklad (1) (časová dotace 12 minut) (PPT snímky č. 4–7)

V krátké prezentaci (příloha č. 4.5.1.1.1, formát PPT) jsou žáci konfrontováni s texty obsahujícími nejvýraznější dobové genderové předsudky (PPT snímky č. 4, 6, 8, 11). (časová dotace 2 minuty)

2. Aktivita A (časová dotace 8 minut)

V polovině výkladu je možnost provést dílčí aktivitu A. Rozborem fotografií formou brainstormingu (PPT snímky č. 5, 7, 9, 10 a 12) mohou žáci sami dospět k závěrům, které přináší druhá výkladová část prezentace.

3. Výklad (2) (časová dotace zahrnuta pro výklad jako celek, tato část – časová dotace 10 minut)

Druhá část prezentace obsahuje vlastní komentované shrnutí zobrazující „utopii, která se ukázala skutečností“ (PPT snímky č. 13–20): střet předsudku a stereotypu a reality; nasazení žen ve válce; počátek uplatnění žen v technických profesích za první a druhé světové války a ve zbrojním průmyslu s důsledky z toho vyplývajících. Obrazem PPT shrnuje střet s realitou v případě většiny mladých mužů a žen ve válce.

Cílem výkladu je ukázat zásadní přelom, který v krátkém časovém úseku zcela zásadně proměnil vnímání uplatnění žen v mnoha profesích, které bylo též počátkem na cestě k emancipaci a úplné rovnoprávnosti obou pohlaví.

Osnova výkladu:

- **Mezi mužem a ženou JE rozdíl (dobové předsudky a stereotypy).**
 - Žena přeci pro svou duševní nevyrovnanost nemůže zastávat odpovědnou profesi!
 - Pánové, umíte si představit něco tak absurdního, jako je žena v uniformě?
 - Co uniforma? Ale umíte si představit svěřit jí ZBRAŇ?
 - Žena tomu nerozumí. A není schopná zvládnout technicky obtížnou profesi! Umíte si představit, že to prostoduché stvoření by bylo schopné obsluhovat tak složité přístroje? To je vyloučeno!
 - Slušná a mravně ctnostná žena nechodí s ostříhanými vlasy, nebo dokonce v mužském oblečení!
- **Shrnutí: Utopie se ukázala skutečností.**
- **Nasazení žen ve válce:**
 - Milunka Savić – byla jednou z prvních žen bojujících na frontě 1. sv. války a srbskou válečnou hrdinkou.
 - „Liga smrti“ se stala světoznámou.
 - Také v Rusku za prozatímní Kerenského vlády vznikl první čistě ženský bojový prapor.
 - Ženy se uplatnily jako zdravotnický personál a v zázemí pro válku.

Jednalo se o tzv. první vlašťovky. Na bojištích první sv. války bylo jako vojáků pouze několik tisíc žen a mnoho milionů mužů.

- **Ženy byly nasazeny i v technických profesích.**

„Velká válka“ byla jejich první větší příležitostí se v nich vůbec uplatnit.

V meziválečném období se trend více prohluboval, aby dcery žen z první světové války mohly postoupit mnohem dále a v těchto profesích již setrvat.

Zajímavostí je, že válečnou mechanikou byla i současná britská královna Alžběta II.

- **Ženy v byly nasazeny i v technických profesích za druhé světové války.**

První světová válka měla podobu masového konfliktu se zapojením všech vrstev obyvatelstva.

Ve druhé s podobou tzv. „totální války“ ženy hrály nezanedbatelnou úlohu ve válečné výrobě.

Předchozí fotografie z první i tato fotografie z druhé sv. války jsou zajímavé, jak nutnost (kvůli bezpečnosti práce) proměnila stereotyp v módních trendech, např. v nošení kalhot nebo krátkých účesů.

- **Válečné oběti mimo frontu**

Asi největší oběti přinášely ženy ve zbrojním průmyslu první světové války.

Tzv. „kanárkové dívky“ pracovaly s chemikáliemi určenými do výbušnin.

Následkem toho jim zežloutla kůže, vypadávaly vlasy, nehty a měly četné zdravotní potíže včetně nejhoršího stigmatu oné doby – neplodnosti.

Psychicky nejtěžší byla práce zdravotnického personálu v polních lazaretech, kde se nacházelo nejvíce žen.

- **Světové války změnily život všem bez rozdílu.**

Mužský i ženský svět západního civilizačního okruhu se začal proměňovat.

- **Jaký to asi musel být šok pro pány, kteří se před rokem 1914 ztotožňovali s výroky založenými na předsudcích a stereotypu!**

A o necelý rok později narazili v pražské tramvaji na průvodčí.

„Vaše lístky, prosím.“

4. Zadáni aktivity (1) (časová dotace 5 minut)

Vyučující rozdá zadání pro aktivitu v pracovním listu 1.

Doporučení: A. Úvodní text krom posledních dvou odstavců je možné z časových důvodů vynechat.

5. Aktivita B (časová dotace 10–15 minut)

Žáci pracují samostatně s PL 1. V sekci B. Předsudky a stereotypy na základě stručných příběhů přímých aktérů dohledávají, jak jednotliví lidé přistupovali k nastalým situacím.

Vyučující pouze vysvětluje postup v případě, že žákům není něco jasné.

6. Shrnutí (časová dotace 5–10 minut)

Vyučující s žáky projde odpovědi na otázky v pracovním listě 1. Cílem výkladu a aktivit je, aby žáci pochopili souvislost mezi válečným konfliktem a změnou přístupu ve vztahu k profesnímu uplatnění žen. Při pohledu do minulosti je zpětně snazší pochopit předsudky a stereotypy v jednání jednotlivých

aktérů historických událostí. Z pohledu současnosti máme výhodu znalosti, jak sledovaná událost nebo jev dopadly, máme k dispozici jednoduché srovnání stavu věcí tehdy a dnes. Žáci by tak měli být schopni se zamyslet nad svým mnohdy bezmyšlenkovitým jednáním vycházejícím ze stereotypu, a to nejen v genderové problematice.

3.5.2 Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě

Cíl: Hodina rozvíjí kritické myšlení s cílem naučit se mantinely svobody a lidských práv. Žáci se naučí diskutovat a argumentovat na obtížně uchopitelná témata, jako zahalování žen, domluvených manželství nebo práv LGBT menšin. Cílem by mělo být vědomí, že každý problém nemá jednoduché, snadné a rychlé řešení

1. hodina – Práva žen a menšin v rozvojovém světě

Všichni jsme si rovni, ale... (2), hodina č. 14

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	2–5 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem, varianta s diskuzí	5–15 min
3. Shrnutí před diskuzí	reflexe	diskuze, opakování	3 min
4. Diskuze	aktivita, reflexe	diskuze, opakování	20–30 min
5. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.5.2.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

Poznámka: V případě, že vyučující zvolí variantu, v níž bude preferovat více času na diskuzi s žáky, provede eventuálně **zadání v předcházející hodině**. Přečtení textu a doplnění pojmů může žákům zadat za **domácí úkol**.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2–5 minut)

Vyučující rozdá žákům pracovní list 1 NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 1 (příloha č. 4.5.2.1.2, formát DOC).

2. Aktivita (časová dotace 5–15 minut)

Úkol A: Žáci samostatně při práci s pracovním listem přečtou tři texty. Dohledají menší seznam pojmů. Vyhledání pojmů a případně přečtení textů lze žákům zadat za **domácí úkol**. (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci v PL 1 obdrží několik diskusních otázek na kontroverzní témata, jež nemají mnohdy jednoznačná řešení, a budou nuceni rychle odpovídat buď kladně, nebo záporně. O stejných otázkách budou diskutovat v rámci úkolu C.

Žáci se k otázkám mohou vyjádřit v tajném hlasování. Mohou vyplnit anonymní lístky nebo rychleji hlasovat se zavřenými očima. Vyučující přečte otázku a sečte hlasy pro a proti.

Na anketu realizovanou před diskuzí je vymezen čas, aby žáci nebyli ovlivněni, a výsledek ankety tak odpovídal názorům před zahájením diskuze. (časová dotace 5 minut)

3. Shrnutí před diskuzí (časová dotace 3 minuty)

Žáci jsou seznámeni s výsledkem ankety, než začnou diskutovat.

Vyučující projde s žáky jednotlivé texty a pojmy u **úkolů A**, aby bylo jisté, že jim diskutující porozuměli. (PPT snímky č. 3–8)

4. Diskuze (časová dotace 20 minut + 10 minut u verze domácí úkol)

Úkol C: Žáci budou vycházet z obsahu tří textů a následně diskutovat na tři kontroverzní témata: 1) kulturní rozdílnosti, ze kterých vyplývají i domluvená manželství; 2) nařizování komukoli zahalování nebo odhalování; 3) problémy sexuálních menšin i jejich pomalé zrovnoprávnění v naší zemi. (PPT snímky č. 9–13)

Cílem diskuze je naučit žáky vyjádřit otevřeně svůj názor a umět argumentovat, i když se jedná o kontroverzní a složitá témata, u kterých nalézt řešení je velmi obtížné, nebo dokonce zcela nemožné. I na tento fakt by žáci měli být schopni sami přijít.

Vyučující má ve své verzi pracovního listu rozepsána hlavní pro a proti u všech otázek k diskuzi, aby tuto mohl lépe moderovat.

Poznámka: Na každou otázku mají žáci i vyučující vymezeno cca 7 minut času. Tento limit není závazný, pokud se stihnou oddiskutovat všechna tři témata.

5. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Vyučující společně s žáky shrne, kam se ubíral většinový názor třídy u jednotlivých otázek a do jaké fáze diskuze u jednotlivých témat nakonec dospěla.

Vyučující může po skončení diskuze u úkolu B znovu provést genderově oddělenou nebo alespoň celotřídní anketu (příloha č. 4.5.2.1.3, formát XLS). Žáci tak získají zpětnou vazbu, jak diskuze ovlivnila a posunula jejich názory oproti počáteční situaci, kdy si museli vybrat ze dvou protichůdných pólů bez možnosti zvolit střední cestu v kompromisním řešení.

Poznámka: Celá aktivita je vedena snahou o širší pojetí práv menšin výběrem několika nejdůležitějších problémů. Vyučující se může rozhodnout, zda zvládne všechny, nebo se jednomu z nich bude se třídou věnovat hlouběji. Aktivita je navržena způsobem, aby bylo při větším dostatku času možné diskutovat o více tématech delší dobu.

3.5.3 Problémy soužití kultur. Migrační vlny. Předsudky a realita

Cíl: Hodina rozvíjí odolnost žáků proti dezinformacím formou učení se z vlastních chyb. Ty se následně naučí konfrontovat se statistickými daty.

1. hodina – Migrační vlny. Předsudky a realita

Všichni jsme si rovní, ale... (2), hodina č. 14

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	2–5 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem, varianta s diskuzí	15 min
3. Diskuze	aktivita, reflexe	diskuze, opakování	15–20 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5–10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.5.3.1.2, formát DOC). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2–5 minut)

Vyučující rozdá žákům pracovní list 1 PROBLÉMY SOUŽITÍ KULTUR. Migrační vlny. Předsudky a realita 1 (příloha č. 4.5.3.1.2, formát DOC).

Při verzi samostatné práce: Vyučující vytiskne nebo rozešle i soubory obsahující shrnutí a vyhodnocení, a to PROBLÉMY SOUŽITÍ KULTUR. Migrační vlny. Předsudky a realita 1 (příloha č. 5.5.3.1.2, formát DOC) nebo Předsudky a realita (příloha č. 4.5.3.1.1, formát PPT) pro každého žáka. Vše s pokyny, že nejdříve žáci vypracují PL 1 s testem a teprve poté otevrou a použijí soubory s vyhodnocením.

2. Aktivita (časová dotace 15 minut)

Úkol A: Žáci samostatně vyjádří svůj názor volbou ve vztahu k nejčastějším dezinformacím, které se týkají tématu migrace. Zakroužkují v testu své postoje podle názorových preferencí od a) po e). (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci na základě tabulky vytvoří součet bodů podle hodnotící tabulky. Pro jednotlivé postoje platí úměra, čím méně mají bodů, tím více podléhají dezinformacím prezentovaným v médiích. (časová dotace 5 minut)

3. Diskuze (časová dotace 15 minut + 10 minut na shrnutí)

Vyučující projde s žáky jednotlivé body **úkolů A** a formulace jednotlivých voleb a přednese jim nebo promítne (PPT snímek č. 3) správné řešení názorového testu.

Varianta diskuze: Celá třída může diskutovat nad pro a proti u vyjádření postojů týkajících se pěti dezinformací, jež mají souvislost s migrací ve světě a Evropě, a tří dezinformací, jež souvisejí s Českou republikou.

Cílem diskuze je nejen naučit žáky vyjádřit otevřeně svůj názor a umět argumentovat, ale i osvojit si dovednost jej přehodnotit, uznat chybu a poučit se z ní. Cílem je naučit žáky na základě chybného úsudku rozeznávat dezinformace a naučit se vyhledávat a ověřovat informace.

Poznámka: Vyučující zváží, zda diskuzí žáky dovede i k diskuzi nad údaji, které obsahují výsledkové texty (DOC nebo PPT). Ideální je od názorů (pro a proti) přejít ke shrnujícím poznatkům, které vyplývají ze statistiky bod po bodu.

4. Shrnutí (samostatná práce nebo výklad) (časová dotace 25 minut)

Varianta dílčí diskuze – samostatná práce: Vyučující poskytne žákům k samostatnému posouzení výsledné krátké texty k jednotlivým dezinformacím. Žáci zpracují stručná vyjádření formou dvou vět: v čem a proč byl v úvodním testu (úkol A) jejich názor odlišný a v jakém světle dezinformaci vnímají nyní díky statistickým údajům, které popisují reálný stav. (časová dotace 20 minut)

Varianta bez diskuze – výklad: Vyučující u každé z osmi částí testu shrne formou *výkladu* jednotlivé body obsahující nejdůležitější dezinformace (PPT snímky č. 4–22). (časová dotace 20 minut)

Společně s žáky pak provede jen dílčí shrnutí. (časová dotace 5 minut).

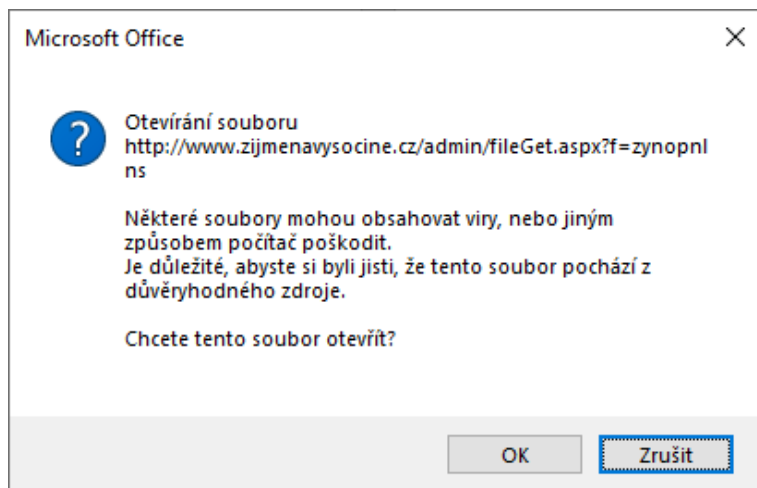

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

Poznámky:

Značení příloh: „4. Tematický blok. Téma. Hodina. Číslo přílohy“

V případě, že se při kliknutí na odkaz objeví obrazovka podobná následující, je nutné zvolit **OK** a soubor se přímo otevře.

Hodina 1

4.1.1.1.1 Prezentace „Kdo jsem a odkud pocházím? Poznej sám sebe“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zpdkaolpk>

Hodina 2

4.1.2.1.1 Prezentace „Čím bych chtěl/a být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=abenobapa>

4.1.2.1.2 Pracovní list „Čím bych chtěl/a být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ieddosykd>

Hodina 3

4.1.3.1.1 Prezentace „Obtížné situace a řešení problémů. Náročná životní situace jako příležitost“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hlipdzlds>

4.1.3.1.2 Pracovní list „Obtížné situace a řešení problémů. Náročná životní situace jako příležitost 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dnppkoyps>

Hodina 4

4.2.1.1.1 Prezentace „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Co znamená být mužem nebo ženou v dnešní společnosti“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zszendzpl>

Hodina 5

4.2.2.1.1 Prezentace „Láska a rodičovství, co je, nebo není normou? Komunikace a důvěra jako základ partnerství“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=iibsbfdbk>

4.2.2.1.2 Pracovní list „Láska a rodičovství, co je, nebo není normou? Komunikace a důvěra jako základ partnerství 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lfffiynpl>

Hodina 6

4.2.3.1.1 Prezentace „Narušené rodinné vztahy. Domácí násilí“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ioksslzyf>

4.2.3.1.2 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Domácí násilí 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hoaklskdl>

Hodina 7

4.3.1.1.1 Prezentace „Stát. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nzhfohahf>

4.3.1.1.2 Pracovní list „Stát. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=adysyehln>

Hodina 8

4.3.2.1.1 Prezentace „Občanem. Občanem regionu“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hyhhezipa>

4.3.2.1.2 Pracovní list „Občanem. Občanem regionu 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=behypiyms>

Hodina 9

4.3.3.1.1 Prezentace „Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aabfbbhpa>

4.3.3.1.2 Pracovní list „Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=adlifphhz>

4.3.3.1.3 Pracovní list „Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU 2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lpggkybbl>

Hodina 10

4.4.1.1.1 Prezentace „Uplatnění a trh práce. Možnosti na současném trhu práce “

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=anzdlksoI>

4.4.1.1.2 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Možnosti na současném trhu práce 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=inbhlhgkb>

Hodina 11

4.4.2.1.1 Prezentace „Hospodaření a rozpočet. Rozdíly ve výdělích mužů a žen “

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=inhodpdso>

4.4.2.1.2 Pracovní list „Hospodaření a rozpočet. Rozdíly ve výdělích mužů a žen 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=diiplpiad>

Hodina 12

4.4.3.1.1 Prezentace „Podnikání a podnikavost. Jak se vyhnout dluhové pasti a jak z ní ven?“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aybyklms>

4.4.3.1.2 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Jak se vyhnout dluhové pasti a jak z ní ven? 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zakhopepl>

4.4.3.1.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Jak se vyhnout dluhové pasti a jak z ní ven? 2 – Tabulka složeného úročení“ (vyhodnocení pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zfkbyohfy>

Hodina 13

4.4.4.1.1 Prezentace „Podnikání a podnikavost. Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zbshoadds>

4.4.4.1.2 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikavost a 21st. Century competencies: kompetence úspěchu pro další generaci 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zsdogzhzy>

Hodina 14

4.5.1.1.1 Prezentace „Globální problémy. Válečné konflikty jako příčina společenských jevů“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=biibzgeko>

4.5.1.1.2 Pracovní list „Globální problémy. Válečné konflikty jako příčina společenských jevů 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zzsslybbl>

Hodina 15

4.5.2.1.1 Prezentace „Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě “

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=izssodsol>

4.5.2.1.2 Pracovní list „Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 1“
(zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=afhfaskhf>

4.5.2.1.3 Pracovní list „Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 2“
(vyhodnocení pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zglkpypol>

Hodina 16

4.5.3.1.1 Prezentace „Problémy soužití kultur. Migrační vlny. Předsudky a realita “

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lbdkhokbk>

4.5.3.1.2 Pracovní list „Problémy soužití kultur. Migrační vlny. Předsudky a realita 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dhidadklp>

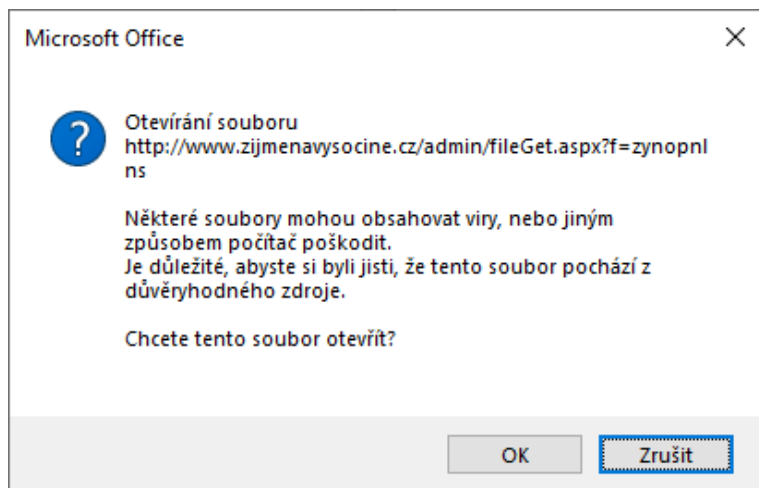
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

Poznámky:

Značení příloh: „5. Tematický blok. Téma. Hodina. Číslo přílohy“

Číslování příloh není souvislé, aby byla zajištěna návaznost na materiály v příloze 4 (tj. řešení má poslední čtyřčíslí shodné se zadáním odpovídajícího pracovního listu, pokud existuje, např. 5.1.1.1.2 je řešením zadání 4.1.1.1.2).

V případě, že se při kliknutí na odkaz objeví obrazovka podobná následující, je nutné zvolit **OK** a soubor se přímo otevře.

Hodina 6

5.2.3.1.2 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Domácí násilí 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lgoaopelo>

Hodina 7

5.3.1.1.2 Pracovní list „Stát. Teorie vzniku státu a hledání cesty mezi poslušností a svobodou 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lgyhgzeds>

Hodina 8

5.3.2.1.2 Pracovní list „Občanem. Občanem regionu 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hdzfehds>

Hodina 9

5.3.3.1.2 Pracovní list „Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hypyznpa>

5.3.3.1.4 tabulky „Vlastnictví a sociální nerovnost. Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU (shrnutí pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zsbfiakkb>

Hodina 10

5.4.1.1.2 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Možnosti na současném trhu práce 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lpoggdghf>

Hodina 11

5.4.2.1.2 Pracovní list „Hospodaření a rozpočet. Rozdíly ve výdělcích mužů a žen 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dykainkns>

Hodina 12

5.4.3.1.2 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Jak se vyhnout dluhové pasti a jak z ní ven? 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=noghhaodl>

Hodina 14

5.5.1.1.2 Pracovní list „Globální problémy. Válečné konflikty jako příčina společenských jevů 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dzsaaaopk>

Hodina 15

5.5.2.1.2 Pracovní list „Náboženství, kultura a tradice. Práva žen a menšin v rozvojovém světě 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=afbbhzsds>

Hodina 16

5.5.3.1.2 Pracovní list „Problémy soužití kultur. Migrační vlny. Předsudky a realita 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lzfnbpden>

Použitá a doporučená literatura

Alarmující statistika exekucí. Exekuce. In: *Ekcr.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost/251-alarmujici-statistika-exekuci#w>

ABRAMSOVÁ, L. (2005): Zrození moderní ženy: Evropa 1789–1918, CDK, Praha, 367 s.

ASKLÖF, C. (2003): Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Praha.

BADINTER, E. (2005): O mužské identitě, Paseka, Praha, 266 s.

BAHENSKÁ, M. – HECZKOVÁ, L. – MUSILOVÁ, D. (2013): Iluze spásy. České feministické myšlení 19. a 20. století, Veduta, Praha, 282 s.

BAHENSKÁ, M. (2016): Cesta k nové ženské profesi. Slečna učitelka. In: Česko-slovenská historická ročenka, Academicus, Brno, 400 s.

BAHENSKÁ, M. (2005): Počátky emancipace žen v Čechách. Dívčí vzdělávání ženské spolky v Praze v 19. století, SLON, Praha, 176 s.

BARISO, J. (2019): EQ, emoční inteligence v každodenním životě: aby emoce neškodily, ale pomáhaly: praktický průvodce emoční inteligencí, Metafora, Praha.

BEAUVOIROVÁ, S. (1967): Druhé pohlaví. Orbis, Praha, 412 s.

Berou nám přistěhovalci místa? Podle statistik spíš zachraňují stárnoucí Evropu a oživují trh práce. In: *Aktualne.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/migrace/r~e38baf00d5d111e7984d0cc47ab5f122/>

BÉREŠ, M. (2013): Kouč vlastního života: cesta ke spokojenému životu, Grada, Praha. BINEK, Jan (2012): Rozvoj venkova z hlediska kompetencí. In: *Zelene-centrum.cz.cz* [online]. [citováno 2020-08-13]. Dostupné z: http://www.zelene-centrum.cz/modul_dokument/prilohy/11281.pdf

BÍLÝ, J. (2008): Láska, vztahy, konstelace: partnerství jako možnost růstu a transformace, Maitrea, Praha.

BRDIČKA, B. (2010): 7 základních kompetencí pro 21. století podle Wagnera. In: *rvp.cz* [online]. [citováno 2019-08-02]. Dostupné z: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/11221/7-ZAKLADNICH-KOMPETENCI-PRO-21-STOLETI-PODLE-WAGNERA.html>

BRDÍČKO, J. (2013) Observátor aneb uvádění do četby inteligentních textů. In: *Paliseto.cz* [online]. [citováno 2020-07-30]. Dostupné z: http://paliseto.sweb.cz/Ssv/observator_komplet_verze1.pdf

Cizinci v České republice 2019. In: *Czso.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/29002719.pdf/74e31838-8cfa-4e93-9aed-4771e13683a8?version=1.0>

CLASON, G. S. (2018): Nejbohatší muž v Babyloně, Pragma, Praha, 136 s.

Co dělat v případě domácího násilí. In: *Firebrno.cz* [online]. [citováno 2020-06-02]. Dostupné z: <http://www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci/co-delat-v-pripade-domaciho-nasili>

Co dělat v případě domácího násilí. In: *Domacinasili.cz* [online]. [citováno 2020-06-02]. Dostupné z: <https://domacinasili.estranky.cz/clanky/clanky/typy-osobnosti-obeti-domaciho-nasili.html>

Co dělat v případě domácího násilí. In: *Domacinasili.cz* [online]. [citováno 2020-06-02]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>

Co dělat v případě domácího násilí. In: *Domacinasili.cz* [online]. [citováno 2020-06-08]. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>

Co je domácí násilí. In: *Rosa-os.cz* [online]. [citováno 2020-06-02]. Dostupné z: <https://www.rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

ČADKOVÁ, Agáta. Vnímám, cítím, myslím... In: *Psychologie.cz* [online]. [citováno 2020-07-17]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/vnimam-citim-myslim/>.

ČADOVÁ, N. – PALEČEK, M. (edd.) (2006): Jak je v Česku vnímána práce, Sociologický ústav AV ČR, Praha, 228 s.

ČÁPOVÁ, L. (2017): Obrazy Romů v české kulturní a komunikativní paměti, Praha, 62 s.

Člověk v tísní. In: *Clovekvtisni.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/>

Desatero migrace. In: *Jsns.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/pdf/desatero_migrace.pdf

Diskriminace ve světě. In: *Amnesty.cz* [online]. [citováno 2020-05-26]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/lgbti/diskriminace-ve-svete>

Dluhové poradenství. In: *Clovekvtisni.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/dluhove-poradenstvi>

DOSTÁLOVÁ, E. (2019): Zkušenost účastníků workshopu Nenásilné komunikace a promítání této zkušenosti do běžné mezilidské komunikace, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Brno.

Etnické skupiny v Evropě. In: *Cs.qwe.wiki* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://cs.qwe.wiki/wiki/Ethnic_groups_in_Europe

Evropa. Nejoblíbenější mýty migrační krize. In: *Lidovky.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: https://neviditelnypes.lidovky.cz/zahranici/evropa-nejoblíbenější-mýty-migrační-krize.A170630_175414_p_zahranici_wag

Exekuce, osobní bankrot, oddlužení, změny statistika. Exekuce. In: *Irozhlaz.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/exekuce-osobni-bankrot-oddluzeni-zmeny-statistika_1905280745_kno

Freelanceři či digitální nomádi v pasti. Stát si neví s novými formami práce rady. In: *Zpravy.aktualne.cz* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/finance/trh-prace-se-meni-zakonna-pravidla-pro-nove-typy-uvazku-ale/r~a60ce554379a11ea9d020cc47ab5f122/?utm_source=centrumHP&utm_medium=financebox&utm_content=default&utm_term=position-0&utm_campaign=Finance

GIG economy. Jak fintech podporuje lidi na volné noze. In: *Roklen24.cz* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: <https://roklen24.cz/a/wGaPz/gig-economy-jak-fintech-podporuje-lidi-na-volne-noze>

GLASSER, J. M. – KUSHNER, J. M. (2018): Jak přežít, když nerozumím emocím: pomocník k rozvíjení empatie, Portál, Praha.

GOLEMAN, D. (2011): Emoční inteligence, Metafora, Praha.

HANÁKOVÁ, P. – HECZKOVÁ, L. – KALIVODOVÁ, E. (2007): V bludném kruhu: mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity, SLON, Praha, 437 s.

HOBBS, T. (2015): Leviathan aneb látka, forma a moc státu církevního a politického, Oikoymenh, Praha, s.120–121.

Thomas Hobbes. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-07-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes

Homosexuálové ve světě mezi sňatkem a šibenicí. In: *Xantypa.cz* [online]. [citováno 2020-05-26]. Dostupné z: <http://www.xantypa.cz/archiv/cislo-4-14/2423-3/homosexualove-ve-svete-mezi-snatkem-a-sibenici>

HORSKÁ, Bohuslava. SC4BK_KRIN Krizová intervence In: *Is.muni.cz* [online]. [citováno 2020-07-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2017/SC4BK_KRIN/studijni_materialy_krizova_intervence_I_podzim_2017.pdf

Hranice práce. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10408111009-cesky-zurnal/216562262600002-hranice-prace/>

HRUBEŠOVÁ, Marcela (2018): Desatero boháče. Jak peníze vydělat, řídit, spravovat a rozmnožovat, Grada, Praha, s.113–118.

CHAPMAN, G. D. (2016): Pět jazyků lásky, Návrat domů, Praha.

Jak první světová válka zcela změnila postavení žen ve společnosti. In: *Bejvala.cz* [online]. [citováno 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.bejvala.cz/clanky.php?detail=1253>

Jak se liší plat za stejnou práci u muže a u ženy. In: *Mesec.cz* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/ak-se-lisi-plat-za-stejnou-praci-u-muze-a-u-zeny/>

JEŽDÍKOVÁ, L.: Život na venkově = spokojenost či rozčarování? In: *Agris.cz* [online]. [citováno 2020-08-13]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/73/151540/990Jezdikova.pdf

KAŠPAROVÁ, M. (2015): Domácí násilí z pohledu agresora, bakalářská práce, České Budějovice, 95 s. [online]. [citováno 2020-06-02]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/yzdw64/16349156>

KIOSAKI, Robert (2004): Bohatý táta chudý táta, Pragma, Praha, 214 s.

KOLEKTIV: Definition and Selection of Competencies (DeSeCo) - OECD. 2005. In: *Oecd.org* [online]. [citováno 2019-08-02]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/definitionandselectionofcompetenciesdeseco.htm>

KOLEKTIV: Doporučení Evropského Parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení (2006/962/ES). 2006. [online]. In: *Europa.eu* [citováno 2019-08-02]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32006H0962>

KOLEKTIV (2019): Emoce a pocity: tajemství, jak je zvládat In: *Cestarelaaxace.cz* [online]. [citováno 2020-07-17]. Dostupné z: <https://cestarelaaxace.cz/emoce-pocity/>

KOLEKTIV: Fáze vyrovnávání se s těžkou nemocí a ztrátou In: *Umirani.cz* [online]. [citováno 2020-07-25]. Dostupné z: <https://www.umirani.cz/rady-a-informace/faze-vyrovnavani-se-s-tezkou-nemoci-a-ztratou>

KOLEKTIV: Otevřená společnost. In: *Otevrenaspolecnost.cz* [online]. [citováno 2020-08-02]. Dostupné z: <https://www.otevrenaspolecnost.cz/>

KOLEKTIV (2016): National core curriculum for basic education 2014: Helsinki: Finnish national board of education, 508 s.

KOLEKTIV: Nenásilná komunikace. In: *Nenasilnakomunikace.org* [online]. [citováno 2020-08-02]. Dostupné z: <https://nenasilnakomunikace.org>

KOLEKTIV (2019). Podpora kompetencí k iniciativě, kreativitě a podnikavosti. Národní ústav pro vzdělávání. In: *nuv.cz* [online]. [citováno 2019-08-02]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/pojeti_decizni_sfera/podnikavost_IV_podrobne_pojeti_oblasti_intervence.pdf

- KOLEKTIV (2017): Road to 21st Century Competencies In: *Kirstilonka.files.wordpress.com* [online]. [citováno 2019-09-16]. Dostupné z: https://kirstilonka.files.wordpress.com/2018/08/evaluation_framework_microsoft_final.pdf
- KOLEKTIV (2014): Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 –2020. Úřad vlády ČR, Praha.
- Kolik stojí život vysokoškolského studenta. In: *Studenta.cz* [online]. [citováno 2020-08-03]. Dostupné z: <https://www.studenta.cz/life/kolik-stoji-zivot-vysokoskolskeho-studenta/r~8794981a46c911e8a44c0cc47ab5f122/>
- KRYL, Karel: Kádrují mě. In: Youtube.com [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=u7XwyMxiwE>
- KŘÍŽKOVÁ, A. – VOHLÍDALOVÁ, M. – POSPÍŠILOVÁ, K. – MAŘÍKOVÁ, H. (2017): Aktuální rozdíly v odměňování žen a mužů v ČR. In: *Ec.europa.eu* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.rovnaodmena.cz/www/img/uploads/336b8482.pdf>
- KÜBLER-ROSS, E. (2015): O smrti a umírání: co by se lidé měli naučit od umírajících, Portál, Praha.
- LGBT práva v Česku. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-05-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/LGBT_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cesku
- LOCKE, J. (1965): Dvě pojednání o vládě, Československá akademie věd, Praha, s. 179–181, 185.
- LOCKE, J.: Druhé pojednání o vládě In: *Is.muni.cz* [online]. [citováno 2020-06-02]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2016/POL478/um/Locke_-_Druhe_pojednani.txt
- John Locke. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-07-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/John_Locke
- LOJA, R. (2019): Emoce pod kontrolou: 5 kroků ke zvládnutí emocí, Grada, Praha.
- MACHIAVELLI, N. (2012): Vladař, Argo, Praha, s. 56, 185.
- Niccolo Machiavelli. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-07-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Niccol%C3%B2_Machiavelli
- Malé vítězství pro Nuru: odsouzená Súdánka unikla trestu smrti. In: *Denikreferendum.cz* [online]. [citováno 2020-05-25]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/27879-male-vitezstvi-pro-nuru-odsouzena-sudanka-unikla-trestu-smrti>
- Máme problém. Exekuce. In: *Clovekvtisni.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/mame-problem-exekuce-4045gp>
- Mateřská. In: *Prispevky.cz* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: <https://www.prispevky.cz/rodice-tehotenstvi/materska>
- Menšina. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Men%C5%A1ina>
- Menšinový zákon. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Men%C5%A1inov%C3%BD_z%C3%A1kon
- Menšiny přistěhovalců. In: *Ec.europa.eu* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/br_migrants_minorities_en.pdf
- Migrace. Otázky a odpovědi. In: *Amnesty.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-otazky-a-odpovedi>
- Migrace v Německu konečně na vlastní oči. In: *Cz.boell.org* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://cz.boell.org/cs/2016/05/11/migrace-v-nemecku-konecne-na-vlastni-oci>

- Migrační statistiky. In: *Clovekvtisni.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/migracni-statistiky-4518gp>
- Migranti nám berou práci. In: *Lidovky.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/noviny/imigranti-nam-berou-praci.A090528_000160_In_noviny_sko
- Minimální mzda. In: *Kurzy.cz* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/minimalni-mzda/>
- Mladí lidé odcházejí za lepším do velkých měst. In: *Denik.cz* [online]. [citováno 2020-08-03]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/regiony/mladi-lide-odchazeji-za-lepsim-do-velkych-mest.html>
- Mobilní aplikace. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mobiln%C3%AD_aplikace
- MORRISOVÁ, P. (2000): Literatura a feminismus, Host, Brno, 232 s.
- MUSILOVÁ, D. (2007), Z ženského pohledu, Vedita, České Budějovice, 200 s.
- Nejvíce mladých se stěhuje do okolí velkých měst. In: *Statistikaamy.cz* [online]. [citováno 2020-08-03]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2017/12/12/nejvice-mladych-se-stehuje-do-okoli-velkych-mest/>
- Nezávislý profesionál. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nez%C3%A1visl%C3%BD_profesion%C3%A1l
- NOVÁČEK, P. (2011): Udržitelný rozvoj, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.
- Nižší počet lidí v exekuci. Absolutní nesmysl říkají odborníci. Exekuce. In: *Clovekvtisni.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/nizsi-pocet-lidi-v-exekuci-absolutni-nesmysl-rikaji-odbornici-6135gp>
- OAKLEYOVÁ, A. (2000): Pohlaví, gender a společnost, Portál, Praha, 176 s.
- Obyvatelstvo evropských zemí. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Obyvatelstvo_evropsk%C3%BDch_zem%C3%AD
- Obyvatelstvo Česka. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Obyvatelstvo_%C4%8Ceska
- Obyvatelstvo Německa. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Obyvatelstvo_N%C4%9Bmecka
- Obyvatelstvo Polska. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Obyvatelstvo_Polska
- Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí. In: *Rosa-os.cz* [online]. [citováno 2020-06-04]. Dostupné z: http://rosa-os.cz/wp-content/uploads/2014/01/zlom_manual.pdf
- Od roku 2021 budou v Česku fungovat sdílená pracovní místa. Jednu pozici si rozdělí víc lidí s kratším úvazkem. In: *Domaci.ihned.cz* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66695240-vlada-schvalila-novelu-zakoniku-prace-zavadi-sdilene-misto-nebo-meni-zapocitavani-dovolene>
- Odvracela jsem zrak, když mi to dělal. Pak mě ještě ochotně sbíral z podlahy. In: *Onlyu.cz* [online]. [citováno 2020-06-08]. Dostupné z: https://www.onlyu.cz/rodina-a-vztahy/libena-40-odvracela-jsem-zrak-kdyz-mi-to-delal-pak-me-jeste-ochotne-sbiral-z-podlahy/?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

Ohlédnutí zpět pro ČR v roce 2015 odmítla uprchlické kvóty a stálo to za to?. In: *Euractiv.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/opinion/ohljednuti-zpet-proc-cr-v-roce-2015-odmitla-uprchlicke-kvoty-a-stalo-to-za-to/>

Pět důvodů pro Praha a studium nejdou dohromady. In: *Studenta.cz* [online]. [citováno 2020-08-03]. Dostupné z: <https://www.studenta.cz/5-duvodu-proc-praha-a-studium-nejdou-dohromady/r~st:article:358/>

Pět důvodů, proč ženy vydělávají méně než muži. In: *Idnes.cz* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/prace-a-podnikani/gender-mzdy-zamestnani-zeny-a-muzi.A170122_212533_podnikani_kho/diskuse

PINK, D. H. (2008): Úplně nová mysl: proč budoucnost patří pravým hemisférám, Ideál, Praha.

PLAMÍNEK, J. (2013): Sebepoznání, sebeřízení a stres: praktický atlas sebezvládnání 3, Grada, Praha.

Postavení žen nespolečnosti v Africe. In: *Is.mendelu.cz* [online]. [citováno 2020-05-25]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=65326

Posel z Liptákova – Vizionář. Exekuce. In: *Diskografie.cz* [online]. [citováno 2019-12-19]. Dostupné z: <http://www.diskografie.cz/jara-cimrman/posel-z-liptakova/vizionar/>

Problémy trhu práce a politiky zaměstnanosti. In: *Mpsv.cz* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/zprava.pdf/1d796cfb-d654-4d97-0226-d410d44723a5>

Proč jsou v odměňování žen a mužů rozdíly. In: *Europarl.europa.eu* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200109STO69925/proc-jsou-v-odmenovani-zen-a-muzu-rozdily>

Proč jsou v odměňování žen a mužů rozdíly. In: *Recruit.cz* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.recruit.cz/idnes-proc-zeny-vydelavaji-mene-nez-muzi/>

Proč muži vydělávají víc než ženy. In: *Cdk.cz* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/proc-muzi-vydelavaji-vice-nez-zeny>

Průkopník experimentů dokázal, že migrace nesebere domácím práci. In: *Lidovky.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/moje-penize/prukopnik-prirodnich-experimentu-dokazal-ze-migrace-nesebere-domacim-praci.A161007_152103_moje-penize_pave

První ženy pracující v MHD: Nahrazovaly muže, co odešli do války. In: *Blesk.cz* [online]. [citováno 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-praha-praha-volny-cas/436838/prvni-zeny-pracujici-v-mhd-nahrazovaly-muze-co-odesli-do-valky.html>

Přídavek na dítě. In: *Mpsv.cz* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/pridavek-na-dite>

Příspěvek na bydlení. In: *Kurzy.cz* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/prispevek-na-bydleni/>

RAHIMI, F.: Írán dnes: žena má právo si zvolit, jak se bude oblékat. In: *Denikreferendum.cz* [online]. [citováno 2020-05-25]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/27180-iran-dnes-zena-ma-pravo-si-zvolit-jak-se-bude-oblekat>

Rodičovský příspěvek. In: *Mpsv.cz* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/rodicovsky-prispevek>

RÖDLOVÁ, D. (2014): Důvěra. Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.

ROUSSEAU, J. J. (1989): Rozpravy, Svoboda, Praha.

Jean-Jacques Rousseau. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-07-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean-Jacques_Rousseau

ROSENBERG, M. B. (2020): Nenásilná komunikace v praxi, Portál, Praha.

Rozdíly v platech mužů a žen v Evropské unii – materiály Evropské komise. In: *Soc.cas.cz* [online]. [citováno 2020-04-30]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/cadova_-_jak_je_v_cesku_vnimana_prace.pdf

Rozdíly v platech mužů a žen v Evropské unii – materiály Evropské komise. In: *Soc.cas.cz* [online]. [citováno 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/06/13/proc-zeny-berou-mene/>

Rozdíly v platech mužů a žen v Evropské unii – materiály Evropské komise. In: *Ec.europa.eu* [online]. [citováno 2020-03-30]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/newsroom/just/document>

SIGMUND, M. a kol. (2014): Vybrané kapitoly z manažerské psychologie, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc.

SIMONOVÁ, N. (2005): „Plus a minus v našich hlavách,“ Lidové noviny 13 (18): 1-3, 23. 3. 2005. In: *Soc.cas.cz* [online]. [citováno 2020-08-13]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/publikace/plus-minus-v-nasich-hlavach>

SMETÁČKOVÁ, I. – VLKOVÁ, K. (2005): Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách, Otevřená společnost, Praha.

SMETÁČKOVÁ, I. (2006): Gender ve škole: příručka pro budoucí i současné učitele a učitelky. Praha: Otevřená společnost, 2006.

Smrti byly vystavovány každý den. Jakou funkci plnily za války kanárkové holky? In: *Extralife.cz* [online]. [citováno 2019-12-19]. Dostupné z: https://www.extralife.cz/retro/smrti-byly-vystavovany-kazdy-den-jakou-funkci-plnily-za-valky-kanarkove-holky_1209.html

SOBEK, J. (2017): 3 způsoby, jak zvládat nepříjemné emoce. In: *Mindfulwork.cz* [online]. [citováno 2020-07-17]. <https://mindfulwork.cz/3-zpusoby-jak-zvladat-neprijemne-emoce/>

Sociální patologie. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-06-04]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_patologie

Sociální podpora v Česku. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_soci%C3%A1ln%C3%AD_podpora_v_%C4%8Cesku

Ší'itský islám. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-05-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0%C3%AD%27itsk%C3%BD_isl%C3%A1m

STANĚK, L.: Když to konečně přebolí. In: *Mindfulwork.cz* [online]. [citováno 2020-07-25]. Dostupné z: <https://mindfulwork.cz/3-zpusoby-jak-zvladat-neprijemne-emoce/>

Švarc systém. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0varc_syst%C3%A9m

THURMAN, R. A. F. – BSTAN-'DZIN-RGYA-MTSHO (2004): Vnitřní revoluce: o životě, o svobodě a o tom, jak získat opravdové štěstí, Eminent, Praha.

Teroristické útoky v Evropě po roce 2000. In: *Aktualne.cz* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/zahranici/teroristicke-utoky-v-evrope-po-roce-2000/r~00a5aa6af2fc11e591da0025900fea04/>

Tisková zpráva statistiky exekucí za rok 2018. Exekuce. In: *Ekcr.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2560-tiskova-zprava-statistiky-exekuci-za-rok-2018?w=>

Trest smrti i manželství. Takhle to mají s homosexuály ve světě. In: *Tn.nova.cz* [online]. [citováno 2020-05-26]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/clanek/trest-smrti-i-manzelstvi-takhle-to-maji-s-homosexualy-ve-svete.html>

Uber. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Uber>

Uprchlíké kvóty. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-05-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Uprchlíké_kvóty

Už vás někdo zbouchnul? Zaskočilo mě jak velká je diskriminace žen ve zdravotnictví. In: *Respekt.cz* [online]. [citováno 2020-08-13]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovor/uz-vas-nekdo-zbouchnul-zaskocilo-me-jak-velka-je-diskriminace-zen-ve-zdravotnictvi>

VALENTA, J (2006): Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi 1, AISIS, Kladno, 226 s.

„Znásilnil mě.“ Súdánka po vynuceném sňatku zabila svého manžela, soud ji poslal na smrt. In: *Irozhlaz.cz* [online]. [citováno 2020-05-25]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-svet/noura-hussein-sudanka-manzelstvi-zabila-manzela-soud-smrt_1805111518_mls

Zahalování muslimek má mnohem hlubší důvody. In: *Demokratikon.cz* [online]. [citováno 2020-05-27]. Dostupné z: <https://demokratikon.cz/2018/08/zahalovani-muslimek-ma-mnohem-hlubsi-duvody/>

Ženy coby vojáci za 1. světové války. In: *Valka.cz* [online]. [citováno 2019-12-19]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/210-Zeny-coby-vojaci-za-1-svetove-valky>

Ženy i nadále zůstávají po celém světě znevýhodněnou většinou. In: *Denikreferendum.cz* [online]. [citováno 2020-05-25]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/15129-zeny-i-nadale-zustavaji-po-celem-svete-znevychodnenou-vetsinou>

Ženy obecně na světě žijí v mnohem horších podmínkách než muži. In: *Adra.cz* [online]. [citováno 2020-05-25]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/novinky/id/zeny-obecne-na-svete-ziji-v-mnohem-horsich-podminkach-nez-muzi>

Životní minimum. In: *Kurzy.cz* [online]. [citováno 2020-08-25]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/zivotni-minimum/>

Život s dluhy a exekucí. Exekuce. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/218411058130731-zivot-s-dluhy-a-exekuci>

Život s dluhy a exekucí. Exekuce. In: *Czso.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11308/25225901/tab14.pdf/951c7e92-cdb3-4047-9ad6-bde620f9dd1c?version=1.0>

Život s dluhy a exekucí. Exekuce. In: *Mapaexekuci.cz* [online]. [citováno 2019-12-16]. Dostupné z: mapaexekuci.cz

Žoldněř. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDoldn%C3%A9%C5%99>

Materiály, které byly pro toto téma vytvořeny v rámci OP VK a OP VVV

V databázi OP VK jsme našli méně než deset projektů odpovídajících svým zaměřením alespoň přibližně vzdělávacímu projektu „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“. Nabídka vzdělávacích materiálů k problematice genderové nerovnosti, rovnosti pohlaví v příležitostech a odbourávání stereotypů je velmi nízká, programová nabídka zaměřená přímo na žáky středních škol dokonce žádná. Z projektů realizovaných s podobnými metodologickými základy, jimiž jsou např. kooperativní učení ve skupinové práci nebo mezipředmětové vazby, byly vybrány alespoň ty velmi podobné (projekty jsou řazeny od nejrelevantnějších).

Inovace bez legrace¹

CZ.1.07/1.1.12/01.0070

Projekt organizace Základní škola a Mateřská škola Švihov, je zaměřen na vzdělávání žáků prvního stupně základních škol, organizace výuky probíhá skupinovou formou a zavádí nové organizační formy a vyučovací metody do výuky.

Projekt je pro potřeby vzdělávání na základních školách velmi využitelný. Pro druhý stupeň ZŠ nabízí možnost rozšíření praktikovaných metod. Program rozvíjí mezipředmětové vazby a obsahuje velké množství didaktických učebních materiálů rozvíjejících klíčové kompetence v rovině partnerství a spolupráce.

Nebojme se změny²

CZ.1.07/1.1.09/01.0003

Projekt organizace Střední odborná škola a střední odborné učiliště, Česká Lípa, je zaměřen na žáky střední školy, je zpracován formou netradičních metod (projektové dny, kritické čtení textu, problémové metody apod.).

Projekt je pro potřeby vzdělávání na základních školách využitelný. Přináší doplnění v podobě studijně-vzdělávacího materiálu a metodické příručky Cestou řemesla, která žáky vede k praktickým dovednostem.

Vzdělávání pro udržitelný rozvoj pro pedagogy základních a středních škol³

CZ.1.07/1.3.00/14.0053

Projekt organizace EURION, o.s., je zaměřen na pedagogy základních a středních škol a jejich další vzdělávání k tématům globalizace, trvale udržitelného rozvoje, etiky, ekonomiky bezpečnosti a lidských práv.

Projekt je pro přímé potřeby vzdělávání na středních školách málo využitelný. Nabízí však pedagogům rozsáhlý studijní vzdělávací materiál. Ve vztahu k programu „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“ jsou důležité zejména kapitoly Globalizace, lidská práva a bezpečnost, případně Aktivizační metody ve výuce – Příručka moderního pedagoga.

¹ Viz Detail projektu: [Inovace bez legrace]. In: *Databaze.op-vk.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/9833>.

² Viz Detail projektu: [Nebojme se změny]. In: *Databaze.op-vk.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/4858>.

³ Viz Detail projektu: [Vzdělávání pro udržitelný rozvoj pro pedagogy základních a středních škol]. In: *Databaze.op-vk.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/191>.

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II

Povinně volitelná aktivita č. 4

Zpráva o ověření programu v praxi

průběžná/závěrečná¹

(vzor)

V průběžné zprávě uvádějte informace o ověření programu s jednou ověřovací skupinou v případě, že bude probíhat následné ověření s další ověřovací skupinou.

V závěrečné zprávě uvádějte souhrnné informace shrnující/rekapitulující celý proces (všechna) ověření programu, popř. informace o ověření programu, které bude realizováno jen s jednou ověřovací skupinou.

I.

Příjemce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z. s. p. o.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název projektu	Pojďme o sobě rozhodovat!
Název vytvořeného programu	Všichni jsme si rovni, ale... (2)
Pořadové číslo zprávy o realizaci	7.

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen ²
Pelhřimov Žďár nad Sázavou Chotěboř	22. 9. 2020 – 22. 6. 2021	celkem 78 žáků (10–30), žáci 1.A, 2.B, 3.A a septimy, 4.A; VOŠ a Střední škola hotelová SČ Pelhřimov, Gymnázium Žďár nad Sázavou, Gymnázium Chotěboř

III.

1. Stručný popis procesu ověření programu

a) Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?

Ověřování vzdělávacího programu (dále VP) „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“, probíhalo na třech školách, ve čtyřech skupinách o celkovém počtu 78 žáků, a to v předmětu (základy společenských věd). Ověřování bylo realizováno ve třídách uvedených škol v rámci běžné výuky. K dispozici bylo obvyklé vybavení tříd (počítač, interaktivní tabule nebo zpětný dataprojektor, napojení na internet). Ověřování prováděli pedagogičtí pracovníci, zaměstnanci školy (dále vyučující) za přítomnosti lektora – realizátora VP, zaměstnance příjemce v celkovém počtu 3 vyučujících a jednoho lektora. Kvůli opatřením proti Covidu-19 proběhlo 5 hodin z 19 v distančním režimu.

Z výuky byly pořizovány fotografie nebo videozáznamy. Získané poznatky z výuky byly po hodině vzájemně konzultovány telefonicky nebo přes MS Teams v případě on-line hodin. U prezenční výuky byly jednotlivé fáze hodiny probrány formou osobní konzultace, kde si realizátoři sdělovali svoje pocity se zvládnutí hodiny, vyjasnili si nedostatky jak po věcné, tak organizační stránce a domluvili se na organizaci ověřování další hodiny. Před každou hodinou si realizátoři vysvětlili případné nejasnosti (obsahového či organizačního charakteru).

Materiály byly dodány v elektronické podobě (textové podklady, prezentace, pracovní listy včetně řešení pro vyučujícího). Vyučující měl materiál k dispozici minimálně tři dny dopředu. Podklady po skončení výuky zůstaly vyučujícímu i žákům a nebyly realizátorem zpět vybírány, aby měli vyučující i žáci provést samostatnou reflexi hodiny nebo se mohli k tématu případně vrátit. Program byl uspořádán do pěti bloků, které byly hodnoceny ze strany účastníků i realizátorů evaluačními dotazníky.

Počet účastníků (účastníků) se během ověřování pohyboval mezi 10 a 30. Přítomni byli vždy dva realizátoři VP v běžné hodině a u dálkové výuky alespoň prostřednictvím MS Teams nebo pouze vyučující v případě výuky ve škole uzavřené pro zástupce příjemce v důsledku hygienických opatření vzešlých z opatření proti nemoci Covid-19, celkově se ověřování zúčastnili 3 vyučující a jeden realizátor ze strany příjemce.

b) Jaký byl zájem cílové skupiny?

Zájem cílové skupiny žáků byl velký. Žáci byli motivováni jiným způsobem výuky, kde výkladová část se zdlouhavými zápisy, které nejsou mezi žáky zrovna oblíbené, zde odpadla. Zápis byl v podstatě výsledkem jejich samostatné nebo skupinové práce. K zápisu obdrželi pracovní listy, do kterých postupně vpisovali. Aktivní výuka zapojila do procesu jednotlivce, kteří jsou v normální výuce spíše pasivní. Opačný extrém nastal v úpadku zájmu a menší nepozornost žáků, kteří excelují v běžné frontální. Během většiny hodin tak byli do výuky aktivně zapojeni všichni žáci, hodiny a jejich průběh byl hlučnější a živější, což bylo samotnými žáky v evaluačních kritizováno jako velké negativum („lépe zorganizovat hluk v hodině.“). Zájem byl zvýšený u skupinových úkolů při práci a paměťovém učení. Žákům se nejvíce líbily aktivity ve skupinových pracích nebo diskusní. Kladně bylo hodnoceno „vývoj postavení žen a jeho proměna za první světové války“ nebo „aplikování skutečnosti v číslech migrace proti klišé z médií.“ Nejméně záživnou byla naopak hodnocena aktivita plusy a minusy života studentů v hlavním městě a regionu nebo Teorie vzniku státu – kde bylo k rozboru velké množství dobového textu a jeho zpracování.

c) Jaká byla reakce cílové skupiny?

Cílové skupiny byly velkým kolektivem o 30 lidech, kde spolupráce ve dvojicích nebo skupinách byla náročná a z hlediska počtu žáků v případě potřeby obtížněji usměrnitelná. Skupina normální velikosti o 22 žácích nebo skupiny vyložené malé o 10 a 12 žácích, kde spolupráce ve dvojicích nebo skupinách byla jednodušší a efektivnější. Malé skupiny také více oceňovali diskusní témata, zatímco velké si u nich stěžovali na velký hluk. Určitá roztěkanost a nesoustředěnost byla u témat, která žákům obsahově nesesedla, což u některých jednotlivců vedlo k nepozornosti. Vyskytl se požadavek na snížení počtu úkolů v hodině a rozšíření programu do více hodin, aby se odboural stres z časového presu. Organizace hodin a času byla v některých případech pro nadanější žáky obtížná. Většina žáků v této věkové skupině ještě není schopna samostatně organizovat svůj čas, v čemž byla přínosná usměrňující role vyučujícího, kterou mnozí žáci při zvládnutí hodin v tak početném kolektivu často oceňovali..

2. Výsledky ověření

a) Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:

1. Problém je časová naddimenzovanost některých hodin a jejich materiálů. Vyučující si tak mnohdy vybírala tu z variant, která mu umožnila stihnout, co možná nejvíce, nejpříhodnější zvolit a některé materiály vypustit. Vyučující absolvovala s žáky všechny aktivity (odprezentována byla u některých aktivit většina podkladů – velmi důležitou se v řešení tohoto problému ukázala zkušenost a osobnost vyučujících. Načasování jednotlivých částí hodin bylo většinou přesné a jako zpětná vazba posloužilo spíše jako kompromisní zrcadlo u časových mezníků při porovnání s jinými jinak početnějšími skupinami.
2. Obsahové problémy – Texty by měly projít zjednodušením „zdlouhavost úkolů“ *Za složitá a krkolomná byla prohlášena také některá zadání úkolů.*
3. Technické problémy – žádný problém se soubory nebo technikou se během ověřování nevyskytl.
4. Organizační problémy – organizačně se nevyskytl žádný problém, častým požadavkem žáků bylo mít více času na přidělené úkoly.

b) Návrhy řešení zjištěných problémů:

1. Vyučující byla seznámena, že rozsah jednotlivých částí hodin je pouze orientační a až podle reálného průběhu v hodině bude upravena na časově zvládnutelnou délku. Z textu pak s úkoly s možnostmi více variant bylo možno zvolit variantu na míru konkrétní skupině žáků a použít jen ty části průvodních textů s relevantními informacemi.
2. Delší úvodní texty by bylo možné zkrátit nebo vyznačit uvozující pasáže, bez důležitých informací, aby je mohl vyučující ve výuce přeskóčit, či text případně zjednodušit na úroveň jemu známé skupiny žáků. Aktivity zaměřené na práci s delším textem je potřeba zkrátit. Do částí hodin týkajících se řešení aktivit v materiálech pro učitele budou doplněny objasňující důvody správných odpovědí, pomocí nichž budou moci vyučující vysvětlit správnost či mylnost odpovědí žáků.
3. Je možné doplnění konkrétní verze programu, ve které byl program napsán a programy, se kterými je tato verze kompatibilní.
4. Možná zvážít jak zadání pro jednotlivé skupiny provést najednou, ale u některých aktivit je nemožné provést zadání u skupin hromadně, např. pro skupiny s rozdílnými úkoly.

c) Bude/byl vytvořený program upraven?

1. ANO, podle časové náročnosti jednotlivých částí byly ve finální verzi jednotlivé části hodin navýšeny nebo naopak sníženy o potřebné minuty.
2. ANO
3. ANO
4. ANO

d) Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?

1. Ve finální verzi VP budou uvedeny přehledně časové dotace jednotlivých částí (výklad, aktivity) s ohledem na poznatky vzešlé z ověřování. V materiálech pro učitele zůstanou vyhodnocení a texty v plné délce, aby s nimi šlo dále pracovat při dostatku času.
2. V částech, kde se vyskytly nepřesnosti, faktografické chyby, překlepy atd. bude text upřesněn nebo opraven. Některá zadání budou přeformulována a zjednodušena pro jejich pochopení.
3. Verze programu bude ve všech částech jednocena.
4. Zadání pro skupiny bude přesněji specifikováno i v možných variantách.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření³

a) Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?

Vzdělávací program byl ve čtyřech skupinách hodnocen sedmkrát dle ověřených tematických bloků. Hodnocení se účastnilo 9–17 účastníků. Průměrné hodnocení je uvedeno v následující tabulce (vážený průměr zohledňující počet účastníků i počet ověřovaných hodin):

Zhodnoťte a zatrhněte			
Celkový průběh hodin	10	4	0
Věcný obsah (téma)	8	5	0
Pomůcky	5	8	1
Organizace hodiny	9	4	0
Vybavení učebny	6	7	0
Výkon učitele	9	4	0

Celkový průběh hodin byl dvěma třetinami účastníků hodnocen pozitivně. Kritizována je nejčastěji vybavenost učebny nebo pomůcky, nicméně pro realizaci hodiny nebylo potřeba žádné speciální vybavení, problémy byly někdy s technikou a přístupem k internetu, čímž byla v dané chvíli hodina mírně degradována (pouze výjimečně). Velmi dobře byly hodnoceny průběhy hodin, organizace hodin a výkony vyučujících, a to na všech školách účastnících se ověřování.

b) Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?

Vzhledem k tomu, že hodně témat bylo pojato jako práce dvojic nebo skupin byla oceňována témata a jejich zpracování a skupinová práce jako taková. Vyhovoval jim více volnější způsob výuky – s odkazem na nedostatky si i žáci uvědomovali, že je časově více náročný. Konkrétně bylo žáky zmíněno: „Diskutování a různé názory spolužáků“ nebo „povídání o tématech.“

c) Jak byl hodnocen věcný obsah programu?

Věcný obsah byl žáky hodnocen spíše pozitivně, některá témata žáky bavila a přišla jim zajímavá a atraktivní (Možnosti na současném trhu práce nebo Jak se vyhnout a jak ven z dluhové pasti?; Sociální nerovnost práva menšin ČR a EU nebo Domácí násilí; Migrační vlny. Předsudky a realita, Válečné konflikty jako příčina společenských jevů), některá méně (Migrační vlny. Předsudky a realita – diskusní část dobrá, ale statistická příliš mnoho fakt na zpracování; Občanem regionu; Teorie vzniku státu a rozbor delších dobových textů). Téma migrace se objevilo v pozitivních i negativních ohlasech, z čehož je patrné, preference ověřovacích skupin byly odlišné – u tohoto tématu, pozitivní, neutrální i negativní.

d) Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?

Organizace hodiny byla hodnocena spíše pozitivně, ale občas se objevovala kritika vybavení učeben a pomůcek. Pozitivně byl hodnocen výkon vyučujícího, organizace a celkový průběh hodin. Některým žákům vadilo vybavení učeben případně organizace hodin.

e) Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?

³ Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

Výkon vyučujících dostal více než 64% kladných reakcí, a to z váženého průměru všech sedmi ověřovaných tematických bloků.

f) Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?

1. Zjednodušení zadání
2. Větší dostupnost pomůcek – tabletů pro rychlé on-line získávání dat (paradoxně škola má velmi dobrou dostupnost wifi)
3. Věcné zajištění hodin a více času na některé úkoly

g) Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?

Většinou ne. V případě jedné skupiny s maximálním počtem žáků skupiny se jednalo o hluk ve třídě.

h) Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu?
Pokud ne, proč?

ANO

i) Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?

Vyučující hodnotili celkový průběh hodin jako pozitivní. Nejvíce ocenily možnost učit některá témata aktivním způsobem, kde bylo žákům dáno více tvůrčího prostoru. Žáci měli v semináři velký prostor a bylo vidět, že v hodinách občanské výchovy jsou naučeni diskutovat a přemýšlet nad problémy. Na žácích bylo z počátku vidět, že práce ve skupinách není často využívána. V hodinách větší skupiny byl větší ruch než obvykle, ale výsledků bylo většinou dosaženo. U výkladových částí vyučující byli žáci pozornější a méně hluční, reagovali na dotazy, aktivně pracovali a odpovědi byli většinou správné, z čehož je možné usuzovat, že na klasickou výkladovou výuku jsou navyklí a ta v jejich výuce převažuje.

j) Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?

Doporučen byl větší počet vícehodinových aktivit rozdělených do více programů. Doporučeno bylo rozdělení některých témat do více hodin nebo dát části do ověřených a kladně vnímaných volitelných variant jednoho a toho samého tématu. Doporučena byla také úprava metodik od různých tvůrců do jednotného formátu.

k) Budou tyto návrhy realizátorů zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

ANO

- l) Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zapracovány do další/finální verze programu:
- Zapracovány budou jen aktivity, které byly ověřeny.
 - U zadání, která se jevila příliš složitá s dlouhým průvodním textem, dojde ke zjednodušení (např. formou výběru určitého textu nebo zjednodušením)
 - Méně srozumitelná zadání budou přeformulována.
 - některé hodiny budou zjednodušeny a více aktivit bude sloužit jako možné varianty nebo pro opakování.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	PhDr. Jaromír Karpíšek, Ph.D.	2. 7. 2021	

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

106

7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II

Povinně volitelná aktivita č. 7

Odborný a didaktický posudek programu

(vzor)

Dva odborné a didaktické posudky jsou součástí finální verze každého vytvořeného programu. Dva posuzovatelé zpracovávají posudky nezávisle jeden na druhém a současně se nepodíleli na tvorbě posuzovaných programů a s nimi souvisejících materiálů. Smysl a podmínky zpracování odborných a didaktických posudků jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část, kap. 5,2,4:

Případné připomínky a návrhy posuzovatelů příjemce vypořádá a zadá posuzovatelům (kteří zpracovali původní posudek) následně vypracování nového posudku. Podmínkou pro schválení výstupu jsou dva doporučující posudky, které budou součástí finální verze programu. Schvalující posudky potvrzují soulad nově vytvořeného programu se zaměřením výzvy, soulad se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu, s požadavky na výstupy této aktivity a potvrzují potřebnou odbornou a didaktickou úroveň vytvořeného programu.

I.

Příjemce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název projektu	Pojďme o sobě rozhodovat!
Název vytvořeného programu	Všichni jsme si rovni, ale ... (2)
Pořadové číslo zprávy o realizaci, ke které je posudek dokládán	7.

II.

1. Celkové zhodnocení programu

a) Je název programu srozumitelný a vyjadřuje jeho obsah?

Ano, název programu je srozumitelný a vystihuje podstatu problému, tudíž i obsah programu.

b) Odpovídá název programu názvu, který příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?

Ano.

c) Je jasně stanoven cíl programu?

Ano, cíl je jasně stanoven.

d) Je dosažení vzdělávacího cíle programu reálné?

Projekt směřuje k odstranění řady stále převládajících stereotypů.

e) Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu – viz kap. 2 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část?

Ano.

f) Pokud je program určen dětem a žákům, jsou rozvíjeny odpovídající klíčové kompetence? Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s příslušným RVP?

Klíčové kompetence jsou v programu rozvíjeny a cíl je stanoven v souladu s RVP pro gymnázia, především s průřezovými tématy „Osobnostní a sociální výchova“, „Výchova demokratického občana“ a „Multikulturní výchova“.
U středních odborných škol se jedná o průřezová témata jednotlivých RVP: „Občan v demokratické společnosti“, „Člověk a svět práce“.

g) Pokud je program určen pedagogům, odpovídá vzdělávací cíl programu potřebám jejich pedagogické praxe?

Nerelevantní.

h) Je jasně stanovena cílová skupina?

Ano, cílové skupiny jsou v projektu jasně stanoveny.

i) Odpovídá zvolená cílová skupina programu údaj, který uvedl příjemce do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?

Ano.

j) Odpovídá zaměření a obsah programu zvolené cílové skupině?

Ano.

- k) *Pokud se jedná o program s uzpůsobením pro žáky se SVP ve smyslu společného vzdělávání, je splněna podmínka, že jej mohou žáci se SVP bez problému absolvovat?*

Nerelevantní.

- l) *Odpovídá obsah a pojetí programu Kompetencím po demokratickou kulturu a pojetí aktivity č. 7 ve výzvě?*

Ano, odpovídá. Program jako takový podporuje aktivní zapojení mladých lidí do rozhodovacích procesů a ovlivňování společenského a demokratického života.

- m) *Není koncepce programu v rozporu s pojetím Kompetencí po demokratickou kulturu a pojetím aktivity č. 7 ve výzvě?*

Není.

- n) *Odpovídá obsah programu zvolené tematické oblasti (viz kap. 5.2.4 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část), kterou příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano, obsah programu podporuje pedagogické přístupy vedoucí k snižování předsudků a zvyšování povědomí o nerovnostech ve společnosti.

- o) *Odpovídá hodinová dotace obsahu a cílům programu?*

Ano. V některých případech hodin se dokonce nabízí možnost téma rozvinout a aktivity použít ve více vyučovacích hodinách.

- p) *Je program zpracován na dostatečné grafické úrovni s využitím vzoru přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Ano. Obecně lze říci, že prezentace jsou zpracovány na vysoké grafické úrovni a materiály programu v šablonách vzoru přílohy pro vzdělávací program taktéž.

- q) *Je program zpracován ve všech částech, které obsahuje vzor přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Ano.

- r) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu tak, jak jsou uvedeny v popisu aktivity č. 7 v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

s) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu minimálně tak, jak je příjemce uvedl v příloze žádosti o podporu Přehled klíčových výstupů k naplnění indikátorů projektu ESF?*

Ano.

t) *Proběhlo ověření programu dle podmínek uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část – viz kap. 2 a kap. 5.2.4?*

Ano.

u) *Je součástí finální verze programu Zpráva o ověření programu v praxi (viz vzor na webu MŠMT)? Byly do finální verze programu skutečně zapracovány poznatky z ověření programu v praxi?*

Ano.

v) *Vypořádal a zapracoval příjemce Vaše případné připomínky a návrhy, pokud jste je před vypracováním této finální verze posudku vnesl/a?*

Nerelevantní. Nejde o finální verzi posudku.

w) *Jaké jsou slabé a silné stránky programu?*

Za silné stránky programu považuji:

- výběr jednotlivých témat, která jsou pro žáky a žáčky velice atraktivní; některé z nich lze považovat za velice inovativní (např. téma vlivu válečných konfliktů na uspořádání dělby práce ve společnosti)
- pečlivé zpracování podkladů pro většinu hodin
- využití interaktivní výuky, která není založena na frontálním výkladu pedagoga
- využití pestré palety interaktivních metod výuky, atraktivních pro žáky a žáčky

Za slabé stránky programu považuji:

- některé modelové situace jsou velmi zjednodušené a při nedostatečné diskusi vyučujícího se žáky a žákyněmi může (nezamýšleně) docházet k posilování stereotypních představ o chování některých skupin obyvatel
- nejasná návaznost jednotlivých hodin, resp. tematická návaznost pouze v blocích; na druhé straně může být možnost výběru jednotlivých lekcí bez návaznosti na ostatní hodiny výhodou.
- v podkladech pro některé hodiny je podle mého názoru příliš mnoho aktivit / modelových situací; tuto slabinu lze však převést do silné stránky a to tím, že je možné některé hodiny lze rozdělit na variantní možnosti využití materiálů nebo určení základních nadstavbových aktivit

x) *Jak hodnotíte celkové zpracování programu a jeho kvalitu? Vložte slovní hodnocení. Pokud byste měl/a program ohodnotit známkou, jakou mu udělíte? Známkování jako ve škole, tj. od jedničky (nejlepší hodnocení) do pětky (nejhorší hodnocení).*

V současné podobě bych hodnotila program známkou 2, zejména z důvodu nezamýšleného posilování stereotypních představ o některých skupinách obyvatel. To je dáno mj. zjednodušením některých modelových situací, které mají představovat kontrastní situace a navést žáky a žákyně k jednoduššímu zodpovězení otázek spojených s řešeným tématem.

Některé hodiny tak kladou větší nároky pro vyučující na přípravu jednotlivých hodin a důsledné vedení diskuse tak, aby žáci a žákyně dokázali nahlédnout na komplexní povahu společenských vazeb.

Mimo tyto výtky je však program zpracován velmi kvalitně a je předpoklad, že vybraná témata i forma zpracování zaujme pedagogy a poté i žáky a žačky.

y) *Doporučujete program k realizaci tvůrcem programu?*

Ano, tvůrci programu by ho měli realizovat.

z) *Doporučujete program k realizaci i dalšími subjekty?*

Ano, program je vhodné doporučit k realizaci dalšími subjekty.

2. Zhodnocení programu z odborného hlediska

- a) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?*

Program je obecně zpracován na dobré odborné úrovni. V případě vybraných hodin bylo doporučeno jejich dopracování (zejména v případě hodin týkajících se genderu a socioekonomických rozdílů ve společnosti), které bylo v uspokojivé kvalitě provedeno.

- b) *Je z odborného hlediska program koncipován logicky?*

Hodiny jsou poměrně tematicky pestré (a jejich témata jsou zajímavá a důležitá), jejich návaznost je pouze v tematických blocích. V zásadě je ale program koncipován logicky.

- c) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován dostatečně přehledně?*

Ano, jednotlivé výstupy jsou obecně zpracovány přehledně a orientace v nich je dobrá (drobné připomínky viz poznámky níže).

- d) *Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?*

Z obsahu jednotlivých hodin je však zřejmé, že existuje několik tematických bloků, které mají vysoký potenciál být vzájemně propojeny; zároveň existuje určitá obecnější propojenost těchto tematických bloků.

- e) *Odpovídá odborná úroveň programu současným poznatkům a je dostatečně aktuální?*

Tématika tohoto programu je vysoce aktuální a společensky relevantní. Velká část připravených materiálů vychází z dobře vybraných odborných materiálů. V případě některých hodin bylo nutné vhodné materiály upravit tak, aby odpovídaly současným poznatkům, což bylo v uspokojivé kvalitě provedeno.

- f) *Je program z odborného hlediska zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu?*

Ano, program obsahově odpovídá Kompetencím pro demokratickou kulturu.

- g) *Je program ve všech dílčích výstupech dostatečně podrobně rozpracován (tj. tak, aby mohl být bez problémů realizován bez dalšího doplňování obsahu učiva apod. i jiným subjektem, v jiné škole)?*

Ano, materiály připravené pro program považují za detailně zpracované a využitelné i jinými subjekty. Poskytují též vysokou míru flexibility pro vyučující.

- h) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová přenositelnost (vyjma částí programu, které jsou popř. vázány na konkrétní region, konkrétní objekt atd., popř. obsahuje program varianty pro jiný region, objekt nebo metodický návod na možnou úpravu pro realizaci v jiném regionu, objektu apod.)?*

Ano, jednotlivé části programu je možné využít i jiných kontextech.

- i) *Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům, je zpracován ve formě odpovídající požadavkům na akreditované programy DVPP: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp>?*

Nerelevantní.

- j) *Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům a obsahuje distanční část, je zpracován dle akreditačních požadavků na programy DVPP s distanční částí: <http://www.msmt.cz/file/36202?>*

Nerelevantní.

- k) *Je soubor odkazů na materiály, které byly pro danou problematiku vytvořeny v předchozích projektech, dostatečně rozsáhlý, jsou anotace výstižné a jsou odkazy funkční?*

Ano, odkazy jsou aktuální a funkční.

- l) *Je terminologie používaná ve všech dílčích výstupech na odpovídající odborné úrovni, popř. je v odůvodněných případech dostatečně vysvětlena?*

Text je psán na dostatečně odborné úrovni, terminologie je úměrná věku žáků a žaček na středních školách. Drobné výtky uvádím níže.

- m) *Obsahuje program potřebné odkazy na použité zdroje?*

Ano.

- n) *Jsou citace uváděny v souladu s platnou normou?*

Ano, citace používají jednotnou normu.

- o) *Prošel program ve všech dílčích výstupech jazykovou korekturou?*

Texty prošly jazykovou korekturou.

- p) *Je program ve všech dílčích výstupech na potřebné jazykové, stylistické a grafické úrovni?*

Ano, program má vysokou jazykovou, stylistickou i grafickou úroveň.

- q) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů: http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf?*

Ano, nenašla jsem žádné rozpory vůči požadavkům v tomto dokumentu.

- r) *Doložil příjemce, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

s) *Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?*

Odborná úroveň programu je v zásadě dobrá a zpracování odpovídá věku středoškolských žáků a žaček.

3. Zhodnocení programu z didaktického hlediska

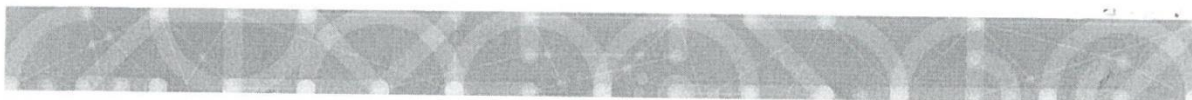
- a) *Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?*
Ano, zvolené metody a didaktické postupy jsou nápadité, přiměřené úrovni středních škol a vhodné realizace.
- b) *Odpovídají zvolené metody, postupy a formy dané cílové skupině?*
Ano, metody, postupy i formy výukových materiálů jsou přiměřené cílové skupině.
- c) *Odpovídá obsah a odborná náročnost programu zvolené cílové skupině?*
Ano, obsahově program odpovídá cílové skupině z hlediska obsahu i náročnosti.
- d) *Pokud je program určen pro děti a žáky, jsou zohledněny věkové zvláštnosti dané cílové skupiny?*
Ano. Program zohledňuje zvláštnosti pro žáky středních škol.
- e) *Pokud je program určen pro pedagogy, jsou z hlediska andragogiky zvoleny odpovídající formy výuky?*
Nerelevantní.
- f) *Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?*
Ano, samotná témata jsou atraktivní a způsob jejich zpracování dostatečně podporuje motivaci žáků středních škol.
- g) *Jsou využity vhodné aktivizační metody?*
Ano, aktivizační metody jsou vhodné a atraktivní.
- h) *Jsou v programu využívány vhodné didaktické pomůcky?*
Ano, v programu jsou využívány zejména prezentace a pracovní listy (texty, tabulky).
- i) *Je metodika programu zpracována na potřebné didaktické úrovni?*
Ano, program má výbornou didaktickou úroveň.
- j) *Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?*
Ano, uvedené materiály jsou v programu využívány.
- k) *Jak hodnotíte celkovou didaktickou úroveň programu?*

Celková didaktická úroveň programu je velmi dobrá. Vnitřní časová struktura hodin je logicky uspořádána a materiály jsou dobře použitelné. Velmi často též obsahují variantní provedení hodin, což poskytuje vyučujícímu flexibilitu ve využití materiálů. Pozitivně hodnotím potenciál minimálně podstatné části hodin k využití při distančním vzdělávání.

Případné další komentáře/poznámky k programu

Potvrzují soulad tohoto programu se zaměřením výzvy, se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu a s požadavky na výstupy aktivity č. 7, které jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část (navazující dokument výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II). Program je zpracován kompletně a je na potřebné odborné a didaktické úrovni.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	RNDr. Petra Špačková, Ph.D.	18. 8. 2021	

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 7

Odborný a didaktický posudek programu

(vzor)

Dva odborné a didaktické posudky jsou součástí finální verze každého vytvořeného programu. Dva posuzovatelé zpracovávají posudky nezávisle jeden na druhém a současně se nepodíleli na tvorbě posuzovaných programů a s nimi souvisejících materiálů. Smysl a podmínky zpracování odborných a didaktických posudků jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část, kap. 5,2,4:

Případné připomínky a návrhy posuzovatelů příjemce vypořádá a zadá posuzovatelům (kteří zpracovali původní posudek) následně vypracování nového posudku. Podmínkou pro schválení výstupu jsou dva doporučující posudky, které budou součástí finální verze programu.

Schvalující posudky potvrzují soulad nově vytvořeného programu se zaměřením výzvy, soulad se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu, s požadavky na výstupy této aktivity a potvrzují potřebnou odbornou a didaktickou úroveň vytvořeného programu.

I.

Příjemce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název projektu	Pojďme o sobě rozhodovat!
Název vytvořeného programu	Všichni jsme si rovni, ale ... (2)
Pořadové číslo zprávy o realizaci, ke které je posudek dokládán	7.

II.

1. Celkové zhodnocení programu
a) <i>Je název programu srozumitelný a vyjadřuje jeho obsah?</i> Název je srozumitelný a vyjadřuje obsah.
b) <i>Odpovídá název programu názvu, který příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?</i> Název programu přímo koresponduje s názvem v příloze žádosti o podporu z OP VVV- výzva Budování kapacit pro rozvoj školství.
c) <i>Je jasně stanoven cíl programu?</i> Cíl programu je jasně nastaven, je srozumitelný a jasný.
d) <i>Je dosažení vzdělávacího cíle programu reálné?</i> Dosažení cíle je reálné.
e) <i>Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu – viz kap. 2 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část?</i> Cíl vzdělávacího programu je v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu a zohledňuje v dílčích lekcích z širšího hlediska hodnoty, postoje, dovednosti znalosti kritického myšlení s ohledem na cílovou skupinu zúčastněných.
f) <i>Pokud je program určen dětem a žákům, jsou rozvíjeny odpovídající klíčové kompetence? Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s příslušným RVP?</i> Program je v souladu s průřezovými tématy Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a to zejména: „Výchova demokratického občana“, „Osobnostní a sociální výchova“.
g) <i>Pokud je program určen pedagogům, odpovídá vzdělávací cíl programu potřebám jejich pedagogické praxe?</i> Nerelevantní.
h) <i>Je jasně stanovena cílová skupina?</i> Cílová skupina je jasně stanovena: žáci středních škol (gymnázia).

- i) *Odpovídá zvolená cílová skupina programu údaj, který uvedl příjemce do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano cílová skupina odpovídá údajům uvedených v žádosti o podporu „Všichni jsme si rovni, ale...II“ - žáci středních škol (gymnázia)..

- j) *Odpovídá zaměření a obsah programu zvolené cílové skupině?*

Zaměření a obsah programu odpovídá zvolené cílové skupině.

- k) *Pokud se jedná o program s uzpůsobením pro žáky se SVP ve smyslu společného vzdělávání, je splněna podmínka, že jej mohou žáci se SVP bez problému absolvovat?*

Nerelevantní.

- l) *Odpovídá obsah a pojetí programu Kompetencím po demokratickou kulturu a pojetí aktivity č. 7 ve výzvě?*

Obsah a pojetí programu odpovídá.

- m) *Není koncepce programu v rozporu s pojetím Kompetencí po demokratickou kulturu a pojetím aktivity č. 7 ve výzvě?*

Není v rozporu.

- n) *Odpovídá obsah programu zvolené tematické oblasti (viz kap. 5.2.4 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část), kterou příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Obsah programu odpovídá zvolené tematické oblasti.

- o) *Odpovídá hodinová dotace obsahu a cílům programu?*

Hodinová dotace odpovídá obsahu a cílům programu.

- p) *Je program zpracován na dostatečné grafické úrovni s využitím vzoru přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Program má dostatečnou grafickou úroveň a využívá navrhovaného vzoru na webu MŠMT.

- q) *Je program zpracován ve všech částech, které obsahuje vzor přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Program je zpracován ve všech částech dle vzoru přílohy na webu MŠMT.

- r) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu tak, jak jsou uvedeny v popisu aktivity č. 7 v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano program obsahuje všechny povinné výstupy dle popisu aktivity č. 7 v Pravidlech.

- s) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu minimálně tak, jak je příjemce uvedl v příloze žádosti o podporu Přehled klíčových výstupů k naplnění indikátorů projektu ESF?*

Ano program obsahuje všechny povinné dílčí výstupy.

- t) *Proběhlo ověření programu dle podmínek uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část – viz kap. 2 a kap. 5.2.4?*

Ověření programu proběhlo v plném rozsahu a dle stanovených podmínek.

- u) *Je součástí finální verze programu Zpráva o ověření programu v praxi (viz vzor na webu MŠMT)? Byly do finální verze programu skutečně zapracovány poznatky z ověření programu v praxi?*

Zpráva je součástí programu; poznatky z ověření byly do finální verze programu zapracovány v plném rozsahu.

- v) *Vypořádal a zapracoval příjemce Vaše případné připomínky a návrhy, pokud jste je před vypracováním této finální verze posudku vnesl/a?*

Všechny připomínky a návrhy jsou zapracovány.

- w) *Jaké jsou slabé a silné stránky programu?*

Silné stránky:

Vysoká odborná úroveň a velmi kvalitně rozpracované obsahy učiva.

Přehlednost, pestrost a vysoká grafická úroveň prezentací.

Přehlednost a srozumitelnost manuálů dílčích lekcí jak pro pedagogy, tak pro žáky.

Pestré a zajímavé aktivizační a motivační prvky vhodné pro cílovou skupinu.

Logická návaznost obsahů dílčích lekcí.

Srozumitelné názvy lekcí.

Slabé stránky:

Nenacházím.

- x) *Jak hodnotíte celkové zpracování programu a jeho kvalitu? Vložte slovní hodnocení. Pokud byste měl/a program ohodnotit známkou, jakou mu udělíte? Známkování jako ve škole, tj. od jedničky (nejlepší hodnocení) do pětky (nejhorší hodnocení).*

Program je kvalitně a promyšleně zpracován. Naplňuje priority výzvy a je vhodný pro cílovou skupinu. Realizaci doporučuji.
Hodnocení: známka 1

y) *Doporučujete program k realizaci tvůrcem programu?*

Doporučuji program k realizaci.

z) *Doporučujete program k realizaci i dalšími subjekty?*

Doporučuji program k realizaci i dalším subjektům.

2. Zhodnocení programu z odborného hlediska

a) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?*

Program je zpracován ve všech dílčích výstupech kvalitně a na potřebné odborné úrovni.

b) *Je z odborného hlediska program koncipován logicky?*

Z odborného hlediska je koncipován logicky. Témata lekcí na sebe navazují.

c) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován dostatečně přehledně?*

Program je zpracován ve všech dílčích výstupech dostatečně přehledně.

d) *Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?*

Jednotlivé části programu na sebe logicky navazují, jsou propojeny a tvoří srozumitelný celek.

e) *Odpovídá odborná úroveň programu současným poznatkům a je dostatečně aktuální?*

Odborná úroveň programu odpovídá poznatkům a je dostatečně aktuální.

f) *Je program z odborného hlediska zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu?*

Program je z odborného hlediska v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu.

- g) *Je program ve všech dílčích výstupech dostatečně podrobně rozpracován (tj. tak, aby mohl být bez problémů realizován bez dalšího doplňování obsahu učiva apod. i jiným subjektem, v jiné škole)?*

Program je ve všech výstupech dostatečně rozpracován a může být realizován v plném rozsahu i jiným subjektem.

- h) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová přenositelnost (vyjma částí programu, které jsou popř. vázány na konkrétní region, konkrétní objekt atd., popř. obsahuje program varianty pro jiný region, objekt nebo metodický návod na možnou úpravu pro realizaci v jiném regionu, objektu apod.)?*

Program je zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová přenositelnost.

- i) *Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům, je zpracován ve formě odpovídající požadavkům na akreditované programy DVPP: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp?>*

Není relevantní

- j) *Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům a obsahuje distanční část, je zpracován dle akreditačních požadavků na programy DVPP s distanční částí: <http://www.msmt.cz/file/36202?>*

Není relevantní

- k) *Je soubor odkazů na materiály, které byly pro danou problematiku vytvořeny v předchozích projektech, dostatečně rozsáhlý, jsou anotace výstižné a jsou odkazy funkční?*

Rozsah odkazů na materiály je v pořádku. Anotace jsou výstižné a odkazy funkční.

- l) *Je terminologie používaná ve všech dílčích výstupech na odpovídající odborné úrovni, popř. je v odůvodněných případech dostatečně vysvětlena?*

Terminologie je používána na odpovídající úrovni a je dostatečně vysvětlena.

- m) *Obsahuje program potřebné odkazy na použité zdroje?*

Program obsahuje odkazy na použité zdroje.

- n) *Jsou citace uváděny v souladu s platnou normou?*

Citace jsou uváděny v souladu s platnou normou.

o) *Prošel program ve všech dílčích výstupech jazykovou korekturou?*

Program prošel jazykovou korekturou.

p) *Je program ve všech dílčích výstupech na potřebné jazykové, stylistické a grafické úrovni?*

Program má patřičnou jazykovou, stylistickou a grafickou úroveň.

q) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf?*

Program splňuje nastavené požadavky v kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů.

r) *Doložil příjemce, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Příjemce doložil, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v pravidlech.

s) *Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?*

Program je ve všech dílčích lekcích připraven na velmi dobré odborné úrovni.

3. Zhodnocení programu z didaktického hlediska

a) *Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?*

Metody, postupy a formy jsou vhodné, důsledně a přehledně propracované. Přípomínky a návrhy jsou zapracované. Presentace a pracovní listy jsou přehledné a velmi kvalitně zpracované.

b) *Odpovídají zvolené metody, postupy a formy dané cílové skupině?*

Metody, postupy, formy odpovídají cílové skupině..

c) *Odpovídá obsah a odborná náročnost programu zvolené cílové skupině?*

Obsah a odborná náročnost odpovídá cílové skupině. I když program není zaměřen na žáky se SVP, je i tak potřeba brát na zřetel rozmanitost osobností žáků, jejich motivaci k práci, schopnost samostatné práce, soustředěnost, ochotu sdílet své názory a prezentovat je před kolektivem třídy. Je potřeba v roli učitele dbát na vytvoření bezpečného zázemí, s nastavenými pravidly v případě citlivých témat.

- d) *Pokud je program určen pro děti a žáky, jsou zohledněny věkové zvláštnosti dané cílové skupiny?*

Program odpovídá věkové skupině, umožňuje náhled na uplatnění v profesní, vztahové roli.

- e) *Pokud je program určen pro pedagogy, jsou z hlediska andragogiky zvoleny odpovídající formy výuky?*

Nerelevantní.

- f) *Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?*

V programu je zvolena vhodná forma motivace cílové skupiny.

Program zahrnuje dostatek motivačních prvků pro žáky. Důležitá bude osobnost učitele, jak tyto prvky využije, jeho kreativita, navození příjemné pracovní atmosféry ve třídě a nastavení žáků k vzájemné spolupráci a otevřené diskusi.

- g) *Jsou využity vhodné aktivizační metody?*

Jsou využity aktivizační metody brainstormingu u témat s diskusí, případně je možnost diskutovat na otázky k tématu v časových oknech pro shrnutí jednotlivých lekcí. Aktivity v mnoha lekcích jsou vedeny formou skupinové nebo samostatné práce, aby docházelo ke zvýšení zájmu žáků o témata a jejich motivace.

- h) *Jsou v programu využívány vhodné didaktické pomůcky?*

Pomůcky u aktivit bez počítače jsou voleny tak, aby byly běžně dostupné. Presentace v power pointu jsou dobře a přehledně zpracované. Presentace lze rozdělit do tří funkcí: zadávací, výkladové nebo shrnující, kdy se jednotlivé funkce podle potřeby kombinují. Převládá v nich shrnující a zadávací funkce. Kombinaci využití presentace vnímám jako vhodnou, využitelnou v zadání, diskusi nebo ke shrnutí.

- i) *Je metodika programu zpracována na potřebné didaktické úrovni?*

Metodika je zpracována na potřebné didaktické úrovni.

- j) *Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?*

Ano program obsahuje dostatek všech materiálů zejména u lekcí 1, 3 a 4 až nad rámec časových možností. Doporučuji tyto texty jednoznačněji rozdělit na podstatné a méně podstatné.

k) Jak hodnotíte celkovou didaktickou úroveň programu?

Didaktická úroveň je na velmi dobré úrovni.

Případné další komentáře/poznámky k programu

Potvrzují soulad tohoto programu se zaměřením výzvy, se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu a s požadavky na výstupy aktivity č. 7, které jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část (navazující dokument výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II). Program je zpracován kompletně a je na potřebné odborné a didaktické úrovni.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Mgr. Martina Bártová	18.7. 2021, Třebíč	

Poznámka: Vypořádání připomínek oponentů

Většina zásadních připomínek oponentů byla do předložené finální verze programu zapracována. Některé dílčí připomínky však autoři programu považovali za nesplnitelné či nadbytečné a oponenti nakonec s argumenty autorů souhlasili, resp. došlo ke shodě na finálním řešení. Svůj souhlas se zapracováním připomínek a finální podobou programu pak oponenti vyjádřili v příložených konečných verzích posudků (viz výše), a to slovní formulací i podpisy na poslední straně.

Na tomto místě si též dovoluujeme poděkovat oběma oponentkám za pečlivou a svědomitou kontrolu programu a za řadu cenných postřehů a připomínek, které program pomohly zlepšit a umožnily napravit některé nedostatky či faktické chyby.

Stručně k jednotlivým připomínkám (jejich plné znění viz posudky výše):

RNDr. Petra Špačková, Ph.D.

K celému programu:

- „Program má několik slabých stránek.
 - *Některé modelové situace jsou velmi zjednodušeny a při nedostatečné diskuzi vyučujícího se žáky a žákyněmi může (neúmyslně) docházet k posilování stereotypních představ o chování některých skupin obyvatel.“* → ANO; některé situační simulace nebo krátké texty nastiňují složitá témata, která nejsou tzv. černobílá. Zjednodušení pramení z omezené časové dotace, program má za cíl nastínit větší množství témat. Velkou roli tak bude hrát vyučující při dodatečném vysvětlování. Metodický materiál byl z tohoto důvodu podstatně rozšířen.
 - *„Nejasná je návaznost jednotlivých hodin, resp. tematická návaznost pouze v blocích; na druhé straně může být možnost výběru jednotlivých lekcí bez návaznosti na ostatní hodiny výhodou.“* → ANO; program je koncipován tak, aby hodiny byly návazné pouze v rámci svého bloku a zároveň byly realizovatelné jako samostatné celky. U hodin s více variantami nebo více aktivitami je shodná metodika, aby bylo možno dílčí aktivitu využít samostatně v rámci běžné výuky.
 - *„V podkladech pro některé hodiny je podle mého názoru příliš mnoho aktivit/modelových situací; tuto slabinu lze však převést do silné stránky, a to tím, že je možné některé hodiny realizovat dle variantních možností využití materiálů nebo určit základní nadstavbové aktivity.“* → ANO; některé hodiny nabízejí více možných variant, aby si vyučující mohl zvolit to metodické provedení, které vyhovuje konkrétnímu třídnímu kolektivu.
- „Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?
 - *Program je obecně zpracován na dobré odborné úrovni. V případě vybraných hodin bylo doporučeno jejich dopracování (zejména v případě hodin týkajících se genderu a socioekonomických rozdílů ve společnosti), které bylo v uspokojivé kvalitě provedeno.“* → ANO částečně; k problematice genderu a socioekonomických rozdílů byly metodické materiály pro vyučující doplněny o obsáhlé komentáře a vysvětlení.

- „Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?
 - *Z obsahu jednotlivých hodin je zřejmé, že existuje několik tematických bloků, které mají vysoký potenciál být vzájemně propojeny; zároveň existuje určitá obecnější propojenost těchto tematických bloků.“ → ANO částečně; bloky jsou propojeny v logické souvislosti člověk – rodina – stát – ekonomická soběstačnost – svět a globální problémy, aby obsáhl většinu témat důležitých pro výuku základů společenských věd na střední škole.*

Mgr. Martina Bártová

K celému programu:

- „Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?
 - *Ano, program obsahuje dostatek všech materiálů, zejména u lekcí 1, 3 a 4 až nad rámec časových možností. Doporučuji tyto texty jednoznačněji rozdělit na podstatné a méně podstatné.“ → ANO; podstatné části se staly součástí žákovského sešitu.*

8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Šárka Palcrová

Od: Hránková Klára <klara.hrankova@npi.cz>
Odesláno: středa 7. července 2021 12:20
Komu: Šárka Palcrová
Předmět: Re: Všichni jsme si rovni, ale... (2)

Vážená paní Palcrová,

děkuji za Vaši zprávu s podrobnostmi.
Budeme moc rádi, když bude Váš materiál zveřejněn na Metodickém portálu RVP.CZ, tudíž potvrzuji přijetí Vaší nabídky.

Děkuji a budeme se těšit na budoucí spolupráci.
Přeji krásný den.

Metodický portál
RVP.CZ

Klára Hránková
redaktorka Metodického portálu RVP.CZ
Weilova 1271/6
102 00 Praha 10
Tel: +420 274 022 410
E-mail: klara.hrankova@npi.cz
www.npi.cz
www.rvp.cz

Od: Šárka Palcrová <palcrova@rrav.cz>
Odesláno: čtvrtek 1. července 2021 14:19
Komu: Hránková Klára <klara.hrankova@npi.cz>
Předmět: Všichni jsme si rovni, ale... (2)

Vážená paní Hránková,
zasílám Vám nabídku na zveřejnění vzdělávacího programu na portálu RVP.cz. Údaje o vzdělávacím programu jsou následující:
Název: Všichni jsme si rovni, ale... (2)
Rozsah: 16 hodin (1 hodina = 45 minut)
Formát: Microsoft Office 2016 (word, power point, excel – .docx, .pptx, .xlsx)
Velikost: 25 MB (zhruba 67 souborů)
Očekávané zveřejnění: I. pololetí 2022
Program je financován z prostředků OP VVV, výzva 32. Budování kapacit pro rozvoj škol II., aktivita 7 – podpora rozvoje kompetencí pro demokratickou kulturu
Pro účely průběžné Zprávy o realizaci projektu prosím o potvrzení naší nabídky na zveřejnění na RVP.cz, a to formou odpovědi na tuto nabídku.
Děkuji, s pozdravem

RNDr. Bc. Šárka Palcrová
projektový manažer
tel.: 731 447 173
e-mail: palcrova@rrav.cz
Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Matky Boží 9

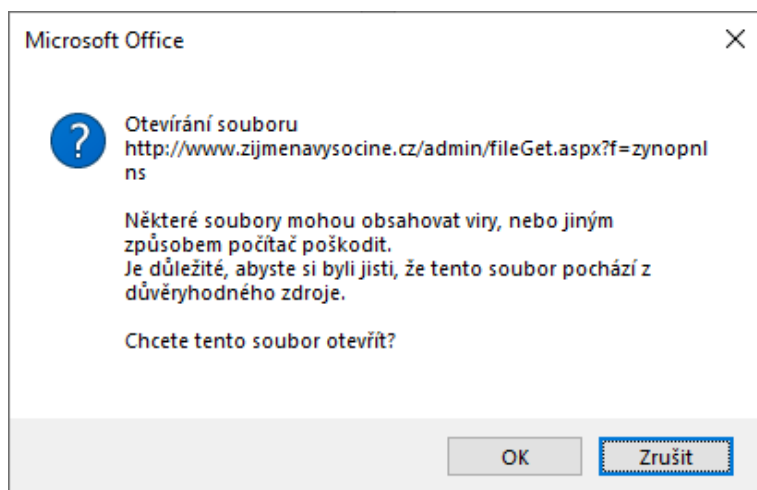
9 Nepovinné přílohy

9.1 Žákovský sešit:

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=bhzszplo> (PDF; 2,9 MB)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hkpybnhzh> (MS Word; 9,1 MB)

Poznámka: V případě, že se při kliknutí na odkaz objeví obrazovka podobná následující, je nutné zvolit a soubor se přímo otevře.

9.2 Hodnocení dosažení pokroku v rozvoj vybraných kompetencí pro demokratickou kulturu

V rámci projektu byly podporovány především následující kompetence pro demokratickou kulturu⁴:

1. **Znalosti** a kritické porozumění světu (politika, lidská práva, kultura, trh práce), ale i sobě samému.
2. **Dovednosti** samostatného učení a analytického a kritického myšlení; komunikační dovednosti (aktivní naslouchání), diskuse nad textem o právech a svobodách; spolupráce, řešení konfliktů, dovednosti pro praktický život.
3. **Postoje** občanské uvědomělosti; informovaní a sebevědomí občané; občanská odpovědnost jako jedna ze stránek svobody; respekt a tolerance k odlišným názorům, kulturní rozmanitosti a různému ekonomickému statusu.
4. **Hodnoty** lidské důstojnosti a lidských práv; rovný přístup bez stereotypů a předsudků; hodnoty čestnosti, právního státu a genderové spravedlnosti.

⁴ Bylo vycházeno z publikace Kompetence pro demokratickou kulturu. *DIGIFOLIO* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=13088>

Hodnocení dosažení pokroku v rozvoji vybraných kompetencí pro demokratickou kulturu (stupně) u žáků středních odborných škol a gymnázií

St.	1	2	3	4
1.	Získává informace i z jiných zdrojů než jen ze školy.	Má dotazy a připomínky, občas se zapojuje do diskusí	Uvědomuje si alespoň některé své povinnosti a práva (i mimo školu)	Vnímá a respektuje kulturní a ekonomické nejednoznačnosti, lidská práva
2.	Efektivně vyhledává a zpracovává informace z různých zdrojů	Nedělá mu/jí problém diskutovat s ostatními k tématu	Respektuje možnosti a schopnosti ostatních	Přispívá k vytváření bezkonfliktního prostředí a kvalitních mezilidských vztahů
3.	Kriticky přistupuje ke zdrojům informací	Kritizuje stereotypy a předsudky, argumentuje	Názory ostatních i své podložené argumenty vnímá jako jedny z možných; posuzuje je z různých úhlů pohledu	Zastává postoje k obecným hodnotám odpovídající principům demokracie
4.	Sám/sama získává informace vlastním výzkumem či bádáním	Zapojuje se do obecně prospěšných akcí na místní úrovni	Respektuje omezení, i když nehrozí přímá kontrola	Respektuje a toleruje různorodost hodnot, názorů, postojů
5.	Rozšiřuje své poznání a chápání kulturních a duchovních hodnot, spoluvytváří je a chrání	Upozorňuje na společenské problémy, hledá řešení, navrhuje postupy přijatelné pro všechny	V praktickém životě jedná jako sebevědomý a odpovědný občan	Hájí svá práva i práva jiných; většinová vůle nesmí ukřivdit názorové menšiny

